

Møteinnkalling

Utvalg:	Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernomr.
Møtested:	Lindesnes møterom, 4. etg, Fylkeshuset
Dato:	28.04.2015
Tidspunkt:	09:30

Eventuelt forfall må meldes snarest til personlig vararepresentant og forvalter.

Saksliste

Utvalgs-saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv-saksnr
ST 8/15	Godkjenning av protokoll fra forrige møte, og innkalling		
ST 9/15	Referatsaker		
RS 8/15	Regnskap Prosjekt utstilling Rådhusgata 6 for 2014		2012/3055
RS 9/15	Kvittering for levert søknad om midler til informasjonsenter Rådhusgata 6, Kristiansand for 2015		2012/3055
RS 10/15	Utsending av tillatelse til helikopterflyging etter forskriften for Flekkefjord landskapsvernområde		2015/2111
ST 10/15	Første gangs behandling av reviderte forvaltningsplaner for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder for 2016-25		2014/4895
ST 11/15	Eventuelt		

Under referatsaker blir det en oppsummering fra nasjonalparkkonferansen 14.-15. april ved Grete og Bjørn

Ad ST 10/15: .

Gjennomgang av de to planene vil skje som følger:

- a. Gjennomgang av utvalgte felles emner i utkast til forvaltningplaner for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder
 - Håndtering av sauebeiting i planene.
 - Hvilke strategiske satsinger/prioriteringer skal vi ha framover? Bør vi tydeliggjøre disse i kapittel 5.2?
 - Hvordan skal vi følge opp Miljødirektoratets fokus på besøkstrategisk planlegging og vår rolle som vertskap? Bør dette tydeliggjøres i kap 5.2?
 - Bør naturinformasjonsenter løftes i planen og omtales i kap 5.2?
 - Hvilken organisering/samarbeid skal vi legge opp til for å gjennomføre planene jf a-c (Rådgivende utvalg og Prosjekter)
- b. Gjennomgang av utkastet til forvaltningsplan for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde
- c. Gjennomgang av utkastet til forvaltningsplan for Flekkefjord landskapsvernområde

ST 8/15 Godkjenning av protokoll fra forrige møte, og innkalling

ST 9/15 Referatsaker

Fra: Fidje, Anne Gerd[fmvaagf@fylkesmannen.no]
Dato: 23.04.2015 14:19:32
Til: Vikøyr, Bjørn
Tittel: Bok1.xlsx

^ Rapportbeskrivelse

Rapporten viser opprinnelig budsjett, DA.

^ Utvalgskriterier

Prosjekt mellom og

Koststed mellom og

Periode mellom og

Firma lik

Resultat

 Søk Detaljnivå

 Kopiere til utdippstavlen Rader per side

#	Prosjekt	Prosjekt (T)	Konto	Konto (T)
1	M142	Info forvaltningsknutepunkt Kristian...		
2	M142	Info forvaltningsknutepunkt Kristian...	6790	Kjøp av andre fremmede t...
3	M142	Info forvaltningsknutepunkt Kristian...	6860	Møter eksterne
- Σ2	M142	Info forvaltningsknutepunkt Kri...		
- Σ1	M142	Info forvaltningsknutep...		
Σ				

	Koststed	Kappost	Beløp	Fullmakt (DA)	Gjenværende
	1080	142085	0,00	650 000,00	650 000,00
enester	1080	142085	647 679,00	0,00	-647 679,00
	1080	142085	2 321,00	0,00	-2 321,00
		142085	650 000,00	650 000,00	0,00
			650 000,00	650 000,00	0,00
			650 000,00	650 000,00	0,00

Time executed 23.04.2015 14:17:41 Antall rader 5

Agresso Business World TRA002 2330AGF AH

Fra: Miljødirektoratet[ikke-svar@miljodir.no]
Dato: 04.02.2015 15:46:16
Til: Vikøyr, Bjørn
Tittel: Kvittering for levert søknad

Kvittering for innsendt søknad via Miljødirektoratets elektroniske søknadssenter: Tilskudd til utvikling av forvaltningsknutepunkt - 2015

Søknaden ligger som vedlegg.

Sendt av: Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder
[fmvabvi@fylkesmannen.no]
Dato: 04.02.2015 15:46

Referansenummer (i søknadssenter): 15S265BD

Med vennlig hilsen
Miljødirektoratet

NB: Ikke svar på denne e-posten.
Dette er en automatisk generert utsending og svar på denne vil ikke bli lest.

Søknad om utvikling av forvaltningsknutepunkt - 2015

Referansenummer 15S265BD

Søkeropplysninger

Personnummer 22036033367

Organisasjonsnummer 964967091

Foretaksnavn Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder

Navn Bjørn Vikøyr

Kontonummer 32271000277

Adresse Postboks 513 Lundsiden

Postnr. 4605 Kristiansand S

Land Norge

Mobiltelefon 41473912

E-post fmvabvi@fylkesmannen.no

Søknadssvar skal sendes til Registrert bostedsadresse

Utvikling av forvaltningsknutepunkt

Navn på tiltaket VOS knutepunkt informasjonsenter Kristiansand

Nærmere beskrivelse av tiltaket

Verneområdestyret er i gang med forprosjekt for å etablere et aktivt senter for informasjon om natur og friluftslivsmuligheter inkludert bærekraftig bruk og vern av natur, landbruk, friluftsliv og samfunnsmessig naturbasert verdiskaping. Senteret skal etableres sammen med Midt-Agder friluftsråd og Fylkesmannen i Rådhusgt 6, Kristiansand sentrum.

Informasjon om natur- og friluftsmuligheter vil skje via tre kanaler:

1. Aktiv skrankeinformasjon fra naturkyndig person ansatt i friluftsrådet i vanlig åpningstid ca 0900-1430.
2. Interaktivt "natur og friluftsvindu" som kan betjenes av publikum hele døgnet.
Dette er et vindu med touchsystem der du kan operere en nettside f eks få 3d kart som viser tilrettelagte områder og filmer fra disse. Nettsiden skal kunne administreres av autoriserte personer fra en pc hvor som helst i fra.
3. Produsere en permanent utstilling (i henhold til beskrivelse i punkt 4 under) om Natur- og friluftsliv i Rådhusgata 6, Kristiansand.

Ei styringsgruppe med representanter fra Verneområdestyret, Fylkesmannen i Vest-Agder, og Midt-Agder friluftsråd ble etablert i desember 2014. Vest-Agder fylkeskommune deltar med en utstillingsarkitekt i arbeidsgruppa (utstillingsgruppe). Forprosjektet er godt i gang og skal avsluttes innen 11. mai.

Det er kontakt med Fylkesmannen i Aust-Agder mtp evt deltakelse i prosjektet.

Ut fra erfaring ser vi nå at den permanente utstillingen vil komme til å koste ca 500 000 kr. I vårt budsjett av juni 2014 der vi la til grunn kr 150 000 til utstillingsmatriell, mangler vi således kr 350 000 kr for å få til en hensiktsmessig utstilling. Vest-Agder fylkeskommune stiller med gratis utstillingsarkitekt i arbeidsgruppa. Dette er et nytt bidrag i forhold til opprinnelig søknad og er verdsatt til kr 250 000 i finansieringsplanen.

Kostadene skal blant annet dekke:
Himlingsplan og belyningsplan

Lydkulisser, f.eks. musikk, fortellinger, lyder
Lyskulisser
Digitale formidlingsinnslag
Sikring av gjenstander
Skallsikring av utstillingsrommet, f.eks. lås, skruer, alarm, m.m.
Pedagogiske opplegg
Produksjon av utstillingselementer, f.eks. plotting av tekst og bilder, bygging av montre, podier
Klargjøring av utstillingsarealet, f.eks. fjerning av eksisterende elementer, vasking, maling
Montering av utstillingselementene

Søkerkategori Fylkesmann

Tiltakstype Utstilling

Kostnadsoverslag / Budsjett

Utgifter til gjennomføring av tiltaket	Beløp
Matriell mv til utstillingen	350 000
Utstillingsarkitekt	250 000
Total sum	600 000

Finansiering

Finansiering av tiltak	Beløp
Samlet kostnad ved tiltak(ene)	600 000
- Dugnadsinnsats	250 000
- Andre offentlige tilskudd	0
- Annen finansiering	0
- Egne midler	0
= Omsøkt tilskudd fra miljøforvaltningen	350 000

Kan tiltaket/deler av tiltaket gjennomføres med mindre tilskudd enn omsøkt? Nei

Vedlegg

Filnavn	Beskrivelse
Forslag til utstillingsprosjektering 27 01 15.pdf	Prosjektbeskrivelse
VAF medvirkning i utstilling for Midt-Agder Friluftsråd 27 01 2015.pdf	Annet
Innfallsvinkler utstilling MAF 04 02 15.pdf	Annet

Merknad

Vedlegg sendt per post Nei

Mottaker

- Miljødirektoratet

Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder

[sign]

Leveret dato 04.02.2015

Fra: Vikøyr, Bjørn[fmvabvi@fylkesmannen.no]

Dato: 23.04.2015 16:48:00

Til: Oddbjørn Stangborli (post@stangborli-bygg.no)

Kopi: Miljødirektoratet (post@miljodir.no); FMVA Postmottak; post@flekkefjord.kommune.no; Olaf Landsverk (olaf.landsverk@miljodir.no)

Tittel: Tillatelse til helikopterflyging etter forskriften for Flekkefjord landskapsvernområde

Verneforvalteren fattet vedlagte vedtak 23. april 2015

Dette er et enkeltvedtak som kan påklages innen tre uker fra meldingen om vedtaket er mottatt. En eventuell klage sendes Verneområdestyret. Klagen skal vise til vedtaket det klages over, og beskrive ønskede endringer. Klagen bør begrunnes. Parter i saken har med visse unntak rett til å se sakens dokumenter jf forvaltningsloven §§ 18-19.

Med hilsen

**VERNEOMRÅDESTYRET FOR
OKSØY-RYVINGEN OG
FLEKKEFJORD
LANDSKAPSVERNOMRÅDER**

Bjørn Vikøyr

verneområdeforvalter tlf +47 414 73 912 –+47 38 17 62 19 fmvabvi@fylkesmannen.no.

Vedlegg: Tillatelse til helikopterflyging etter forskriften for Flekkefjord landskapsvernområde.DOCX

Saksbehandler: Bjørn Vikøyr
Tlf.: 38176219

Deres ref.:

Vår dato: 23.4.2015

Vår ref.: 2015/2111

Arkivkode: 432.2

Stangborli Bygg AS

Flekkefjord landskapsvernomsråde

Søknad om dispensasjon for helikopterflyging til Dåtland

Vi viser til søknad om flyging av 23. mars i år og kontakt om dette 25. mars. Søknaden omfatter helikopterflyging av materiell til reparasjon av tak som følge av naturskade på våningshuset på Dåtland. Flygingen ønskes gjennomført fra Fidsel i tre hiv.

Hjemmel

All ferdsel skal skje hensynsfullt og varsomt slik at det ikke skjer skade på vegetasjon, dyreliv og kulturminner jf verneforskriften for Flekkefjord landskapsvernomsråde § 3 punkt 4.1. motorferdsel er forbudt på land jf forskriftens § 3 punkt 5.1. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til bruk av luftfartøy til vedlikehold og byggearbeid på bygninger og anlegg jf forskriftens § 3 punkt 5.3 a.

Vurdering

Den vitenskapige og erfaringsbaserte kunnskapen om effekter av helikopterflyging på våren anses for tilfredstillende til å vurdere saken jf naturmangfoldloven § 8-9. Generelt bør flyging av hensyn til hekking og yngling ikke skje i dette området mellom 15. mars og 15. juli. Tre flyginger i en barmarksituasjon, korteste vei til en lokalitet, antas å ha liten betydning for viltet og økosystemet for øvrig jf naturmangfoldloven § 10, dersom det utføres på en skånsom måte jf naturmangfoldloven § 11-12. Vi vurderer det i dette tilfelle som akseptabelt å gjennomføre flyging hvis man følger en og samme korridor knyttet til nord-sørgående høydedrag i området. Flygingen skal skje minimum 200 meter (650 fot) over bakkenivå. Opp og nedstigning skal skje vertikalt. Antall kolli som skal flys må begrenses til et nødvendig minimum for å begrense den totale belastningen på området. I dette ligger at vi finner det rimelig å være imøtekommende ved kritiske naturskader på hus.

Vedtak

Vi gir med hjemmel i forskriften for Flekkefjord landskapsvernomsråde § 3 pkt 5.3 a dispensasjon for tre turer fra Fidsel til Dåtland. Flygningen skal gjøres så skånsom, raskt og effektivt som mulig for å minimere uheldige forstyrrelser på dyre- og fuglelivet. Dispensasjonen gis på følgende vilkår:

- det skal flys langs høydedraget mellom Kleppe og Dåtland begge veier, minimum 200 m over bakken
- det skal lettes og landes vertikalt
- turene skal gjennomføres over så kort tidsrom som mulig for å minimere den totale
- belastningen

Tillatelsen gjelder for en dag fram til 30. april.

Vi gjør oppmerksom på at det også må innhentes dispensasjon fra motorferdselforskriften fra Flekkefjord kommune.

Klagerett

Dette vedtaket kan påklages til Miljødirektoratet jf forvaltningsloven kapittel 4. Klagefristen er tre uker etter at brevet er mottatt. En eventuell klage sendes til Fylkesmannen i Vest-Agder. Klagen skal vise ti

Etter fullmakt

Bjørn Vikøyr
verneområdeforvalter

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ingen underskrift.

Kopi til:
Fylkesmannen i Vest-Agder
Statens naturoppsyn
Miljødirektoratet
Flekkefjord kommune

Fra: Vikøyr, Bjørn[fmvabvi@fylkesmannen.no]

Dato: 30.03.2015 21:50:00

Til: Grete Kvelland Skaara; Helge Andresen; Reidar Gausdal; Tore Askildsen; Toril Runden; Arild Pettersen; Gudbrand Kaurstad; Gudmund Tønnessen ; Gunnar Larsen (gunnar.larsen@sweco.no); Jørund Try ; Laila Håkonsen; Lilly Marie Kongevold

Kopi: Eva Welde (eaw@live.no); Willy A. Karlsen; Rolf Terje Klungland; Hege Langeland (hege.langeland@miljodir.no); Morten Ingebrigtsen Wedege (morten.ingebrigtsen.wedege@miljodir.no); Roald Larsen; Steinar Sunde; Sverre Thele, Flekkefjord kommune; Trond Johanson, Kristiansand kommune, parkvesenet

Tittel: Første gangs behandling av reviderte forvaltningsplaner for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder for 2016-25

Til verneområdestyret og rådgivende utvalg.

Da har jeg gleden av å melde at to utkast til planer legges fram for behandling i Rådgivende utvalg 21. april og Verneområdestyret 28. april. Papirversjon av planene er på vei i posten.

Jeg ser fram til gode innspill og videre behandling. Noe kartarbeid gjenstår. Jeg tar også sikte på å supplere med bilder fram til trykking.

Etter at styret har behandlet planene vil de bli sendt til Miljødirektoratet for faglig gjennomgang før høring.

God påske!

Vennlig hilsen

**VERNEOMRÅDESTYRET FOR
OKSØY-RYVINGEN OG
FLEKKEFJORD
LANDSKAPSVERNOMRÅDER**

Bjørn Vikøyr

verneområdeforvalter tlf +47 414 73 912 – +47 38 17 62 19 fmvabvi@fylkesmannen.no.

UTKAST AV 30. MARS FOR FØRSTE GANGS BEHANDLIG I RU 21. APRIL OG VOS 28. APRIL

Utkast til
Forvaltningsplan for
Flekkefjord landskapsvernområde
2016-25

Forsidebilde.

Forord til høringsutkast

Flekkefjord landskapsvernområde ble vernet som landskapsvernområde i 2005.

Forvaltningsplanen for landskapsvernområdet er utformet av verneområdestyret. Grunnarbeidet har skjedd i en gruppe bestående av tre grunneierrepresentanter Gudmund Tønnessen, Eva Welde og Willy Karlsen, jordbruksjef Sverre Thele og næringsjef Rolf Terje Klungland, Flekkefjord kommune, og verneområdeforvalter Bjørn Vikøyr. Alle grunneierne ble invitert til å komme med innspill i brev av 20. august 2014. Planen skal, når den er godkjent av Miljødirektoratet, avløse gjeldende forvaltningsplanen som ble utformet i regi av Fylkesmannen i Vest-Agder i 2006-08, godkjent av Miljødirektoratet i 2010 og gjeldende til 2015.

Planarbeidet startet med en fagsamling på Farsund resort 25.-26. februar 2014. Melding om oppstart ble sendt grunneierne i august 2014. Arbeidsgruppa har hatt tre møter og en befaring i perioden april 2014 – mars 2015. Verneområdestyret og rådgivende utvalg hadde et felles møte om verdiskaping på Nordberg fort 28. november. Rådgivende utvalg behandlet et utkast til plan 21. april 2015 og Verneområdestyret 28. april 2015.

Planen er faglig gjennomgått av Miljødirektoratet x mai 2015

Planen er skrevet av Bjørn Vikøyr. Kartene er laget av Pål Alfred Larsen og Lene Halling, Fylkesmannen i Vest-Agder.

Juli 2015

Reidar Gausdal
styreleder

Innhold

Forord til høringsutkast	3
Sammendrag.....	6
1. Innledning.....	8
2. Naturmangfoldloven	10
2.1 Vurdering av forvaltningsplanen.....	10
3. Historikk BV.....	11
3.1 Verneprosess	11
3.2. Historisk bruk av området.....	11
3.3 Dagens bruk av området	12
4. Kunnskapstatus.....	14
4.1 Verneverdier.....	14
4.1.1 Landskap og geologi.....	14
4.1.2 Naturtyper og vegetasjon.....	14
4.1.3 Fugler, dyr og planter	19
4.1.5 Kulturminner	19
4.2. Trusler mot verneverdiene	21
4.2.1 Et økosystem i ubalanse	21
4.2.2 Forurensing og miljøgifter	22
4.2.3 Intensiv husdyrbeiting.....	23
4.2.4 Sviing	24
4.2.5 Gjengroing.....	24
4.2.6 Klimaendringer.....	24
4.3 Overvåking og kartleggingsbehov.....	25
5. Forvaltning av Flekkefjord landskapsvernområde.....	27
5.1 Visjon.....	27
5.2 Mål	27
5.3 Skjøtsel og tiltak	28
5.3.1 Skjøtsel	28
5.3.2 Informasjon.....	30
5.3.3 Friluftsliv og læring i natur ta inn kap 5.4.6 her x	31
5.3.4 Restaurering av kulturlandskap	35
5.3.5 Prosjekt Restaurering av skjærgårdsøkologien på Sørlandet	36
5.3.6 Prosjekt besøksplan	37
5.3.7 Områder uten tiltak.....	38
5.4 Retningslinjer for brukerinteresser	39
5.4.1 Husdyrbeiting	39
5.4.2 Slått.....	45
5.4.3 Hogst	46
5.4.4 Tilleggsnæring.....	48
5.4.5 Fiske	48
5.4.6 Fritidsbebyggelse.....	49
5.4.7 Reiseliv	51

5.4.8 Havbruk	53
5.4.9 Kulturminner	54
5.5 Oppgaver og organisering	54
5.6 Saksbehandlingsrutiner	56
5.7 Oppsyn	57
6. Litteratur/referanser	58
Vedlegg 1 - Forskrift for Flekkefjord landskapsvernområde	60
Vedlegg 2 – Naturtyper - utdrag av www.naturbase.no	64
Vedlegg 3 Bevaringsmål – tilstandsvariabler og overvåkingemetodikk.....	65
Vedlegg 4 - Kart over tiltaksområder	67
Vedlegg 5 Tiltakstabell for Flekkefjord landskapsvernområde 2016-25	68

Sammendrag

Flekkefjord landskapsvernområde ble opprettet av regjeringen i 2005 og omfatter ytre del av øyene Andabeløy og Hidra, samt de ytre heiene på fastlandet i Flekkefjord kommune. Det samlede arealet er 54 km², hvorav 40 km² landareal og 14 km² sjøareal. Andabeløy, Rasvåg, Kirkehamn, Kvanvik og Åna-Sira er kystsamfunn som er sterkt berørt av verneområdet.

Formålet med vernet er å ta vare på et representativt og særpreget landskap med åpne sjøflater, urørt skjærgård og mektig kysthei, samt å sikre områder som er viktig for biologisk mangfold, truede og sårbare plante- og dyrearter, og et variert kulturlandskap med fornminner og nyere tids kulturminner.

Forvaltningsplanen skal være et praktisk hjelpemiddel, innen rammen av forskriften for Flekkefjord landskapsvernområde, for å fremme formålet med, og forståelsen for vernet. Planen skal være til hjelp for grunneierne, kommunene, forvaltningsmyndigheten og brukere av området.

Flekkefjord landskapsvernområde er et kulturpåvirket landskap etter århundrer med bosetting, ferdsel, landbruk og fiske. Målrettet landbruk er nødvendig for å bevare kystlyngheier, naturbeitemarker og slåttemark. Andre deler av området har et naturmangfold som best ivaretas uten kulturpåvirkning.

Planen har følgende visjon: Vern og bruk skal forenes i et rikt og attraktivt kultur- og naturlandskap der folk skal kunne oppleve velpleide kulturlandskap, kulturpåvirkede naturområder, områder som er skånsomt tilrettelagt for friluftsliv, og områder som får utvikle seg uten kulturpåvirkning eller organisert bruk.

Planen har følgende mål:

1. Arealmål (bevaringsmål) for kystlynghei, naturbeitemark, strandeng, slåttemark og viktige skogtyper.
2. Områder som er viktige for sjeldne og truede arter, og andre viktige naturtyper skal bevares i god økologisk tilstand.
3. Landskapsvernområdet skal tilby gode mulighet for varierte naturopplevelser og læring i natur.
4. Viktige kulturmiljøer som er egnet til å formidle historien, skal bevares.

Planen presenterer status, mål, bestemmelser og retningslinjer for skjøtsel, informasjon, friluftsliv og læring i natur, restaurering av kulturlandskap, områder uten tiltak, husdyrbeiting, slått, herunder steingjerder, rydningsrøyser og sommerflorer, hogst, tilleggsgjødsling, fiske, fritidsbebyggelse, reiseliv, havbruk og kulturminner.

Som et ledd i å ta vare på verneverdiene vil følgende tiltaksområder bli prioritert i samarbeid med kommunen og eier/bruker/tiltakshaver:

1. Tarmeviga - friluftsliv i variert kultur- og naturlandskap i båtsesongen
2. Hummerås-Kalven - friluftsliv i variert kultur- og naturlandskap hele året
3. Husøy, Hummerøy - friluftsliv i variert kulturpåvirket kystnatur i båtsesongen
4. Kjellnes-Lindåsen- friluftsliv i et variert og veldefinert kystkulturlandskap hele året
5. Dragøy - friluftsliv i variert kultur- og naturlandskap i båtsesongen
6. Prestøy - friluftsliv i variert kulturpåvirket kystnatur i båtsesongen
7. Itland-Kjørsfjellet - lett tilgjengelig og variert kystkultur- og naturlandskap hele året
8. Mønstremyr-Kleppe-Li - variert kystkultur- og naturlandskap for friluftsliv, fugleopplevelser og læring i natur hele året.
9. Dåstøl-Stø - lett tilgjengelig og variert kystkultur- og naturlandskap hele året
10. Dåstøl-Åsnes - lett tilgjengelig og variert kystkultur- og naturlandskap hele året
11. Åsnes-Berefjord-Slettheiveden - friluftsliv i variert kultur- og naturlandskap hele året
12. Brufjellet, Åna-Sira - lett tilgjengelig og variert kystkultur- og naturlandskap hele året

Gjennomføring av forvaltningsplanen er anslått å koste 10,1 millioner kroner. I tillegg kommer beskrevne friluftstiltak i regi av Flekkefjord kommune.

1. Innledning

Flekkefjord landskapsvernområde ble opprettet 11. mars 2005. Formålet med Flekkefjord landskapsvernområde er:

«... å ta vare på et representativt og særpreget landskap med åpne sjøflater, urørt skjærgård og mektig kysthei, samt å sikre områder som er viktig for biologisk mangfold, truede og sårbare plante- og dyrearter, og et variert kulturlandskap med fornminner og nyere tids kulturminner.»

Flekkefjord landskapsvernområde er 54 km², hvorav 40 km² landareal og 14 km² sjøareal. Landarealet og sjøoverflaten omfattes av vernet. Det meste av landarealet i verneforslaget er i privat eie. Ca 350 grunneiere er berørt. Flekkefjord kommune eier areal på Husøy, Langeland, Mønstremyr og Polland. Følgende områder omfattes av servituttavtale (skjærgårdspark): Tarmeviga (Andabeløy), Dragøy og Prestøy (Kirkehamn), Li, Berefjord og Brufjellet.

Landskapsvernområdet berører 5 øyer som er større enn 100 dekar. De to største øyene, som også er de eneste landfaste, er Hydra og Andabeløy. Hydra er berørt med 7000 dekar landareal (Rasvåg 3800 og Kirkehamn 3200) og Andabeløy med 3400 dekar. Kvanvik (inkludert Dåstøl, Stø, Dåtland, Li, Kleppe og Mønstremyr) er berørt med 7500 dekar. Åna-Sira er berørt med ca 5000 dekar.

Figur 1: Flekkefjord landskapsvernområde

Flekkefjord landskapsvernområde har vært forvaltet av et Verneområdestyre med fem politikere siden november 2010. De er valgt av kommunestyrene i Flekkefjord, Mandal, Søgne og Kristiansand, samt Vest-Agder fylkesting. Dette styret forvalter også Oksøy-

Ryvingen landskapsvernområde. Nåværende styre er oppnevnt for perioden 2012-15. Et Rådgivende utvalg ble opprettet i desember 2011 for samme periode. En verneområdeforvalter ble tilsatt i mai 2011.

Denne forvaltningsplanen baserer seg på den første forvaltningsplanen for Flekkefjord landskapsvernområde som ble utformet i 2006-2010, og Miljødirektoratets mal.

Planen presenterer hovedprinsippene i naturmangfoldloven, verneområdets historikk, tilgjengelig kunnskap om verneverdiene og trusler mot disse.

Vi har utformet en visjon for landskapsvernområdet, og mål og retningslinjer for forvaltningen av og brukerinteresser i landskapsvernområdet. Det er foreslått x12 prioriterte tiltaksområder jf kap 5.3.1 og vedlegg 5.

Planen inneholder en omtale av saksbehandlingsrutiner og naturoppsynet.

Planen gjelder fram til 2025. Ved behov kan planen revideres før planperioden utløper. Tiltakstabellen i vedlegg 5 kan endres etter styrets ønske.

2. Naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven trådte i kraft 1. juli 2009, og erstattet naturvernloven fra 1970. Loven gir omfattende regler for bærekraftig og langsiktig bruk og vern av naturen, og virkemidler for å ta vare på natur både i og utenfor verneområder. Lovgivningen for verneområder er i stor grad som før, men det er i naturmangfoldloven lagt vekt på bærekraftig bruk. Med loven introduseres også bevaringsmål for natur, og et økt fokus på naturtyper.

I lovens kapittel II er det fastsatt noen prinsipper for arealforvaltning knyttet til:

- kunnskapsgrunnlaget (§ 8)
- føre-var-prinsippet (§ 9)
- økosystemtilnærming og samlet belastning (§ 10)
- kostnadene ved miljøforringelse¹ skal bæres av tiltakshaver (§ 11)
- miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder (§ 12)

Prinsippene skal anvendes ved offentlig myndighetsutøvelse, for eksempel ved utarbeidelse av forvaltningsplaner og ved enkeltvedtak etter verneforskrifter. Loven angir at det skal fremgå av vedtakene hvordan prinsippene har vært anvendt i den konkrete sak, og hvilken vekt de er tillagt, jf. § 7.

2.1 Vurdering av forvaltningsplanen

Forvaltningsmyndigheten mener kunnskapen som ligger til grunn for de tiltak og retningslinjer for brukerinteresser som foreslås i planen er tilstrekkelig til å vurdere virkninger på naturmangfoldet jf naturmangfoldloven § 8. Føre-var-prinsippet i naturmangfoldloven § 9 tillegges derfor liten vekt.

I forvaltningsplanen er det utarbeidet nærmere bevaringsmål for ulike naturkvaliteter som grunnlag for overvåking av naturtilstanden i området, samt at det er foreslått å iverksette et utviklings- og forskningsprosjekt «Restaurering av skjærgården på Sørlandet». Begge deler vil styrke grunnlag for å kunne vurdere samlet belastning av ulike aktiviteter og tiltak i verneområdet, jf. naturmangfoldloven § 10.

De miljørettslige prinsippene vil forøvrig bli vurdert ved behandling av søknader om dispensasjon fra vernebestemmelsene jf naturmangfoldloven §§ 11-12 og kapittel 5.5.

¹ Dette innebærer at tiltakshaveren skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket volder, dersom dette ikke er urimelig ut fra tiltakets og skadens karakter.

3. Historikk

3.1 Verneprosess

Ytre Flekkefjord ble foreslått vernet som landskapsvernområde av Statens Naturvernråd i «Ny landsplan for nasjonalparker» jf NOU 1986, nr.13. Statens Naturvernråd vurderte området som representativt for skjærgårdsnaturen i denne landsdelen der lite kystareal er vernet fra før. Formålet med «Ny landsplan for nasjonalparker» var å sikre ulike naturtyper i Norge mot større inngrep som kan forandre landskapet og forringe naturkvalitetene.

Forslaget fra Statens naturvernråd ble fulgt opp i «Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder» jf St.meld. 62 (1991–92). I denne meldingen gikk

Miljøverndepartementet inn for å videreføre forslaget om vern av nevnte kystområde som landskapsvernområde med hjemmel i naturvernloven. Hensikten var å bevare et egenartet natur- og kulturlandskap. Stortinget ga sin tilslutning til nasjonalparkplanen 19. april 1993. Statens naturvernråds forslag omfattet et areal på om lag 105 km², inkludert sjøareal.

På bakgrunn av oppdrag fra Miljøverndepartementet la Fylkesmannen i Vest-Agder fram en verneplan i 2003. En referansegruppe sammensatt av representanter fra grunneierne, Flekkefjord kommune, Vest-Agder fylkeskommune, Fiskeridirektoratet og Fylkesmannens landbruks- og miljøvernavdelinger. Områdets avgrensing og forslaget til vernebestemmelser har vært gjenstand for omfattende drøftinger og justeringer under veis.

Etter høring hos grunneiere, kommunene og andre berørte ble Flekkefjord landskapsvernområde vedtatt opprettet av regjeringen ved kongelig resolusjon i 2005.

3.2. Historisk bruk av området

Andabeløy, Rasvåg, Kirkehamn, Kvanvik og Åna-Sira er kystsamfunn som er sterkt berørt av verneområdet.

I en viss forstand er kysten her et kulturlandskap. Befolkningen levde stort sett av en kombinasjon av fiske og småbruk. Stedsnavn og folketradisjon taler sitt klare språk om at hver holme, hver vik, ja selv hvert minste skjær er viktig for vår oppfatning av landskapet. Losene og kystfiskerne har satt merker i landskapet. Når fiskeren satte sin redskap brukte han gjerne karakteristiske formasjoner i landskapet til krysspeiling for å finne igjen gode fiskeplasser. Slike merker for å bestemme posisjoner i åpen sjø, kalles méd. Et méd har gjerne navn som karakteriserer stedet for eksempel Hunden, Sakseskjæret, Nappodden og Skinand.

Kystfiske har vært livsnerven gjennom generasjoner. Et allsidig stabilt fiske har vært drevet de siste 30-40 årene med båter fra 20-35 fot. Reketrålning har vært det mest attraktive. Men også fisket etter sild, makrell og industrifisk har vært viktig. Fiske i Nordsjøen med fartøy fra 40-70 fot og mannskap på 2-5 var viktig.

Flekkefjord landskapsvernområde er utmarka for ca 100 bruk. Bruken av området opphørte som følge av fraflytting utover 1900-tallet. De fleste ligger mindre enn 1-2 kilometer fra sjøen. Fiske var viktigst for å kunne overleve på stedet. Landbruket kom i annen rekke. Ca 25 fraflyttede småbruk ligger i sin helhet innenfor landskapsvernområdet. Folket her opplevde gode tider på grunn av gode innsig av sild blant annet på slutten av 1500-tallet og i 1820-30 åra. Slått, åkerbruk, sanking av lyng, lauv og torv inngikk i drifta.

På de fleste øyene og holmene er det lang tradisjon for å slippe sau på sommerbeite. Dette innebar at dyreeierne drev jevnlig tilsyn. I forbindelse med beitingen var det også vanlig å brenne vegetasjon for å bedre beitet.

Noen områder ble slått fram til midten av 1900-tallet. Ofte seint på sommeren. De skrinneeste markene ble ikke slått hvert år.

Det har vært beitet med ku i noen deler av landskapsvernområdet for eksempel på innmark og gårdsnære heier.

Vi antar at det kan ha vært noen geiter langt tilbake.

Plukking av fugleegg var utbredt. Dette foregikk i mai. Jakt på sjøfugl var viktig om høsten.

3.3 Dagens bruk av området

Mange mennesker har et forhold til skjærgården og kystheiene i dag gjennom tilsyn med eiendom og beitedyr, fiske, jakt, båtliv og andre naturopplevelser.

Det nære kystfisket drives fortsatt. Det fiskes med garn, line og ruse etter torsk, sei, lyr, lange, kolje og lysing. I sesongen drives makrelldorging, notfiske etter makrell og sild, laksefiske med kilenot og teinefiske etter hummer og krabbe. Det fiskes for det meste med mindre båter nær land.

Jakt på land tilligger grunneier. Alle statsborgere kan jakten på det åpne hav. Sjøfugljakt er populært om høsten og kan skje fra 10. september. Storskarv, ærfugl, ender og måker er jaktbare arter. All sjøfugljakt avsluttes til jul. Jaktuttaket anses ikke å ha betydning for sjøfuglbestandene. Rådyr, hjort, elg og hare jaktes på fastlandet og de store øyene.

Etter at brukene ble fraflytta utover 1900-tallet er området stedvis beitet med sau.

Interessen for en eldgammel driftsform med utegangersau, som beiter hele året, har tatt seg opp de siste årene. En stor del av landskapsvernområdet beites med utegangersau. Noen områder skjermes for sommerbeite ved at sauene tas bort/stenges ute fra mai til september, blant annet av hensyn til sommerfloraen. Narvøy ved Prestøy, er unntatt fra sauebeiting.

Interessen for å holde i hevd gammel slåttemark har tatt seg opp de siste årene. Husøy, Vrangesundøy, Hummerøy Stykkje/Kvednhylen, Solbaddalen, Indre Kleppe og Li slås på seinsommeren i tråd med gamle tradisjoner.

Dagens friluftsliv har sin bakgrunn, i det gamle bondesamfunnets bruk av naturen til blant annet jakt og fiske, og i friluftslivet som en klassisk fritidsaktivitet fra midten av det 18. århundre. Med økt fritid og bedret økonomi har friluftsliv fått større og større oppslutning blant folk. Det naturvennlige friluftslivet som er basert på den frie ferdselsretten, utgjør en viktig del av vår nasjonale identitet og kulturarv.

Rasvåg, Myran(idrettsplass) Kirkehamn, Itland, Fidsel, Dåstøl og Ystebø (Åna-Sira) er gode startplasser for en tur på heia. Herfra kan du vandre i fredfulle daler, gamle slåttemarkers og åpne kystlyngheier i timevis. Du kan oppsøke et av de mange utkikkspunktene, studere gamle tufter og kulturminner, eller bare nyte landskapet, og se etter fugl eller planter. Flekkefjord og Opland Turistforening (FOT) har kjøpt eiendommen Li med tanke på utvikling av turisthytte og læring i natur.

Kajakpadling er en økende aktivitet i skjærgården.

Flere lokaliteter for eksempel Li, nord for Hidrasundet, og Brufjellet, sør for Åna-Sira, er under utvikling for ulike typer klatreopplevelser.

4. Kunnskapstatus

4.1 Verneverdier

I dette kapittelet presenteres Flekkefjord landskapsvernområde. Det fokuseres på landskap, geologi, truede og sjeldne naturtyper og vegetasjon, fugler, dyr, planter og kulturminner

4.1.1 Landskap og geologi

Det storslåtte Hidrasundet og mektige heier på opp mot 400 meters høyde, dominerer landskapet. En høyreist skjærgård beskytter uthavnene Rasvåg og Kirkehamn. Berggrunnen består av gammelt grunnfjell. De mange glattskurte svabergene, heiene og fjellsidene er resultat av slitasje fra den enorme nordeuropeiske innlandsisen i mer enn 100 000 år. Fjellet er hardt og har lite fosfor. Det gir lite jord og nøysom vegetasjon. På lune steder kan du likevel finne rik edellauvskog, også helt nedi sjøkanten. På Andabeløy vokser en mer enn to tusen dekar stor og variert furuskog.

Landskapet preges av menneskelig bruk i flere tusen år. Store åpne kystlyngheier og terrasserte grønne bakker er typisk. Fint oppmurt stein i form av gjerder, grunnmurer, jordeplehus og kjerreveier, er et vanlig syn. Langs sjøen ligger enkelte båtstøer² på skjermede plasser. Landskapet er i endring som følge av gjengroing. Gjengroingen skyldes først og fremst opphør av beiting, sviing og slått. Den framskyndes av varmere klima og langtransportert forurensing³ ikke minst i vår landsdel.

For å ta vare på landskapet må de som driver beiting og sviing stimuleres til å fortsette. For å ivareta formålet for vernet er det i tillegg nødvendig at beiting og sviing kommer i gang på arealer som har falt ut av bruk eller har for få beitedyr. Dette innebærer blant annet omfattende rydding av einer i gamle beiter og hogst av plantet gran og ungskog av lauv og furu for å ta vare på de mest verdifulle kystlyngheiene.

Slått må gjenopptas på utvalgte arealer. Dette innebærer både rydding og rensking av gamle diker og fjerning av busker og kratt.

4.1.2 Naturtyper og vegetasjon

Med de gunstige klimatiske forholdene vi finner langs sørlandskysten skulle en forvente en artsrik flora innenfor landskapsvernområdet. Men en berggrunn preget av næringsfattige og sure grunnfjellsarter setter imidlertid begrensninger for artsmangfoldet. Floraen er likevel spennende. Her møtes sørlige og nordlige plantearter, og arter med østlig og vestlig utbredelse. Fjellplanter fins også her ytterst ute i skjærgården. I tillegg har skipstrafikken brakt ballastplanter til området.

² Båtstø er en plass å legge båten mellom to steinkanter. Den kan være dekket av et skjul, som kan være et enkelt tak, eller ei bu.

³ Samlet nedfall av nitrat og ammonium på en målestasjon i Søgne var 1,7 kg pr dekar i 2006. Dette er det høyeste registrerte nedfallet i Norge dette året (SFT 2006).

Kystlynghei

I skjærgården i Vest- Agder har folk livnært seg av havet og jorda. Kystvegetasjonen ble engang ryddet og brent for å få beite til buskapen. Beitingen sørget for at skogen ikke vokste opp igjen. Røsslyng og gras overtok. Store deler av kysten ble dekket av røsslyng.

Røsslyngen er vintergrønn og gir fôr av god beiteverdi hele året, dersom den ikke får vokse seg hard og vedaktig. For å holde dette landskapet ved like ble det beitet hele året og brent etter behov. Man kan spore denne driftsmåten over 4000 år tilbake i tid. Den har vært utbredt langs hele Atlanterhavskysten fra Portugal til Lofoten, men gikk kraftig tilbake på 1900-tallet. Som følge av redusert beiting, gror kystlyngheia igjen mange steder. Denne naturtypen er vurdert som truet både i Norge og Europa. Kystlynghei er en viktig naturtype i landskapsvernområdet. Beiting og lyngsviing er derfor sentrale tiltak i forvaltningen av landskapsvernområdet.

Med kystlynghei menes treløse, svi- og beiteskapte heisamfunn langs kysten. Denne vegetasjonstypen deles inn i tørr lynghei med en ren røsslyngutforming og fuktig lynghei. Tørr kystlynghei har gjerne innslag av krekling, mjølbær og tyttebær, mens fuktig lynghei ofte har stort innslag av klokkelyg, blåtopp, rome og blåknapp. I fuktige forsenkninger finnes det også myrplanter som duskmyrull. Orkideen flekkmarihånd er relativt vanlig i lyngheiene. Andre vanlige arter i lyngheia er kornstarr, krypvier og tepperot.

En tredje vegetasjonstype av kystlynghei er tørrgras- urterik hei med fattige utforminger. Et eksempel på denne naturtypen finnes på Ryvingen i Mandal kommune. Da øya ble undersøkt på slutten av 1990- tallet ble det overraskende nok ikke funnet røsslynghei. Dette skyldes antageligvis stabilt sommerbeite gjennom mange år. Høyt beitetrykk hindrer røsslyng og einer å komme opp.

Det er kartlagt 10 807 dekar av den sjeldne og viktige naturtypen kystlynghei i landskapsvernområdet jf tabell 1 og vedlegg 2 (Miljødirektoratet 2014).

Tabell 1: Viktige kystlyngheiområder i Flekkefjord landskapsvernområde.

	Utforming	Verdi	Areal dekar
Prestøy	Tørr lynghei	Svært viktig	213
Dåtlandsheia	Tørr lynghei	Viktig	1 414
Porshei-Vindskolla	Tørr lynghei	Viktig	3 193
Ystebøvatn	Tørr lynghei	Viktig	5 916
Klikten	Fuktig lynghei	Svært viktig	71
Sum	Flekkefjord lvo		10 807

Naturbeitemark

Naturbeitemark består av åpne gressmarker, eventuelt med spredte trær og er preget av langvarig beitebruk. Den kan være ryddet for stein, men er ikke pløyd, sterkt gjødslet eller

sprøytet. Det som kjennetegner slike områder er at ingen av artene som vokser der er plantet eller sådd inn som fôr- og matvekster. Vi finner heller ikke arter som er avhengige av gjødsel. Slått og/eller beite forhindrer at busker og trær blir dominerende og holder marka åpen. Naturbeitemark har ofte et stort mangfold av arter fra mange ulike grupper; først og fremst planter, sopp og insekter.

Det er kartlagt 231 dekar av den sjeldne og viktige naturtypen naturbeitemark i landskapsvernområdet jf tabell 2 og vedlegg 2 (Miljødirektoratet 2014).

Tabell 2: Viktige naturbeite-/hagemarkområder i Flekkefjord landskapsvernområde.

	Område	Utforming	Verdi	Areal dekar
Auland-Hågåsen-Kjellenes	Hidra	Frisk fattigeng beitet	Viktig	200
Laugøyna	Hidra	Fuktig fattigeng beitet	Viktig	3
Steglet	Hidra		Viktig	8
Stykkje	Hidreheia	Frisk fattigeng beitet	Lokalt viktig	4
Li	Hidreheia		Lokalt viktig	16
Sum	Flekkefjord lvo			231

Strandeng og strandsump

Det fins ulike typer havstrandvegetasjon. I den ytre skjærgården domineres vegetasjonstypene av strandberg (svaberg) og kystnær fuglegjødslet vegetasjon.

I strandbergene finner vi ofte strandnellik, kystbergknapp, skjørbuksurt og strandsmelle. Andre arter langs svabergene er katterhale, skjoldbærer, strandasters og strandkjets.

Den spesielle fuglegjødslete vegetasjonen finner vi tilknyttet de store sildemåkekoloniene. I sterkt fuglegjødslete svaberg finnes arter som kildeurt, strandbalderbrå, engsyre og vassarve.

Mellom svabergene er det ofte små rullesteinstrender. Her vokser arter som strandrug, krushøymole, strandkvann, åkerdylle, strandvendelrot, kvassdå og klengmure. I ei lita rullesteinstrand på Flekkerøya vokser den sjeldne sumpdylla. Dette er en sørlig art som nesten bare har sine norske voksesteder i Kristiansand.

Strandeng er mindre vanlig i den ytre skjærgården i Oksøy- Ryvingen landskapsvernområde. De største finner vi inne i beskyttede viker og ved elveutløp. Her er en interessant vegetasjon dominert av saltsiv, havsivaks, strandkryp, rødsvingel, strandkjempe og gåsemure. I østre del av området er grisesnarr relativt vanlig, vestover i området blir den sjelden. På enda mer beskyttede lokaliteter er strandengene gjerne grodd igjen som mjødurteeng med høyvokste urter som fredløs og sløke.

En sørlig art er firtann som vokser på solvarme steder, ofte i ur. Den er sjelden i østre deler av området. Helt i vest, derimot, er den en vanlig plante. Firtann har sin norske hovedutbredelse i Vest-Agder.

Vegetasjonen på de ytre holmene og øyene minner mye om det vegetasjonsbildet vi finner på høyfjellet. Typiske fjellplanter som fjelltjæreblom, rosenrot og fjellmarikåpe, er funnet på de ytre øyene.

Det er kartlagt 14 dekar av den sjeldne og viktige naturtypen strandeng/strandsump i landskapsvernområdet jf tabell 3 og vedlegg 2 (Miljødirektoratet 2014).

Tabell 3: Viktige strandeng og strandsumpområder i Flekkefjord landskapsvernområde.

	Område	Verdi	Areal
Kalvekilen	Hidra	Lokalt viktig	8
Stø	Hidreheia	Svært viktig	6
Sum	Flekkefjord lvo		14

Slåttemark

Slåttemark er en av våre mest artsrike naturtyper og inneholder flere sjeldne vegetasjonstyper. Den inneholder vegetasjonstyper og arter som ikke opprettholdes av beite. Samtidig er slåttemark en av de mest truede naturtypene i Norge og i Europa er. Ugjødset slåttemark har et særegent botanisk mangfold. Blant annet av konkurransesvake lyselskende urter som er avhengig av jord med lavt innhold av nitrogen og fosfor.

Det er kartlagt 182 dekar av den viktige naturtypen slåttemark i landskapsvernområdet jf tabell 4 og vedlegg 2 (Miljødirektoratet 2014).

Tabell 4: Viktige slåttemarkområder i Flekkefjord landskapsvernområde.

	Område	Utforming	Verdi	Areal
Hummarøy	Hidra		Viktig	23
Husøy	Hidra		Viktig	15
Kvednhølen	Hidreheia	Frisk/tørr, middels baserik eng slått	Viktig	3
Litle	Hidreheia	Frisk fattigeng	Lokalt	8

Håland		beitet	viktig	
Kleppe	Hidreheia	Frisk fattigeng slått	Lokalt viktig	74
Li	Hidreheia		Viktig	7
Dåtland	Hidreheia	Blåtoppeng slått	Lokalt viktig	44
Stø	Hidreheia	Frisk/tørr, middels baserik eng slått	Lokalt viktig	8
Sum	Flekkefjord lvo			182

Skog

Det er kartlagt 3 262 dekar viktige skogområder i landskapsvernområdet jf tabell 5 og vedlegg 2 (Miljødirektoratet 2014).

Tabell 5: Viktige skogområder i Flekkefjord landskapsvernområde.

	Område	Naturtype	Utforming	Verdi	Areal
Andabeløy	Andabeløy	Gammel barskog	Gammel furuskog	Svært viktig	2 547
Mekjervågen	Hidra	Rik edellauvskog	Lågurt eikeskog	Viktig	22
Langeland SØ	Hidra	Gammel boreal lauvskog	Gammel ospeskog	Viktig	20
Kalvekilen, midtre	Hidra	Gammel fattig edellauvskog	Eikeskog	Lokalt viktig	2
Rasvågen V	Hidra	Gammel boreal lauvskog	Fuktig kystskog	Svært viktig	85
Palfjellet-Risåsen	Hidra	Rik edellauvskog	Alm-lindeskog	Svært viktig	92
Råga	Hidra	Rik edellauvskog			5
Dragøya	Hidra	Gammel barskog	Gammel furuskog	Svært viktig	73
Snørebråt-Haugeland	Hidreheia	Rik edellauvskog	Alm-lindeskog	Svært viktig	118
Kjørsfjell	Hidreheia	Rik edellauvskog	Alm-lindeskog	Svært viktig	263
Stavvannet	Hidreheia	Rik sump- og kildeskog	Rikere strandskog	Viktig	5
Daurefjellet N	Hidreheia	Gammel fattig edellauvskog	Hasselkratt	Lokalt viktig	9
Telebukta	Åsnes -	Rik edellauvskog	Lågurt	Lokalt	20

nordvest	Åna-Sira		eikeskog	viktig	
Sum	Flekkefjord Ivo				3 262

Andre viktige naturtyper

Det er kartlagt 82 dekar med viktige naturtyper utenom kystlynghei, naturbeitemark, strandeng/strandsump, slåttemark og skog jf tabell 6 og vedlegg 2 (Miljødirektoratet 2014).

Tabell 6: Andre viktige naturtypeområder i Flekkefjord landskapsvernområde (samletabell som supplerer tabell 1, 2, 3, 4 og 5 over)

	Område	Naturtype	Verdi	Areal
Lindåsen	Hidra	Sørvendt berg og rasmarker	Svært viktig	17
Heggedalen	Hidreheia	Sørvendt berg og rasmarker	Viktig	63
Østabøbekken	Åsnes - Åna-Sira	Viktig bekkedrag	Svært viktig	2
Sum	Flekkefjord Ivo			82

4.1.3 Fugler, dyr og planter

Måker, storskarv og ærfugl dominerer. Gråhegra ses ofte. Tårnfalk er den vanligste rovfuglen. Vandrefalken har en liten bestand her. Er du heldig får du se kongeørna eller havørna. Hovedtrekket av rovfugl langs kysten går inne på Hidraheia. Den sjeldne hvitryggspetten finnes i deler av området.

Steinkobbe og nise observeres jevnlig. Er du heldig kan du oppleve delfinene kvitnos og kvitskjeving.

Floraen er spennende og variert blant annet takket være en god kombinasjon av varme og fuktighet. Her vokser rosenrot, fjellmarikåpe, rypebær og andre fjellplanter, og varmekjære planter som tåler lite frost slik som lind, alm, sørlandsasal, klokkesøte og bergmynte.

Stykkje er en fin plass på Itland. Stykkje var bygsla under bruk nr 1. Her bodde folk fram til siste halvdel av 1800-tallet. Torbjørn Itland (f 1920) forteller:

”Det var fullt av jonsokblom og ganske mye klokkesøte på Stykkje. De var rundt forbi alle veie. På Kvednnåsa var det så mye nattfiol at vi kunne plukke fanget fullt to gonge. Her var mye harerug, hvidkurle og poselyng også. Det såkje ut til at det gjorde noe for klokkesøta at kydnan gjekk å beida på tœa. Tror ikkje sauene heller brydde seg om klokkesøta.”

4.1.5 Kulturminner

Sørlandskysten var den første delen av landet vårt som ble isfritt for 12000 -14000 år siden. Spor etter menneskelig aktivitet fins fra om lag 9000 år tilbake i tid. De første sørlendingene

levde et nomadisk liv med jakt og fiske. Folk ble mer bofaste etter hvert som jordbruk ble vanlig. Redskaper ble blant annet laget av grønnstein og diabas.

Det eldste kjente funn etter mennesker på Sørlandet kommer fra Kirkehamn. Et dekorert hakkelignende redskap av horn eller bein ble funnet under mudring. Hakken er C-14 datert til å være 9.500 år gammel. De eldste steinalderbosettingene i området ble etablert da havet sto 8–10 meter lavere enn i dag, og befinner seg på sjøbunnen, under dagens havnivå. Det er funnet et 30-talls steinøkser på Hidra, mange av dem i diabas. Runesteinen fra Reistad og et skattefunn av to store gullringer på Hæstad fra vikingtiden viser at «fiskerbonden på Hidra til tider har delt land og strand med mennesker av høvdingslekt.» (Jægtnes 1989). Det er flere hellere på Hidra. Flint skal være funnet i noen av dem. På fastlandssiden er det flere hellere og naturlige gjemmesteder i steinurer som kan ha vært i bruk i ufredstider.

Det er kartfestet seks fornminner, to hovedveder og en rekke andre kulturminner i landskapsvernområdet. Syv historiske havner ligger i verneområdet jf vedlegg 4.

Tabell 4. Viktige kulturminner i Flekkefjord landskapsvernområde. Tabellen baserer seg på rapporten ”10 000 års kystkultur” (Stylegar 2000).

Nr	Område	Avtalt/sikret areal
1	Husøy	En rose på toppen av øya. 1727 er innhugget. Gamle tufter
2	Lindåsen	”Vetten på Hitterøe”
3	Kjellnes	Ødegrend – fraflyttet på 1800-tallet
4	Dragøy, Vardefjellet	Lokal varde
5	Itland, Kvednhylen	Rester etter kvernhus. Stem i Hålandsvannet
6	Store Håland	Rester etter kvernhus nederst i bekken fra Store Håland
7	Hålandsdalen	Oppmurt båtstøvei.
8	Litle Håland, Kvednhusdalen	Rester etter kvernhus.
9	Mønstremyrvarden	Lokal varde. Dagens varde ble bygd i forbindelse med kartkonstruksjon ca 1850.
10	Kleppe	Poststi med oppmuringer, trapper og rekkverk.
11	Kleppe	Grav på Kongsfjellet
12	Botnestronda	Rester etter kvernhus
13	Stø	Kirkevei fra Kvanvik
14	Slettehei	”Veden stod”
15	Berefjord, Holmen	Kompassrose på flatt berg litt under toppen, antatt fra 1540-60.
16	Midtbø	To stakkhåler.
17	Dragøy	Nausttuft, kan være fra forhistorisk tid eller middelalder
18	Kjellnes	Gravrøys på pynten

19	Dragøy	Gravrøys
20	Skarpenes	Gravrøys
21	Prestøy	Steinalderboplass og tufter som kan være fra forhistorisk tid.
22	Prestøy	Gravplass fra 1849 (finsk matros som døde av kolera)

4.2. Trusler mot verneverdiene

Med trusler forstås forhold som vanskeliggjør oppnåelse av verneformålet. Truslene mot verneverdiene i landskapsvernområdet skyldes både naturgitte og menneskeskapte forhold. Landskapet, flora og fauna endrer seg over tid. Det er i første rekke de menneskepåvirkede forholdene forvaltningsplanen ønsker å fokusere på.

4.2.1 Et økosystem i ubalanse

På verdensbasis regnes skadelige fremmede arter som en av de største truslene mot naturmangfoldet. Amerikansk mink er klassifisert som en fremmed skadelig art i Norge. Den ble introdusert til norsk natur etter at det rømte individer fra det første tillatte minkoppdrettet i Sunnhordland i 1927. Villminken er en viktig trussel mot flere sårbare norske sjøfuglarter som for eksempel teist og makrellterne, og mot økosystemer både direkte og indirekte. Minken er svært ødeleggende for flere bakkehekkende sjøfuglarter ved at de tar egg og kyllinger og skaper uro i kolonien slik at hekkeforsøket oppgis. Den kan også fange voksen teist på reiret. Predasjon fra mink kan direkte og indirekte føre til endringer i fordeling og tetthet av arter i og utenfor verneområdet. Dette kan igjen gi endret vegetasjon og livsgrunnlag for andre arter. På denne måten truer predasjon fra mink naturmangfoldet generelt og utgjør en trussel mot verneformålet.

Villminken er sterkt knyttet til vann, vassdrag og marine miljøer. Den er en generalist i matveien, men akvatiske byttedyr dominerer. Minken har en god evne til å hamstre mat, og kan på denne måten gjøre store innhogg i fuglebestander i sårbare perioder. Slik kan den ha sterk negativ påvirkning på norske arter som ikke har utviklet seg sammen med denne arten. Det er gjort få studier av utviklingen av minkbestanden i Norge. Men mye tyder på at bestanden har stabilisert seg i en balanse med næringsgrunnlaget.

Minken har få naturlige predator eller konkurrenter i Vest-Agder. Rødrev vil kunne ta villmink der den kommer til. Havørn, som de siste årene har etablert som hekkefugl i Vest-Agder, kan gjerne ta mink som svømmer.

Oter er antakelig den viktigste naturlig forekommende konkurrenten til mink i norsk fauna. Det er fra flere hold, blant annet fra forskere fra Norsk Institutt for Naturforskning (NINA) meldt at minken har vanskeligere for å holde høye tettheter og øke utbredelsen sin i områder med god bestand av oter.

Oter ble utryddet på Sørlandet fram mot midten av 1960-åra. Det skyldtes i første rekke hard beskatning på grunn av høye skinnpriser. I tillegg ble noe tatt i fiskeredskap. Den ble fredet i

landsdelen i 1972. Gode bestander av oter i Norge finnes nord for Bergen. Den har spredd seg sørover de siste årene, men spredningen har stagnert i Hordaland. Dette anses å ha sammenheng med at et stort antall oter her tas i torskeruser.

4.2.2 Forurensing og miljøgifter

Oljeforurensning

Sjøfugl er svært følsomme for utslipp av olje i sjøen. Selv små mengder olje gjør at fjærdrakta mister sin vannavstøtende evne slik fuglene utsettes for nedkjøling. Effekten av oljeforurensning varierer en del mellom ulike arter, og med hvilken årstid utslippet skjer. Dykkende sjøfugl som havender, alkefugl og skarv, som er mye under vannet i næringssøk er langt mer utsatte enn for eksempel måker som henter maten i overflatesjiktet og bruker mye av tiden på vingene. Oljeutslipp i vinterhalvåret vil normalt ha langt mindre effekt enn i sommerhalvåret fordi de fleste sjøfuglene trekker sørover om vinteren.

Vanligvis forbinder man oljeforurensning med store oljeutslipp som følge av skipshavarier eller store utslipp fra oljeinstallasjonene i Nordsjøen. Konsekvensen av slike kan også være svært dramatisk og synlig. Flokker med fugl forurensset av olje samler seg ofte på land for å hindre nedkjøling og døde tilgrisede fugler som flyter i strandsonen. Slike hendelser kan ha stor negativ effekt på sjøfugl avhengig av hvile arter som berøres. Erfaringene til nå fra undersøkelsene av enkelthavarier er imidlertid at de som regel har begrenset negativ konsekvens for arter på lengre sikt. Et relevant eksempel er *Full City*-ulykken utenfor Langesund i Vestfold i 2009, hvor også Vest-Agder ble berørt. I ettertid har man konkludert med at langtidseffektene av ulykken var små, sjøl om et stort antall fugl omkom som følge av oljesøl (ca 1500-2000 ærfugl og ca 500 individer av annen sjøfugl). Større utslipp som opptrer på ugunstige tidspunkt og rammer sårbare arter som for eksempel *teist* eller svartand, kan ha svært negativ effekt også på sikt.

Mindre oljeutslipp fra skipsfart, havner og offshore oljeboring får liten oppmerksomhet sammenlignet med de store ulykkene. Mindre utslipp skjer for eksempel ved rensing av oljetanker eller ved mindre oljelekkasjer. Vi har i dag lite kunnskap om langtidseffekten av slike mindre utslipp.

Utslipp av næringssalter

Utslipp av næringssalter fra landbruk og avløp med påfølgende eutrofiering kan være et problem spesielt i indre skjærgård og avgrensede fjordsystem. Tilførsel av næringssalter medfører økt algevekst, dårligere sikt i vannet (mindre tilførsel av sollys til bunnen) og oksygensvikt i de dypere vannmassene. Eutrofiering vil kunne påvirke negativt kystbundne dykkende fugler som beiter på bunnlevende organismer (f.eks. *ærfugl*, *siland* og *mellomskarv*) dersom livet på bunnen dør av mangel på oksygen. Oppgradering av de større renseanleggene langs Skagerrakkysten har ført til reduksjon i tilførselen av nitrogen og fosfor på 1990- og 2000-tallet.

Langtransportert forurensning og marint søppel

Langtransportert nitrogenforurensning truer lyngheiområdene i det sørligste Norge og lenger sør i Europa, fordi sterk nitrogengjødsling favoriserer gras, særlig blåtopp (*Molinia caerulea*)

i forhold til røsslyng (Fremstad et al. 1991). Dette gjør at kystlyngheiene over tid endrer seg i retning av grasheier.

I Helhetlig forvaltningsplan for Nordsjøen og Skagerrak – Sårbarhet for særlig verdifulle områder utgitt av Klima- og forurensningsdepartementet i 2011, er langtransportert marint søppel vurdert. Slikt søppel hoper seg opp også i landskapsvernområdet.

Det er påvist flere typer effekter av marint søppel på fugl, både ytre skader og indre effekter. Inntak av søppel gir skader i fordøyelsessystemet og blokkerer for inntak og fordøyelse av føde. Det er videre knyttet bekymring til mulige effekter av mikroplast, selv om en undersøkelse i Skagerrak viser forholdsvis lave konsentrasjoner her. En mindre andel av en rekke bestander er trolig påvirket, men for enkelte sjøfuglarter, særlig havhest, kan en stor andel være påvirket. Av 44 døde havhester som ble skylt i land på Lista-trendene fra 2003-2006, hadde 98 % plastpartikler i magen. I gjennomsnitt inneholdt hver fugl 46 plastbiter, som samlet veide 0,33 gram. For et menneske ville dette tilsvart en stor middagstallerken med plastbiter. For sjøfugl i Skagerrak vurderes langtransportert marint søppel å ha middels miljøkonsekvens.

Miljøgifter

Miljøgifter er en samlebetegnelse på ulike kjemikalier med følgende egenskaper:

- Akutt giftige eller langvarig kronisk effekt
- Lite nedbrytbare. Lagres ofte i fettvev
- Tendens til å øke i konsentrasjon oppover i næringskjeden (bioakkumulering)

Hovedgrupper er tungmetaller (særlig bly, kvikksølv og kadmium) og såkalte persistente organiske miljøgifter eller POP (kjemikalier fra insektmidler og andre industrielle kjemikalier).

Miljøgifter er vanlige i det marine miljøet. Det er kjent at miljøgifter utgjør et betydelig problem for fugler høyt i næringskjeden ved økt dødelighet i hekkeperioden hvor det frigjøres miljøgifter lagret i fettvevet. Studier i arktiske strøk har avdekket høye nivåer miljøgifter i døde og døende fugl i hekkeperioden, og det er liten tvil om at konsekvensene kan være store. Det er ikke kjent at tilsvarende undersøkelser er foretatt på våre kyststrekninger.

4.2.3 Intensiv husdyrbeiting

Husdyrbeiting påvirker vegetasjonsbildet, plantelivet og kan over tid gi grunnlag for et særegent mangfold av urter, sopp, insekter og fugler med videre.

Det tradisjonelle kulturlandskapet var kjennetegnet av en mosaikk av åker, eng, beitemark og skog. Det var et resultat av planmessig uttak av naturens produksjon over generasjoner. Kulturmarka inneholder sjeldne og truede naturtyper som strandeng, slåttemark og kystlynghei med mange sjeldne arter.

På større holmer og øyer med naturbeitemark, kystlynghei, eller skogsbeite, er husdyrbeiting nødvendig for å bevare slike viktige naturtyper. Erfaringer tilsier at en viss sauebeiting gjør det mindre interessant for minken å yngle på den aktuelle holmen (Tom Udø, pers medd).

Kunnskapen om samspillet mellom sau, vegetasjon og sjøfugl er for mangelfull til at man kan trekke klare konklusjoner. Erfaring tilsier imidlertid at intensiv husdyrbeiting, samt sen høst-, vinter- og vårbeiting kan være uheldig, blant annet fordi det forflater vegetasjonsbildet gjennom beiting og tråkking, og dermed gir dårligere skjulmuligheter for sjøfuglungene påfølgende år, samt overbeskatter sjeldne plantearter. Også for vegetasjonen er det en fordel å få pauser fra beitepress for å kunne overleve og produsere godt over tid.

4.2.4 Sviing

Sviing av lyng og gress har vært og er et bidrag i landbruksdriften en del steder. Hensikten kan være å forbedre beitet for sau, eller å fjerne uønsket vegetasjon.

Erfaring tilsier at omfattende og for sterk sviing kan føre til skadelig erosjon, forflating av vegetasjonsbildet, mindre variasjon i landskapet og redusert artsmangfold.

4.2.5 Gjengroing

Der beiting opphørte utover 1960-tallet, startet gjengroing. Første fase av gjengroing etter stabil drift, innebærer som regel økt artsmangfold fordi arter som tidligere ble beitet får økt utbredelse og kommer i tillegg til de beitetolerante plantene. Etter hvert vil vegetasjonen lukke seg og en del lyskrevende beitetolerante planter vil gå ut.

Ulike arter av plantet gran og furu finnes i deler av området. Sitkagran viser noen steder en god evne til å spre seg med et høyt antall småplanter. Denne og vanlig gran ønskes fjernet fra området.

Vi har ikke grunnlag for å anta at andre fremmede plantearter utgjør en umiddelbar trussel i landskapsvernområdet.

4.2.6 Klimaendringer

Det er registrert en økning i temperaturen i havet de siste 20 årene. Temperaturendringer i havet å gjøre at fiskebestander på Skagerrakkysten synes å ha gått tilbake. Det er påvist endrede tidspunkter for ankomst og hekking for en rekke fuglearter, og særlig er dette vist blant arter som har vintertilhold i Europa.

Temperaturen forventes å bli høyere og vekstsesongen lengre. Med klimatiske endringer må en også forvente forandringer i plantesammensetning ved at noen arter fremmes på bekostning av andre.

Erfaringsmessig tar det svært lang tid for økosystemer å tilpasse seg nye rammebetingelser og nye arter til å etablere seg.

4.3 Overvåking og kartleggingsbehov

Overvåking og kartlegging handler om dokumentasjon av naturverdier og påvirkning på disse. Ved hjelp av bevaringsmål og tilstandsvariabler gis det føringer for videre overvåking av viktige naturtyper og artsforekomster. Overvåking kan gjennomføres av Statens naturoppsyn eller eksterne aktører i regi av forvaltningsmyndigheten.

Status

Tilstanden til kulturbetingede naturtyper er dårlig kartlagt i landskapsvernområdet.

Flekkefjord landskapsvernområde er godt egnet til forskning på blant annet kystlynghei. Dragøy, Prestøy, Narvøy og Dåtlandsheia er kartlagt og flyfotografert med tanke på overvåking av vegetasjonsutviklingen i området. Narvøy er referanseområde uten skjøtsel.

Mål

Flekkefjord landskapsvernområde skal være godt naturtypekartlagt innen 2025, og overvåkes i forhold til definerte bevaringsmål for å fremskaffe systematisk kunnskap om utviklingen i området og effekter av eventuelle tiltak. Det skal gjennomføres effektkontroll av skjøtselstiltak.

Retningslinjer

For å få et utsnitt av viktige naturtyper er det valgt ut tre overvåkingslokaliteter i området jf figur 8. For hvert område er det laget planteliste over hvilke arter som finnes i området og om den er sjelden, spredt, vanlig, lokalt dominerende eller dominerende. Ved gjentatte besøk kan man registrere endringer i artens forekomst. Lokalitetene er planlagt besøkt hvert 3. år.

Metodikk for overvåkning følger retningslinjer fra Miljødirektoratet.

Forskningsprosjekter som påkrever faste installasjoner eller som på noen annen måte kan påvirke verneformålet, krever dispensasjon fra verneforskriften for Oksøy- Ryvingen landskapsvernområde.

Utlegging av referanseområder uten skjøtsel/drift må være avtalt med grunneier.

Figur 8. Overvåkingslokaliteter i Flekkefjord landskapsvernområde. Kartet baserer seg på Lie 2008. Lokalitetene vises også på tiltakskartet i vedlegg 5.

5. Forvaltning av Flekkefjord landskapsvernområde

Dette kapittelet beskriver verneområdestyrets visjon og mål for forvaltningen av området, tiltak og skjøtsel som forvaltningsmyndigheten prioriterer, mål og retningslinjer for ni brukerinteresser sett i forhold til verneformålet, saksbehandlingsrutiner og rammer for naturoppsynets virksomhet i landskapsvernområdet.

Formålet med vernet er formulert i § 2 i forskriften for Flekkefjord landskapsvernområde:

Formålet med Flekkefjord landskapsvernområde er å ta vare på et representativt og særpreget landskap med åpne sjøflater, urørt skjærgård og mektig kysthei, samt å sikre områder som er viktig for biologisk mangfold, truede og sårbare plante- og dyrearter, og et variert kulturlandskap med fornminner og nyere tids kulturminner.

All virksomhet i landskapsvernområdet skal ta hensyn til verneformålet.

5.1 Visjon

Vern og bruk skal forenes i et rikt og attraktivt kultur- og naturlandskap der folk skal kunne oppleve velpleide kulturlandskap, kulturpåvirkede naturområder, områder som er skånsomt tilrettelagt for friluftsliv, og områder som får utvikle seg uten kulturpåvirkning eller organisert bruk.

5.2 Mål

For å oppfylle verneformålet har vi valgt å definere noen overordnede mål for forvaltningen av Flekkefjord landskapsvernområde innen 2025. Mål knyttet til framtidig tilstand for en naturtype kalles bevaringsmål og er konkretisert i vedlegg 3 og 4. Bevaringsmålene må konkretiseres og være målbare. Måltallene under nedennevnte punkt 1 a-e innebærer at arealer som er registrert i naturbasen⁴ i dag skal ha god økologisk tilstand i 2025. De øvrige målene er for å tydeliggjøre hva vi ønsker å ha fokus på i forvaltningen.

1. Bevaringsmål:
 - a. Kystlynghei: Antall dekar i god økologisk tilstand skal være > 10 800 dekar
 - b. Naturbeitemark: Antall dekar i god økologisk tilstand skal være > 230 dekar
 - c. Strandeng: Antall dekar i god økologisk tilstand skal være > 14 dekar
 - d. Slåttemark: Antall dekar i god økologisk tilstand skal være > 182 dekar
 - e. Viktige skogtyper: Antall dekar i god økologisk tilstand skal være > 3 262 dekar
2. Områder som er viktige for sjeldne og truede arter, og andre viktige naturtyper skal bevares i god økologisk tilstand.
3. Landskapsvernområdet skal tilby gode mulighet for varierte naturopplevelser og læring i naturen.

⁴ Naturbasen er Norges offentlige database for kartfesta informasjon om utvalgte viktige naturtyper og friluftslivsområder.

4. Viktige kulturmiljøer som er egnet til å formidle historien, skal bevares.

Det er spesifisert mål under hvert tema som behandles i kapittel 5.3 og 5.4.

Statens naturoppsyn sin verneområdelogg skal brukes for rapportering i forhold til bevaringsmål. Bevaringsmålene skal legges inn i Miljødirektoratets database NatSat når den foreligger. Bevaringsmålene kan bli endret med erfaring. Detaljerte bevaringsmål med indikatorer og tilstandsvariabler er tatt inn i vedlegg 3 og 4.

For å nå målene skal forvaltningsplanen følges opp gjennom utforming av besøksplan⁵ for landskapsvernområdet, og skjøtels- og besøksplaner for utvalgte områder:

- Andabeløy (kun besøksplan)
- Hummerås-Langeland-Kalven, Rasvåg
- Myran-Kjellnes-Lindåsen, Hidrasund
- Dragøy, Kirkehamn
- Prestøy, Kirkehamn (kun besøksplan)
- Stykkje-Litle Håland-Mønstremyr, Hidreheia
- Fidsel-Mønstremyr-Kleppe-Dåtland-Li
- Dåstøl-Fidsel-Stø-Polland
- Åsnes-Berefjord-Slettheiveden-Polland
- Ystebø-Brufjellet-Thele-Berefjord (kun besøksplan)

5.3 Skjøtsel og tiltak

5.3.1 Skjøtsel

Med skjøtsel menes tiltak på økologisk grunnlag, som forvaltningsmyndigheten igangsetter, for å ta vare på områdets naturkvaliteter i samsvar med verneformålet. Nært samarbeid med grunneiere og rettighetshavere vil ofte være viktig for å oppnå et godt resultat. Det er viktig å ta utgangspunkt i tidligere bruk av området. Skjøtselstiltak kan være restaurering, rydding, tynning, lauvving, hogst, beiting, slått og brenning. Landbrukstiltak som grunneiere driver i egen regi kommer inn under kapittel 5.4.1 – 5.4.4.

Status

Avtagende tradisjonell bruk og endringer i utnyttelsen av skjærgården som utmarksbeite har sammen med et mildere klima og langtransportert nitrogenforurensing, ført til gjengroing.

Det foreligger skjøtelsplaner for

- Husøy, Hummerøy og Hummerås (administrativt godkjent plan utarbeidet av tiltakshaver)
- Stykkje (utarbeidet av konsulent)
- Li (styregodkjent)

⁵ Besøksplanlegging vil si å legge til rette for og styre bruken av store naturvernområder slik at opplevelsen for de besøkende og den lokale verdiskapingen blir størst mulig, forståelsen for vernet økes og verneverdiene ivaretas.

Både av hensyn til biologisk mangfold, friluftsliv og kulturlandskapet er det behov for tiltak som bidrar til at disse verdiene holdes i hevd. Det satt i gang tiltak mange steder i de første årene etter vernevedtaket i 2005.

Lyngsviing. Foto: Solveig Egeland

Mål

Kulturbetingede naturtyper som er i god økologisk tilstand skal sikres videre drift. Viktige kulturbetingede naturtyper som er truet av gjengroing skal restaureres og være i god drift innen 2025. Brukere skal synes det er attraktivt å utføre tiltak i landskapsvernområdet.

Følgende tiltaksområder foreslås prioritert i samarbeid med kommunen og eier/bruker/ tiltakshaver jf vedlegg 5:

1. Tarmeviga, Andabeløy - kan utvikles videre til et område for friluftsliv i variert kultur- og naturlandskap i båtsesongen
2. Hummerås-Kalven, Rasvåg - kan utvikles videre til et område for friluftsliv i variert kultur- og naturlandskap hele året
3. Husøy, Hummerøy - kan utvikles til et lett tilgjengelig område for friluftsliv i variert kulturpåvirket kystnatur i båtsesongen
4. Kjellnes-Lindåsen/Kirkehamn - kan utvikles videre til et område for friluftsliv i et variert og veldefinert kystkulturlandskap hele året
5. Dragøy, Kirkehamn - kan utvikles videre til et lett tilgjengelig område for friluftsliv i variert kultur- og naturlandskap i båtsesongen
6. Prestøy, Kirkehamn - kan utvikles til et lett tilgjengelig område for friluftsliv i variert kulturpåvirket kystnatur i båtsesongen
7. Itland-Kjørsfjellet, Hidreheia - kan utvikles videre til et lett tilgjengelig og variert kystkultur- og naturlandskap hele året

8. Mønstremyr-Kleppe-Li, Kvanvik - kan utvikles videre til et variert kystkultur- og naturlandskap. Deler av området er lett tilgjengelig for friluftsliv, fugleopplevelser og læring i natur hele året.
9. Dåstøl-Stø, Kvanvik - kan utvikles videre til et lett tilgjengelig og variert kystkultur- og naturlandskap hele året
10. Dåstøl-Åsnes - kan utvikles til et lett tilgjengelig og variert kystkultur- og naturlandskap hele året
11. Åsnes-Berefjord-Slettheiveden - kan utvikles videre til et lett tilgjengelig område for friluftsliv i variert kultur- og naturlandskap i båtsesongen
12. Brufjellet, Åna-Sira - kan utvikles til et lett tilgjengelig og variert kystkultur- og naturlandskap hele året

Prioriterte tiltak til en sum av xni millioner kroner presenteres i vedlegg 5. I tillegg kommer beskrevne friluftstiltak i regi av kommunen.

Bestemmelser i verneforskriften

Forvaltningsmyndigheten kan iverksette tiltak for å fremme formålet med vernet. Det skal utarbeides en forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning, oppsyn, skjøtsel, tilrettelegging, informasjon mm. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Direktoratet for naturforvaltning jf verneforskriften § 5.

Retningslinjer

Verneområdestyret får etter søknad til Miljødirektoratet midler til tiltak i Flekkefjord landskapsvernområde. Midlene skal brukes til å fremme verneformålet.

Skjøtsel vil i perioden fram til 2025 bli prioritert i utvalgte tiltaksområder og andre prioriterte tiltak jf vedlegg 5.

Iverksetting av skjøtsel forutsetter avtale med grunneier. Skjøtsel planlegges og iverksettes i samarbeid med eier/bruker/tiltakshaver. Skjøtsel utføres av grunneier eller annen person/entreprenør etter avtale. I tilfeller der det benyttes entreprenør må det innhentes tilbud fra minst to aktører i tråd med reglene for offentlig anskaffelse.

Skjærgårdstjenesten er kommunens feltapparat for drift av skjærgårdsparken og andre offentlige friluftsområder i skjærgården. Skjærgårdstjenesten bør også kunne utføre skjøtsel i Flekkefjord landskapsvernområde etter nærmere avtale.

5.3.2 Informasjon

Status

Det En informasjonsbrosjyre om landskapsvernområdet ble sendt alle berørte grunneiere i 2006.

En generell plansje med informasjon om Flekkefjord landskapsvernområde er plassert ved viktige innfallsporter til området.

Et informasjonsenter med utstilling og internettinformasjon er under utvikling i samarbeid med Midt-Agder friluftsråd og Fylkesmannen i Vest-Agder i friluftsrådets lokaler i Rådhusgata 6 i Kristiansand.

Mål

Grunneiere, brukere, besøkende og forvaltningen skal kjenne til verneområdet og formålet for vernet.

Det skal etableres nasjonalt autorisert senter i regionen, for aktiv informasjon og dialog med grunneierne og brukerne om verneområdene på kysten gjennom utstillinger og internett.

Retningslinjer

Informasjonsplanser skal plasseres etter avtale med grunneier. Ved utforming av planser mv skal det tas utgangspunkt i merkevare utviklet av Miljødirektoratet.

5.3.3 Friluftsliv og læring i natur ta inn kap 5.4.6 her x

Status

Friluftslivet er ikke en del av verneformålet for Flekkefjord landskapsvernområdet.

Verneområdestyret mener friluftsliv er en viktig del av grunnlaget for landskapsvernet og at vernemyndigheten bør ha en aktiv rolle for å ivareta friluftsjnteressene i området.

Tilgjengeligheten er noen steder god fra naturens side eller som følge av allerede utført tilrettelegging.

Gjennom skjærgårdsparkavtaler og offentlig eiendomskjøp er allmennheten sikret god tilgang til landskapsvernområdet. Mange steder er godt tilrettelagt. Se figur 2 for oversikt over skjærgårdsparkområdene.

Tabell 3. Områder i offentlig eie eller skjærgårdsparkavtal.

Område	Gnr/bnr	Areal daa
Tarmeviga, Andabeløy	109/20	24
Husøy kommunalt område	2/16,29	28
Laugøy inkl kommunalt område	10/28, 9/15	14 + 6
Dragøy, Steglet, Mollsand, Håvågen	11/2,5,24	41
Prestøy og Narvøy	12/1,2,3,54	386
Kådøy og Lamøy	15/1,2,4,5	127
Mønstromyr	44/1, 2	x
Li	40/1,2,3,4,5	240
Polland/Berefjord	54/1	1580

Polland/Berefjord	54/2, 12, 13	X
Napp	43/1,3,4,5,6,8	72
Brufjellet	60/2	303

Figur 2: Områder i Flekkefjord landskapsvernområder som er ervervet eller på annen måte sikret som friluftslivsområder.

Mål

Landskapsvernområdet skal være godt tilrettelagt for et naturvennlig friluftsliv innen rammen av verneformålet og fritt for avfall. God informasjon skal plasseres på viktige innfallsporter og utvalgte lokaliteter. Laugøya (Hidra) og Li (Hidreheia) skal kunne utvikles til base for læring i natur. Besøkende skal få god informasjon om natur-, kultur- og friluftslivskvalitetene. To områder skal så langt mulig tilrettelegges universelt innen rammen av verneformålet. Nasjonal skiltstandard skal tas aktivt i bruk. Det skal lages en besøksplan for landskapsvernområdet med fokus på god atkomst, opplevelser, skilting og informasjon innen 2017.

Bestemmelser i verneforskriften

All ferdsel skal skje hensynsfullt og varsomt slik at det ikke skjer skade på vegetasjon, dyreliv og kulturminner jf verneforskriften § 3 pkt 4.1, 4.2 og 4.3.

Vernet er ikke til hinder for

- *Tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger. Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet, må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten jf verneforskriften § 3 pkt 4.2.*
- *Bruk av ridehest og sykkel i utmark er bare tillatt langs traseer som er godkjent i forvaltningsplan jf verneforskriften § 3 pkt 4.3.*
- *Vedlikehold av gamle ferdselsveier med oppmuring, trapper og rekkverk samt turveier og stier med veivisere og skilt, som var i bruk på vernetidspunktet § 3 pkt 1.2 i.*

Istandsetting av kulturminner i samsvar med forvaltningsplan er tillatt jf verneforskriftens § 3 pkt 1.2 j.

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til

- *Naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv i samsvar med forvaltningsplan jf verneforskriften 3 pkt 1.3 e.*
- *Opparbeiding og merking av tursti og annen naturvennlig tilrettelegging som ikke inngår i forvaltningsplan jf verneforskriften § 3 pkt 1.3 f.*

Motorferdsel er forbudt på land og i ferskvann jf verneforskriften § 3 pkt 5.1

Retningslinjer

Det bør årlig arrangeres en aksjon for å holde landskapsvernområdet fritt for avfall. Arbeidet bør koordineres av Statens naturoppsyn i samarbeid med Skjærgårdstjenesten, skoler og organisasjoner.

Enkel tilrettelegging er ønskelig i noen områder. Tilrettelegging for friluftsliv skal skje på en naturvennlig måte og ta høyde for god tilgjengelighet for flest mulig, innen rammen av vern. Det innebærer lav miljøbelastning og liten grad av inngrep. Tilretteleggingen skal bygge opp under naturopplevelsen og ikke forstyrre denne.

Forvaltningsmyndigheten har sammen med Flekkefjord kommune ansvar for å vurdere og fastsette rammer for tilretteleggingstiltak i skjærgårdsparkområdene og på andre offentlig eide områder. Dette innebærer tiltak som for eksempel merking av stier, etablering av nye stier, rydding av vegetasjon, etablering av fortøyningsbolter og enkle brygger som må godkjennes av vernemyndigheten.

Ved etablering av parkeringsplasser, oppfrisking og etablering av viktige stier i landskapsvernområdet skal nasjonal standard skilt tas i bruk. Vi ser det som naturlig at Lister friluftsråd ser til at dette skjer i samarbeid med grunneiere og lokale foreninger i Flekkefjord landskapsvernområde.

Noen hovedkriterier for enkel tilrettelegging er:

- Ta utgangspunkt i gamle ferdselsveier og jordbruksveier ved planlegging av stier og turveier.
- Legg turveier på slitesterk mark utenom sårbare vegetasjonstyper og viktige viltbiotoper
- Turstier legges på en slik måte at de glir inn i landskapet på en god måte uten for store inngrep.
- En sti kan med fordel legges i en enkel bro over ei fuktig eng i stedet for at enga dreneres ut.
- Med brygge menes lita brygge for ilandstigning. Fortøyning kan skje i fortøyningsbolter i nærheten.
- Informasjonstavler, bord, benker, toaletter og små ilandstigningsbrygger skal så langt mulig utformes i naturstein eller ubehandlede trematerialer som for eksempel osp. Materialvalg og utforming skal ta utgangspunkt i lokale byggeskikk og bruk, eller kommunenes standarder.
- Enkle bålplasser i naturstein kan konsentrere bålbrenning til faste plasser.

For vedlikehold av løyper, stier, skilt og bruer som er godkjent i forvaltningsplanen for Flekkefjord, kreves det ikke søknad. Herunder oppgrusing av veier og turstier som hadde grusdekke på vernetidspunktet. Dette må skje skånsomt der det tas spesielt hensyn til vegetasjonen i veikanten. Dersom det er ønskelig å opparbeide nye løyper, stier, skilt eller bruer, kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til dette etter søknad.

For ikke å skade naturkvalitetene og verneverdiene i landskapsvernområdet, skal all ferdsel skje hensynsfullt og varsomt. Skader på natur og kulturmiljøet skal unngås. Ferdselen skal ta hensyn til landbruksinteressene. Dyrelivet og beitedyr skal ikke forstyrres.

Søknader om tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av andre aktører enn de som er nevnt i forskriften bør imøtekommes, dersom naturmiljøet ikke blir skadelidende.

Flekkefjord landskapsvernområde er ikke til hinder for inngåelse av skjærgårdsparkavtale.

Telting

Telting er tillatt i hele landskapsvernområdet tråd med friluftslovens bestemmelser så lenge det tas hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.

Tilrettelegging for kajakkpadling

Ved eventuell tillatelse til oppføring av brygge i skjærgårdsparkområdene vil det kunne bli satt vilkår om at deler av brygga har en utforming og et materialvalg som sikrer god atkomst med for eksempel kajakk, robåt eller kano.

Geologiopplevelser

Flekkefjord er en del av et internasjonalt interessant geologi-område under navnet Magma Geopark. De ønsker å bli medlem av det europeiske og internasjonale geoparknettverket (European Geoparks Network og Global Geoparks Network) i løpet av 2010 for å få en stor

internasjonal eksponering og markedsføring av området som utgjør Magma Geopark. Det er aktuelt å informere om og gjøre tilgjengelig geologiske forekomster og etablere klatrestier.

Riding og sykling

Riding og sykling er inntil videre tillatt, da omfanget foreløpig anses som akseptabelt i forhold til verneformålet. Det er derfor ikke anvist traseer for riding og sykling i denne forvaltningsplanen. Da disse aktivitetene kan slite mye på terrenget kan det bli aktuelt med strengere regulering, dersom omfanget skulle øke og bli en trussel mot verneverdiene.

Tilrettelegging for friluftsliv

Kommunen er i de fleste tilfeller ansvarlig for tilretteleggingstiltak for friluftsliv i offentlige friluftslivsområder. Tiltak må avklares med vernemyndigheten.

Ved eventuell tillatelse til oppføring av brygge i skjærgårdsparkområdene kan det bli satt som vilkår at deler av brygga har en utforming og et materialvalg som sikrer god atkomst for kajakk, robåt eller kano.

Tabell 1 viser friluftstiltak som er foreslått av kommunene i forbindelse med arbeidet med forvaltningsplan for Oksøy- Ryvingen. Dette er nye tiltak som ikke er beskrevet i forvaltningsplaner for Skjærgårdsparken, og tiltakene er således søknadspliktige. Søknad sendes forvaltningsmyndigheten.

Universell tilrettelegging

Det er et mål at flest mulig skal ha en mulighet til oppleve kvalitetene i Flekkefjord landskapsvernområde. Enkelte tilretteleggingstiltak med universell utforming er derfor ønskelig. Disse tiltakene vil som regel kreve noe større anlegg som kan komme i konflikt med formålet med vernet. Tiltakene må derfor søkes om til forvaltningsmyndigheten. Dette er tiltak som også krever dispensasjonen etter plan og bygningsloven. Tiltakene bør legges til utvalgte områder hvor forholdene ligger godt til rette for det og hvor graden av tilrettelegging allerede er høy.

5.3.4 Restaurering av kulturlandskap

Status

Med restaurering menes å gjennomføre engangstiltak og iverksette drift for å oppnå en kulturbetinget naturtype som er i en negativ økologisk tilstand eller utvikling pga gjengroing av fremmede eller naturlige arter, som følge av treplantinger eller opphold i tidligere drift over mange år.

Kystlynghei og naturbeitemark er godt i gang med å komme tilbake på Klubben, Ytre Kalven, del av Langelandsfjella, del av Dragøy, del av Kjørsfjellet, del av heiene mellom Mønstremyr og Kleppe, del av Dåtlandsheia og heiene mellom Berefjord og Brufjellet.

Slåttemarker er tatt i bruk for slått årlig på del av Husøy, Vrangesund, Hummerøy, Stykkje, del av Solbaddalen, del av Kleppe og Li.

Dyrka mark på Mønstremyr driftes etter moderne jordbruksprinsipper.

Mål

Områder som er i en negativ økologisk tilstand eller utvikling skal restaureres. Følgende områder skal prioriteres: Kalven (slåttemark), Hummerås (skogsbeite), Dragøy (kystlynghei), Little Håland-Kjørsfjellet (kystlynghei), Mønstremyr-Kleppe/Dåtland (kystlynghei, skogsbeite), Stø (strand-slåttemark), Brufjell-Østebøheia (kystlynghei)

Retningslinjer

Restaurering kan skje etter avtale med grunneier og naturvernforvaltningen.

5.3.5 Prosjekt Restaurering av skjærgårdsøkologien på Sørlandet

Status

Skjærgården i Vest-Agder har gjennomgått store endringer på 1900 tallet. Noen av de viktige er etablering av en utilsiktet villminkbestand, utryddelse av oter, endringer i villfiskbestander og fiskerier, mindre og endret landbruk, gjengroing, økt og endret ferdsel. I sum gjør dette at økosystemer i skjærgården er svært annerledes i dag enn for 50-100 år siden. For mange fuglearter som hekker i skjærgården er etablering av mink og utryddelse av oter, skjellsettende for produksjon og overlevelse. Dette henger blant annet sammen med et generelt økologisk prinsipp om at endringer på topp predator nivå i et økosystem som regel, fører til endringer i hele systemet. Minken har få naturlige fiender i skjærgården vår. Dens naturlige fiender som rev, hubro og havørn er fåtallige eller fraværende. Samtidig vet vi blant annet fra undersøkelser i den sørfinske skjærgården, at mink har fugl som hovedføde sammen med fisk, i sommerhalvåret. Disse undersøkelsene viste at vadere, småmåker, terner og andre dyregrupper, som for eksempel frosk og vånd, fikk økt bestand noen år etter omfattende og vedvarende minkbekjemping (Nordstrøm et al x).

Store deler av skjærgården i Vest-Agder er båndlagt for allmenne interesser i form av 32 sjøfuglreservater, Oksøy-Ryvingen, Lista og Flekkefjord landskapsvernområder og mange offentlige friluftslivsområder. Det påhviler forvaltningen av disse interessene et særlig ansvar i å arbeide for et høyt naturmangfold.

Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområde og Fylkesmannen i Vest-Agder har i samarbeid med Statens Naturoppsyn, siden 2011 bekjempet mink systematisk i Oksøy-Ryvingen skjærgården. Målet har vært å holde 10 sjøfuglreservater helt frie for mink når hekketiden begynner, og utvikle kompetanse om effektiv minkbekjemping. I løpet av fire sesonger har Statens naturoppsyn tatt ut 183 mink i reservatene og tiliggende landskapsvernområde. I tillegg er det tatt ut ca 30 mink i Søgne-skjærgården i regi av Søgne kommune de første årene. Erfaringene viser at det er mulig å oppnå minkfrihet ved hekketidas start på øyer som er tilstrekkelig isolerte ytterst i skjærgården. Tiltaket krever høyt kompetente minkjegere og stor innsats vinterstid hvert år over flere år.

Mål

Sjøfuglreservatene, landskapsvernområdet og skjærgården for øvrig bør ha et høyt naturmangfold og være robust og motstandsdyktig mot påkjenninger som følge av klimaendringer og negative påvirkninger fra problematiske fremmede arter som for eksempel mink. For å få en robust og naturmangfoldrik natur trenger vi økt kunnskap om tilstand, trusler, viktige påvirkningsfaktorer og egnede tiltak. Dette trengs for å tilpasse bruk, drift og og forvaltningen av vernede områder. Det er omfattende kunnskapsbehov på tvers av faggrenser, og fordrer vitenskapelig kompetanse og høy kapasitet.

Vi ønsker å etablere et tett samarbeid med regionale forskningsmiljøer slik som Havforskningsinstituttets forskningsstasjon i Flødevigen og Universitetet i Agder. Det kan også være aktuelt å søke et tettere samarbeid med nasjonale forskningsinstitusjoner, eksempelvis Norsk Institutt for Naturforskning (NINA).

Siden prosjektet kan føre til merkbare endringer i faunaen og skjærgårdens økologi er det et stort behov for dialog og medvirkning i forhold til et høyt antall grunneiere, beboere, organisasjoner og kommunene.

Retningslinjer for bekjempelse av mink

- Innsats for å bekjempe mink er mest effektivt i vintersesongen fordi minkbestanden stabiliseres naturlig ved at mange av årets unger dør naturlig om høsten. Uttak bør primært skje i perioden 15. november – 15. mars, men kan skje fram til 31. mars der det ikke hekker grågås eller ærfugl.
- Grunneiere og andre kan jakte/fange mink i tråd med vanlige jaktregler. De kan mot en avtale få godtgjort innlevert mink tatt i perioden 15. november til 15. mars.
- Uttak av mink som skjøtselstiltak krever tillatelse til uttak av mink for å beskytte naturlig forekommende planter, dyr og økosystemer jf naturmangfoldloven § 18
- Det er nødvendig med trenet hund og oppsøkende innsats for å ta de siste individene. Dette bør primært skje før 15. mars, men kan skje fram til 31. mars der det ikke hekker grågås eller ærfugl.
- Kommunens viltmyndighet bør trekkes inn i prosjektet der private grunneiere eller jaktlag står for uttak av mink.
- Bruk av hund i perioden 1. april til 15. september krever dispensasjon fra båndtvangsbestemmelsene i hundeloven.
- Uttak skal skje i samsvar med Handlingsplan mot amerikansk mink.

5.3.6 Prosjekt besøksplan

Status

Det er mange organisasjoner og etater som har en aktiv rolle som tilrettelegger, vertskap eller bruker av Flekkefjord ytre kystsoner: Flekkefjord kommunen, Vest-Agder fylkeskommune, Lister friluftsråd, Andabeløy og Hidra velforening, Magma geopark, Flekkefjord og Oplands Turistforening og Norsk ornitologisk forening med flere.

Mål

For å sikre god samordning, høy kvalitet og et godt og variert opplevelsestilbud innen rammen av vern, skal det utarbeides en besøksplan for Flekkefjord ytre kystsone.

Følgende områder bør vurderes i en besøksplan:

- Andabeløy
- Hummerås-Langeland-Kalven, Rasvåg
- Myran-Kjellnes-Lindåsen, Hidrasund
- Hågåsen, Kirkehamn
- Dragøy, Kirkehamn
- Prestøy, Kirkehamn
- Itland-Litle Håland-Kjørsfjellet
- Fidsel-Mønstremyr-Kleppe-Dåtland-Li
- Dåstøl-Fidsel-Stø-Polland
- Åsnes-Berefjord-Slettheiveden-Polland
- Ystebø-Brufjellet-Thele-Berefjord

Retningslinjer

Planen skal ha fokus på å få tydeliggjort ansvar og tiltak for å:

- få folk til å føle seg velkommen i verneområdet
- sikre god atkomst (som ivaretar lokale interesser)
- gode opplevelser
- god informasjon (plansjer og internett)
- gi verneområdet en identitet
- bygge merkevare

Det bør velges 1-3 pilotprosjekter i Flekkefjord landskapsvernområde for metodeutvikling.

5.3.7 Områder uten tiltak

For å bevare mangfoldet bør noen områder få ligge i fred uten tiltak og landbruksdrift.

Status

Deler av Andabeløy og den rike edellauvskogen ved Kjørsfjellet framstår uten skjøtsel, beiting og tilrettelegging for friluftsliv.

Mål

Den gamle furuskogen på Andabeløy og den rike edellauvskogen ved Kjørsfjellet skal i prinsippet forvaltes uten husdyrbeiting. Dette skal ikke være til hinder for drift av slåttemark og hagemark nær bebyggelse. Den gamle furuskogen på Dragøy skal stå uten hogstinngrep.

Retningslinjer

Ved søknader som innebærer endring av naturtilstanden skal man alltid vurdere fravær av beiting og alternative skjøtelsesmetoder. I en besøksplan skal det defineres områder som ikke skal tilrettelegges for friluftsliv.

5.4 Retningslinjer for brukerinteresser

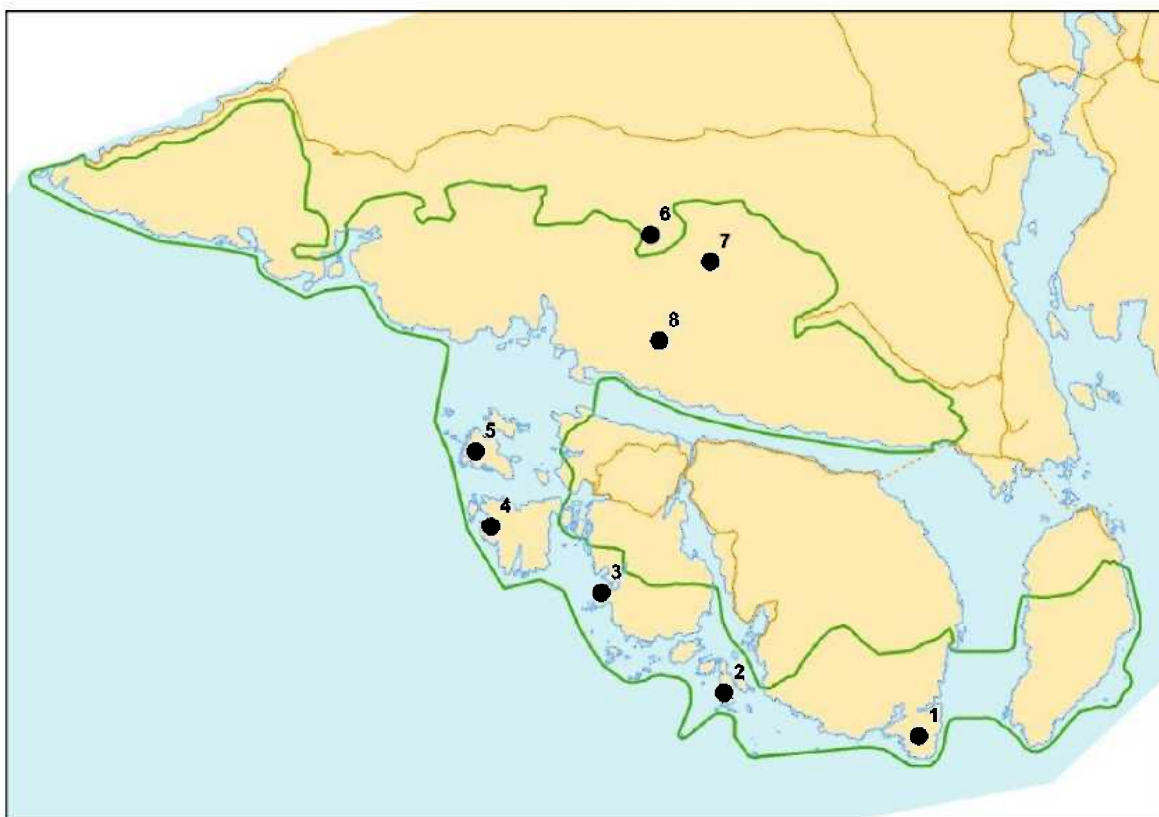
Dette kapittelet beskriver brukerinteressene i Flekkefjord landskapsvernområde utenom tiltak i regi av verne- eller friluftsmyndighetene. Disse er husdyrbeiting, slått, hogst, tilleggsnæring, fiske, fritidsbebyggelse, reiseliv, havbruk og kulturminner. For hver av disse brukerinteressene har vi beskrevet status, mål, bestemmelser og retningslinjer.

5.4.1 Husdyrbeiting

Status

Husdyrbeiting er en vesentlig påvirkningsfaktor i deler av landskapsvernområdet. Den vanlige beiteformen der det ble beitet fram mot vernetidspunktet (2005), var sommerbeiting med sau fra juni til september.

Det finnes store arealer med beiteavhengige naturtyper i verneområdet.

Figur 3. Beiteområder i Flekkefjord landskapsvernområde 2008. Må oppdateres eller tas ut.

Tabell 2 erstattes/oppdateres for å vise registreringstatus kystklyngei og naturbeitemark

Tabell 2. Beiteområder i Flekkefjord landskapsvernområde 2014 jf figur 3.

	Område	Dekar	Beitetid i verneområdet	Antall voksne	Rase	Naturtype
--	--------	-------	-------------------------	---------------	------	-----------

1	Kalven – Hummerås	550	Hele året		Gamle norske	Kystlynghei
2	Husøy -- Hummerøy	65	Hele året	6	Gamle norske	Slåtteeng, kystlynghei
3	Kjellnes	75	Hele året			Naturbeitemark, strandeng
4	Dragøy	1050	Hele året		Gamle norske	Kystlynghei, gml furuskog
5	Prestøy	350	Sommer-tidlig høst			Kystlynghei
6	Itland- Kjørsfjellet	3000	Hele året		Gamle norske	Kystlynghei
7	Stykkje		Sommer		Vestlandsk fjordfe	Naturbeitemark, skogsbeite
7	Mønstromyr-Li	3000	Sommer/høst			Kystlynghei
8	Brufjellet- Østebø		Hele Året		Gammal norsk	Kystlynghei

Mål

Husdyrbeiting skal bidra til at det åpne landskapet med lynghei og naturbeitemark opprettholdes. Der gjengroing truer, skal beitingen bidra til gjenåpning av landskapet. Det er derfor ønskelig at målrettet beite og skånsom lyngsviing videreføres. Drifta skal tilpasses naturmangfoldet. Det innebærer blant annet at man svir litt hvert år og sparer noen busker i fuktige drag. I strandsonen, opp til 50 meter fra sjøen, der grågås, ærfugl og andre arter kan ha nytte av skjul, er det særlig viktig å være aktsom når man svir og rydder.

Bestemmelser i verneforskriften

Vernebestemmelsene er ikke til hinder for

- Landbruk som ikke er i strid med verneformålet på eksisterende og tidligere utnyttede landbruksarealer, herunder, skånsom lyngsviing og slått, i tråd med prinsipper nedfelt i forvaltningsplan, jf. § 5. Lyngsviing kan skje på frossen eller fuktig mark mellom 15. oktober og 1. april. Rydding av områder som er under gjengroing, som er ledd i restaurering av lynghei i tråd med prinsipper nedfelt i forvaltningsplan, jf. § 5, jf verneforskriften § 3 punkt 1.2 c
- Nødvendig gjerding og vedlikehold av gjerder for husdyrhold, herunder anlegg av sanketrøer, jf verneforskriften § 3 punkt 1.2 d
- Anleggelse av nye vannkummer og vannledninger innenfor tradisjonell husdyrdrift, etter at forvaltningsmyndigheten er varslet, jf verneforskriften § 3 punkt 1.2 c
- Motorisert ferdsel på traktorveier/kjørespor som er angitt i forvaltningsplanen, jf. § 5, i forbindelse med jordbruksvirksomhet og tillatt hogst, jf verneforskriften § 3 punkt 5.2 d.

Beite er tillatt. Direktoratet for naturforvaltning kan ved forskrift regulere eller forby beite som skader landskapets art og karakter. er tillatt jf verneforskriften § 3 punkt 2.2.

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til

- *Nydyrking og framføring av jordbruksvei jf vernforskriften § 3 punkt 1.3 d.*
- *Oppføring av nødvendige bygninger og anlegg i landbruket som ikke er i strid med verneformålet jf vernforskriften § 3 punkt 1.3 h.*
- *Oppføring av nødvendige bygninger og anlegg i landbruket som ikke er i strid med verneformålet jf verneforskriftens § 3 pkt 1.3 h.*

Forurensning og forsøpling er forbudt samt bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet jf verneforskriften § 3 punkt 6.1.

Retningslinjer

Grunneier har etter vernet beholdt retten til beiting jf verneforskriften § 3 punkt 1.2 c og 2.2. Med dette forstås beiting slik det ble drevet på vernetidspunktet, eller i tiden før dette. Husdyreier må uansett vurdere beitegrunnlaget i det enkelte tilfelle og er ansvarlig for at dyra har nok mat og tilgang på ferskvann. Vinterbeiting forutsetter tilgang på beiteplanter, og da særlig røsslyng. Det er ingen tradisjon for å frakte fôr ut på holmene eller i utmarka ellers.

Den tradisjonelle sommerbeitingen på ubebodde holmer ga vegetasjonen og jordsmonnet en lang vinterpause. Systemet fikk tid til å stabilisere seg før våren, og faren for erosjon var lav. Første del av sjøfuglhekkingen og vårblostringen fikk pause fra husdyrbeiting. Dette skapte et eget naturmangfold og bidro til å opprettholde områdenes verdi som sauebeite over tid. Så lenge det pågikk stabil beiting, antar vi også at behovet for rydding av einer og sviing var begrenset. Videreføring av slik beiting vurderes å være forenlig med verneformålet, forutsatt at beitetrykket er moderat, at man svir skånsomt og sparer noen busker og biologisk viktige trær i fuktige drag, og er særlig aktsom i en sone på ca 50 meter fra sjøen, der grågås, ærfugl og andre arter kan ha nytte av skjul, og småfugl kan raste i busker og trær. Det er særlig viktig på holmer og mindre øyer at beitetrykket er moderat.

De store heiene på fastlandet og Hydra, der målet er kystlynghei, bør beites hele året. Beitetrykket må tilpasses områdets beiteverdi vinterstid. Spesielle hensyn til områder der beiting kan være uheldig for sjeldne planter skal vurderes.

Landbruket er i en dynamisk utvikling med tanke på nye driftsformer slik som for eksempel bruk av nye raser av sau og ku. Forvaltningsmyndigheten ser positivt på dette, så lenge driftsformen ikke kommer i konflikt med verneformålet.

Det kan gis tillatelse til oppføring av nødvendig driftsbygning for å kunne utføre stedegen landbruksdrift som ikke er i strid med verneformålet. Det vil bli satt krav om at bygningen

kun skal brukes i landbruksnæring. Det må være et reelt behov for bygningen, og det vil kunne bli stilt vilkår om plassering, utforming og innredning av bygningen.

Eksempler på tiltak som ikke er søknadspliktig i forhold til verneforskriften:

- normal bruk av kunstgjødsel på innmark som var i drift på vernetidspunktet
- opprettholdelse av beitebruk og skånsom lyngsviing på arealer som fremdeles bærer preg av tidligere beitebruk
- vedlikehold av gjerder, åpne grøfter og kanaler
- inngjerding av buskap
- mindre ryddetiltak i områder som er under gjengroing, som er ledd i opprettholdelse og restaurering av lynghei, naturbeitemark og slåttemark, kan skje i tråd med prinsipper nedfelt i forvaltningsplan
- anlegg av sanketrøer
- anleggelse av nye vannkummer og vannledninger for tradisjonell husdyrdrift etter at forvaltningsmyndigheten er varslet

Figur 4. Sauen skal i land på Dragøy. Det er behov for god tilrettelegging for å stimulere til fortsatt drift. Foto Gudmund Tønnessen.

Eksempler på tiltak som er søknadspliktig i forhold til verneforskriften:

- etablering av nye grøfter/dreneringsledninger
- planering
- oppfylling av terrenget
- masseutskifting
- omfattende ryddetiltak på holmer som innebærer en endring av naturtilstanden fra slik det var på vernetidspunktet og tiden før dette
- gjenopptakelse av beiting på holmer som ikke er preget av tidligere tiders beitebruk eller der det kan være sjeldne arter som bør hensyntas
- bruk av nye driftsmetoder eller husdyrraser som ikke har forekommet tradisjonelt eller opp mot vernetidspunktet

Bevaring av floraen ved husdyrbeiting

Den karakteristiske floraen i edellauvskogen om våren, på tørrbakker og i artsrike veikanter har en verdi for friluftsliv og naturmangfold. Strandenger og slåttemark har også særlige botaniske verdier. Ved gjenoppstarting eller omlegging av husdyrbeiting vil slike områder kunne bli utsatt for hard beiting. Ved gjenoppstarting eller omlegging av husdyrbeiting må hensynet til slike naturtyper vurderes spesielt.

Lyngsviing

Lyngsviing er et supplement til beitingen for å fjerne gammel lyng som ikke har beiteverdi. Sviing som følger disse retningslinjene vurderes å være forenlig med verneformålet:

- Sviing kan skje vinterstid fram til 15. mars dersom det ikke er for tørt slik at det gir varige skader på humus og jordsmonn.
- Der det ikke hekker grågås eller ærfugl kan sviing skje fram til 1. april.
- Sviing etter 1. april må godkjennes av forvaltningsmyndigheten.
- Sviing bør skje i mosaikk med flater på maks et dekar i driftsfasen i lynghei. Kantsonen som oppstår mellom svidde og usvidde flater gir viktige leveområder for mange insekter. I tillegg gir dette et bedre visuelt preg enn en stor sammenhengende svidd flate. I restaureringsfasen med gammel lyng, bør en flate være maks 10 dekar.
- Der målet er å bevare kystlynghei med røsslyng, bør sviing ikke skje oftere enn hvert 10.-15. år. Der det primært er ønskelig med sommerbeite kan det svis oftere.
- Av hensyn til fugleliv og sårbar strandvegetasjon bør det ikke svis helt ned til sjøen. Anbefalt spart sone er 30- 50 meter fra sjøen.

Gjødsling

Mange av de fineste blomsterengene er ugjødslede slåtteenger. Nettopp det at de ikke tilføres kunstgjødsel eller husdyrgjødsel gjør at de har sitt rike og innbydende mangfold. Det samme gjelder naturbeitemark.

Kunstgjødsel og konsentrert husdyrgjødsel må ikke benyttes med unntak av små hager og åkerlapper knyttet til eksisterende hus/hytter. Areal som får tilskudd fra regionalt miljøprogram må ikke gjødsles.

Sprøyting

Det bør aksepteres et visst innslag av ugras i slåtteenger og beiteområder. Dersom ugras og uønskede vekster tar overhånd bør dette primært bekjempes mekanisk/økologisk. Bruk av kjemiske midler som kan påvirke nærmiljøet er forbudt jf verneforskriften § 3 punkt 6.1. Areal som får tilskudd fra regionalt miljøprogram må ikke sprøytes.

Figur 5. Solblom er en sjelden art. Den finnes blant annet på Kvednhylen og Stykkje og vokser i gammel slåtteeng som blir slått seint på sommeren. Foto Bjørn Vikøyr.

5.4.2 Slått

Status

Det finnes mange områder som tidligere ble slått. Statusen til disse områdene er dårlig kartlagt. Følgende områder ble slått i 2013: Husøy, Vrangesundøy, Hummerøy, Stykkje, Kvednhøylen, Solbaddalen og Li.

Følgende områder ligger inne i forvaltningsplanen 2010-15, men er ikke iverksatt: Kalveidet, Kleppe og Dåtland.

Enger og myrer ble slått fram til brukene ble fraflyttet eller marka ble tilplantet med gran særlig i siste del av 1900-tallet. Den beste marka ble slått først. Myrer og annen utmark til slutt. De skrinneste markene ble ikke slått hvert år.

Ugjødsla slåtteeng har et særegent mangfold av konkurransesvake lyselskende urter som er avhengig av jord med lavt innhold av nitrogen og fosfor.

Mål

Slått skal videreføres på områder som slås i dag og igangsettes på utvalgte gamle slåttemark, artsrike veikanter og tørrbakker for å ivareta kulturlandskapet og det biologiske mangfoldet.

Bestemmelser i verneforskriften

Vernebestemmelsene er ikke til hinder for

- *Landbruk som ikke er i strid med verneformålet på eksisterende og tidligere utnyttede landbruksarealer, herunder, skånsom lyngsviing og slått, i tråd med prinsipper nedfelt i forvaltningsplan, jf. § 5. Lyngsviing kan skje på frossen eller fuktig mark mellom 15. oktober og 1. april. Rydding av områder som er under gjengroing, som er ledd i restaurering av lynghei i tråd med prinsipper nedfelt i forvaltningsplan, jf. § 5, jf verneforskriften § 3 punkt 1.2 c*

Retningslinjer

Slåttemark er en sjelden naturtype i Flekkefjord landskapsvernområde.

Slått ønskes gjennomført etter følgende retningslinjer:

- Slått bør skje så nær gammel tradisjon som mulig. Dette betyr som hovedregel at det slås årlig mellom 15. juli og 15. august. Da vil de fleste frø være modne. På svakere marker kan det være hensiktsmessig å slå hvert andre år. Dette bør vurderes for den enkelte lokalitet og fra år til år. En praktisk regel er at det bør være noe å slå på.
- Graset bør slås med en enkel slåmaskin. Det bør benyttes skjærende redskap. Beitepussing gir en uønsket gjødslingseffekt, og bør unngås. Mindre flater og kanter

slås lettest med langorv (ljå). Bruk av kantkutter som slår av graset anbefales ikke. Det vil i større grad føre til uttørking av ønskede arter og bør unngås.

- Det anbefales at graset får ligge og tørke tre-fem dager etter slått for å bli tørt nok til at frøene får falt ut av frøkapslene. Ved fuktig vær bør det ligge lenger. Det er viktig at graset fjernes fra enga uansett om det skal brukes til for eller ikke.
- Komposthauger må ikke legges i bekker, fuktige drag eller sumper og minimum 10 meter fra sti, viktige biotoper og kulturminner.

Tradisjonelt har det mange steder vært vanlig med etterbeite på gjenveksten etter slått. Tråkk fra dyrene ved etterbeite bedrer spiremulighetene for frø som har blitt liggende igjen etter slått.

Også tidlig vårbeite var mange steder vanlig. For å få fram det karakteristiske plantelivet og insektlivet i slåtteenga bør beiting unngås fra ca 1. april til etter slått. Mange steder må slåtteenga derfor gjerdes inne.

5.4.3 Hogst

Status

Det finnes områder med gammel eller rik særlig bevaringsverdig skog i landskapsvernområdet: Andabeløy, Mekjervågen, Breilid, Dragøy, Snørebråt-Haugeland, Kjørsfjell-Li og Stavvannet. Grunneierne i den gamle furuskogen på Andabeløy og Dragøy har fått økonomisk erstatning for at skogen ikke skal hogges. De øvrige områdene er vurdert til ikke å være økonomisk drivverdige i skogbruksmessig forstand.

Hogst er aktuelt for å tilbakeføre områder til lynghei, naturbeitemark og skogsbeite, samt rydde stier, oppholdsarealer og utsiktsplasser for friluftsliv.

I verneområdet finnes noen granplantefelt som forårsaker omfattende frøspredning av både sitkagran og vanlig norsk gran. Disse ønskes avvirket.

Vernegrensen er trukket utenom eksisterende veinett/bebodde områder slik at behovet for å utnytte landskapsvernområde til vedhogst på kort sikt synes begrenset.

Mål

Hogst skal bidra til å holde kystlyngheia, naturbeitemarka og skogsbeiter i god økologisk tilstand, og skal ikke true trær som er viktige for biologisk mangfold.

Bestemmelser i verneforskriften

Plantelivet skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Innføring av nye plantearter er forbudt jf verneforskriften § 3 pkt 2.1.

Plukkhogst av ved til grunneiers eget bruk er tillatt. Hogst av gran er tillatt. Planting av gran er ikke tillatt. Hogstavfall skal ryddes bort fra bekker, vann, kantsoner langs bekker og vann,

gamle ferdselsveier og andre kulturminner, samt turveier og stier jf verneforskriften § 3 pkt 2.3.

Når virksomheten eller tiltaket kan skje uten at det strider mot verneformålet, kan forvaltningsmyndigheten ved dispensasjon, åpne for større hogst og uttak av trevirke jf verneforskriften § 3 pkt 2.4.

Vernet er ikke til hinder for

- *Motorferdsel på innmark i forbindelse med drift av landbruksarealer jf verneforskriften § 3 punkt 5.2 b.*
- *Motorisert ferdsel på traktorveier/kjørespor som er angitt i forvaltningsplanen i forbindelse med tillatt hogst jf verneforskriften § 3 punkt 5.2 d.*

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til bruk av motorisert kjøretøy på frossen mark, eller luftfartøy til hogst og uttak av trevirke jf verneforskriften § 3 punkt 5.3 c.

Retningslinjer

Hogst av ved til egen bruk er tillatt. Hogst utover dette krever tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Det vil bli gitt tillatelse til hogst som bidrar til målrettet tilbakeføring av prioriterte lynghei, naturbeitemark og skogsbeite.

Uttak av yngre skog som er småstammet og bærer preg av tidlig gjengroingsfase, er positivt hvis det er ledd i tilbakeføring til kystlynghei eller beiteskog, og følges opp med beiting og sviing i tråd retningslinjer for lyngsviing i denne planen. All gran er innført i området og vurderes som fremmed og uønsket. Hogst av gran og andre fremmede treslag er positivt. Uttak av ved bør fokusere på fremmede treslag, og trivielle treslag som bjørk og furu. Trær og busker som er biologisk viktige bør spares.

I områder der det ikke er aktuelt med husdyrbeiting, er vernet ikke til hinder for avstandsregulering og faglig fundert tynning. Man bør ta sikte på å fremme en skog med naturlige treslag som er viktig for biologisk mangfold slik som eik, lind, alm og osp. Gjensetting av felt med osp og bjørk er en fordel blant annet for hvittryggspetten. Gjensetting av døde trær er ønskelig av hensyn til biologisk mangfold.

Områder som har stått tilnærmet urørt av hogst over lang tid, kan tynnes skånsomt, for å gi utviklingsrom for gjenstående trær, men må ikke flatehogges uten at dette er vurdert av forvaltningsmyndigheten. Gammel skog, rik edellauvskog, sumpskog, gamle og døde trær må ikke hogges.

Hogstavfall må ikke legges i bekker, fuktige drag eller sumper og minimum 10 meter fra sti, ferdselsveier, viktige biotoper og kulturminner.

Avvikling av store grantrær

Ringbarking anbefales for å avvikle fremmede treslag og andre trær som ikke er aktuelle å bruke til ved eller frakte ut, f.eks. ved avstandsregulering i ensaldret skog. Dette er en enkel måte å fjerne en uønsket frøkilde på samtidig som man øker mengden stående død ved. Død ved er verdifullt for biologisk mangfold.

Kjøring

Tømmer bør der det er mulig fraktes ut.

Motorferdsel i forbindelse med hogst er tillatt på alle kjørespor/traktorveier som eksisterte på vernetidspunktet. Traseer for kjøring i forbindelse med hogst er ikke blitt anvist i denne forvaltningsplanen. Ønsker om kjøring utenom kjørespor/traktorveier som eksisterte på vernetidspunktet, må omsøkes, i det enkelte tilfelle jf. verneforskriften § 3 punkt 5.3 c.

Mindre trær og greiner samles i hauger og brennes.

5.4.4 Tilleggsnæring

Utvikling av tilleggsnæring utover tradisjonell bruk er positivt i den grad det skjer innen rammen av verneformålet.

5.4.5 Fiske

Kystfisket har vært livsnerven gjennom generasjoner. Et allsidig stabilt fiske har vært drevet de siste 30-40 årene. Reketrålning har vært det mest attraktive, både på Revet og ved land. Men også fisket etter sild, makrell og industrifisk har vært viktig. Dette fisket har vært drevet med båter på 50-70 fot og mannskap på 2-5.

Det nære kystfisket drives fortsatt. Det fiskes med garn, line og ruse etter torsk, sei, lyr, lange, kolje, lysing og ål. I sesongen drives makrelldoring, notfiske etter makrell og sild, laksefiske med kilenot og teinefiske etter hummer og krabbe. Det fiskes for det meste med mindre båter nær land.

Kystfisket blir i liten grad berørt av landskapsvernet og blir ikke videre kommentert.

Mål

Kystfiske skal videreføres

Bestemmelser i verneforskriften

Bestemmelsene i pkt. 1.1 er ikke til hinder for vedlikehold av brygger og opplag av båt på eksisterende plass jf § 3 pkt 1.2 a og f.

Jakt er tillatt etter viltloven. Fiske er tillatt etter lakse- og innlandsfiskeloven. Fiske og fangst er tillatt etter saltvannsfiskeloven (jf § 3 punkt 3.1).

Retningslinjer

Brygger kan vedlikeholdes med materialbruk og størrelse som brukt på vernetidspunktet. Utvidelse og endret materialbruk krever søknad.

Med eksisterende opplagsplass menes plass som var i bruk på vernetidspunktet. Med opplag menes fast forankring av båt og fast henlegging av båt i mer enn 3 måneder.

5.4.6 Fritidsbebyggelse

Status

Det finnes ca 35 fritidsboliger og sjøbuer i 100-metersbeltet langs sjøen i landskapsvernområdet. I tillegg finnes ca 10 gamle våningshus/uthus. De fleste av disse er i området Kleppe/Dåtland/Li. Bygninger er en del av kartgrunnlaget på tiltakskartet i vedlegg 5.

Mål

Verneområdestyret vil ved behandling av søknader om ombygging og tilbygg til eksisterende bygning, legge til grunn følgende mål:

I landskapsvernområdet skal bygningers historie, landskapsplassering, landskapstilpasning og byggeform i ulike tidsepoker, bevares og komme til uttrykk. Tilbygg og ombygging kan unntaksvis skje dersom dette ikke er til skade for landskapet, naturmangfoldet, kulturminner eller allmenhetens friluftsliv. Utforming av tilbygg og ombygging skal tilpasses bygningsmiljøet og omgivelsene. Det historiske landskapet med karakteristiske elementer som slåttemarker, naturbeitemarker, steingjerder, tufter, rydningsrøyser med videre skal ivaretas og styrkes.

Bestemmelser i verneforskriften

Oppføring, ombygging og riving av bygninger er nevnt som eksempler på tiltak som er forbudt i verneforskriften § 3 punkt 1.1, 1. og 2. ledd.

Vernet er ikke til hinder for

- *Vedlikehold av bygninger, veier, brygger, vannkummer, vannledninger, kloakkanlegg og andre eksisterende anlegg jf verneforskriften § 3 punkt 1.2. a.*

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til

- *riving av bygning*
- *ombygging og tilbygg til eksisterende bygning*
- *gjenoppføring av bygning som går tapt ved brann eller naturskade*

Retningslinjer for behandling av søknader om tillatelse til ombygging og mindre tilbygg til eksisterende bygninger fra forskriftene for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvern-områder⁶

Ved behandling av søknad om dispensasjon for tiltak skal verneområdestyret legge til grunn følgende prinsipper:

1. Hver sak skal vurderes helhetlig i forhold til verneformålet.
2. Landskapet skal bevares. Bygninger skal ikke utvides eller bygges om slik at de blir mer dominerende i landskapet, kommer for nær tursti eller på annen måte er til ulempe for allmenheten. Eiendommer med relativt høyt bebygd areal, må ikke forvente utvidelse av bebygd areal. I slike tilfeller er det som regel ombygging eller omdisponering av areal på annen måte, som kan være aktuelt å vurder dersom prinsippene i disse retningslinjene er oppfylt.⁷⁸
3. Naturmangfoldet og kulturminner skal bevares.
4. Eksisterende bygninger som har en historisk eller arkitektonisk verdi skal bevares.
5. Tilbakeføring av bygningsfasader er som hovedregel positivt. Ulike deler av bygning med ulik alder, kan i noen tilfeller vurderes særskilt.
6. Tilbygg skal underordnes hovedbygg for eksempel ved merkbart senket mønehøyde og underordnet størrelse. Hvis eksisterende bygg har høy grunnmur, kan lavere grunnmur på tilbygg bidra til dette. Totalt bebygd areal på eiendommen vil bli tillagt vekt i saksbehandlingen.
7. Opprinnelig takvinkel, mønehøyde, material- og fargebruk på eksisterende bygg, skal i hovedtrekk videreføres. Dersom ikke andre hensyn er tungtveiende, skal materialvalg og fargebruk skje ut fra ønsket om å gjøre bygningen minst mulig synlig i landskapet.
8. Fasader må vurderes i det enkelte tilfelle i forhold til byggets karakter og øvrige uttrykk. Vesentlige endringer i fasade må normalt ikke skje.
9. Det må ikke foretas graving, planering, masseutskifting, påfylling eller tildekking som endrer landskapsbildet, naturmangfoldet eller terrengprofilen.
10. Søknader skal først fremmes som søknad om dispensasjon overfor verneområdestyret. Dersom søknaden sendes kommunen, videreformidler kommunen denne til verneområdestyret. Verneområdestyret stiller følgende krav til søknad:
 - a. Situasjonsplan 1:500/1:1000
 - b. Oversiktskart 1:1000/1:5000

⁶ Disse retningslinjene har vært på administrativ høring i Kristiansand, Søgne, Mandal og Flekkefjord kommuner, Fylkesmannen i Vest-Agder, Vest-Agder fylkeskommune og Miljødirektoratet før de er tatt inn i utkast til forvaltningsplane.

⁷ Grunneierrepresentantene foreslår:

«Det skal gis mulighet for mindre utvidelser/tilpasninger for å tilfredstille nåtidens livsbehov slik som forbedrede toalett- og kjøkkenforhold.» og

«Rett til gjenoppbygging etter skade fra brann eller naturkatastrofer skal gis i alle bebygde områder.»

⁸ Setning foreslått strøket av Trond Johanson.

- c. Fasadetegninger av alle fasader i ønsket framtidig bygg, målsatt 1:50/1:100
 - d. Terrengprofil 1:50/1:100
 - e. Begrunnelse inkludert angivelse av eksisterende bebygd areal/bruksareal på eiendommen, spesifisert pr bygning, og ca alder på bygninger/bygningsdeler
 - f. Oversiktsfoto og foto av alle fasader
11. Verneområdestyret skal innhente uttalelse fra fylkeskonservatoren i søknader om ombygging eller rivning av følgende typer bygninger:
- a. Bygninger eldre enn 1900
 - b. SEFRAK-registrerte bygninger
 - c. Bygninger som ligger i områder regulert til bevaring.
12. Arkitekttegning kan kreves i spesielle tilfeller ved søknad om vesentlig ombygging eller tilbygg.
13. Tilstandsrapport skal fremlegges der hele eller hoveddel av hytte/fritidshus søkes revet.⁹

Verneområdestyret ber kommunene legge disse retningslinjene til grunn for sin dialog og veiledning.

Verneområdeforvalter bør som følge av disse retningslinjene, ha formell kompetanse på bygningsbevaring.

5.4.7 Reiseliv

Status

Det finnes en håndfull reiselivsbedrifter i nærområdet som blant annet tilbyr kost, losji, utleie av havkajakker, snorkleutstyr og lavvo.

Landskapsvernområdet er ikke spesielt tilrettelagt for reiseliv.

Hidra skjærgårdssenter har meldt oppstart av reguleringsplan med sikte på å utvikle en naturbasert bedrift med base i Kirkehamn med blant annet akvarium, leirskole og landskapshotell. Senteret skal være en inngangsport for besøk til Hidra. Det satses på aktiv læring. Fisk, fiske, kystkultur, naturopplevelser og økt miljøforståelse står sentralt.

Turistkontoret Flekkefjord/Kvinesdal BA og Flekkefjord kommune er interessert i å få utviklet et nøye vurdert utvalg av besøksmål i landskapsvernområdet.

Mål

Det er et ønske å legge til rette for en positiv utvikling for naturbasert reiseliv i og ved Flekkefjord landskapsvernområde innen rammen av vern.

⁹ Dette punktet er basert på vedtak i styresak 34/14

Figur 6. Imponerende utsikt fra Kjørsfjellet. Foto Arne Martin Larsen.

Bestemmelser i verneforskriften

All ferdsel skal skje hensynsfullt og varsomt slik at det ikke skjer skade på vegetasjon, dyreliv og kulturminner jf verneforskriften § 3 pkt 4.1.

Bestemmelsene i denne forskrift er ikke til hinder for tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger. *Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet, må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten jf verneforskriften § 3 pkt 4.2.*

Bruk av ridehest og sykkel i utmark er bare tillatt langs traseer som er godkjent i forvaltningsplan jf verneforskriften § 3 pkt 4.3.

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv i samsvar med forvaltningsplan og opparbeiding og merking av tursti og annen naturvennlig tilrettelegging som ikke inngår i forvaltningsplan jf verneforskriften § 3 punkt 1.3 e og f.

Motorferdsel er forbudt på land og i ferskvann jf verneforskriften § 3 pkt 5.1

Retningslinjer

Reiselivsnæring skal vurderes på linje med annen virksomhet ved søknader om dispensasjon jf ovennevnte retningslinjer for naturvennlig tilrettelegging.

Tyngre tilrettelegging for reiseliv i form av bygninger o l skal skje utenfor landskapsvernområdet.

5.4.8 Havbruk

Status

Det er åtte godkjente fiskeoppdrettslokaliteter i eller like ved landskapsvernområdet jf vedlegg 4. Fem av lokalitetene er i drift i 2008.

Mål

Fiskeoppdrettsanlegg skal framstå så nøytrale som mulig i landskapet. Havbruksnæringen kan videreføres. Driften skal så langt mulig tilpasses verneformålet.

Bestemmelser i verneforskriften

Vernet er ikke til hinder for vedlikehold av havbruksanlegg jf verneforskriften § 3 punkt 1.2 a.

Vernet er ikke til hinder for drift av havbruksanlegg på lokaliteter som hadde konsesjon på vernetidspunktet jf verneforskriften § 3 punkt 1.2 k.

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til etablering av nye havbruksanlegg uten installasjon på land og særlig synlig anlegg på sjøoverflaten jf verneforskriften § 3 punkt 1.3 i.

Retningslinjer

Eksisterende anlegg bør tilpasses omgivelsene slik at de blir minst mulig dominerende. Det bør brukes mørke naturtilpassede og ikke reflekterende farger og materialer. Materialer bør være av ikke-giftig kvalitet. Det må påregnes at dette blir satt som vilkår ved eventuelle søknader om utvidelser eller lignende av eksisterende anlegg.

Søknader om nye anlegg vil bli vurdert opp mot urørthetspreget i området og om de aktuelle innretningene er egnet til vesentlig å ville forstyrre landskapsbildet, være til ulempe for friluftsliv eller biologisk mangfold.

Anlegg som innebærer bygning eller installasjon på land, vil som regel stride mot verneformålet og dermed ikke kvalifisere for dispensasjon.

Skjærgårdslandskapet mellom Rasvåg og Stø framstår som et sammenhengende uberørt landskap som er særlig sårbart for anlegg og installasjoner. I dette området vil det være vanskelig å få inn nye anlegg.

I andre deler av landskapsvernområde der de negative virkningene på landskapet er små og viktige områder for biologisk mangfold og sårbare arter ikke er berørt, kan det være aktuelt å gi tillatelse til nye anlegg.

5.4.9 Kulturminner

Status

Deler av Flekkefjord landskapsvernområde var bebodd fram til 1900-tallet. Siste fraflytting skjedde ca 1990. Her er mange gamle tufter etter våningshus, uthus, utløer steingjerder og rydningsrøyser. En håndfull våningshus er i bruk til fritidsformål i tillegg til kulturminner presentert i kapittel 4.1.5.

Mål

Fornminner og kulturminner skal bevares. Gamle tufter er spor av tidligere tiders bruk og skal framstå som et aktivum i kulturlandskapet.

Bestemmelser i verneforskriften

Formålet med Flekkefjord landskapsvernområde er blant annet å ta vare på et variert kulturlandskap med fornminner og nyere tids kulturminner er en del av formålet for Flekkefjord landskapsvernområde jf verneforskriften § 2.

Oppføring av bygninger er nevnt som eksempel på tiltak som er forbudt i verneforskriften § 3 punkt 1.1, 1. og 2. ledd.

Vernebestemmelsene er ikke til hinder for istandsetting av kulturminner i samsvar med forvaltningsplan jf verneforskriften § 3 punkt 1.2 j.

Retningslinjer

Områder med kulturminner skal bevares slik at de ikke blir skadet eller forsvinner som følge av gjengroing eller annen naturskade. Utvalgte kulturminner og kulturmiljøer kan skjøttes og tilrettelegges for publikum etter samråd med antikvariske myndigheter. For å formidle områdets historie er det ønskelig å bevare eksisterende bygninger i god tilstand. Restaurering og gjenreising av bygninger på gamle tufter bør kunne skje i utvalgte kulturmiljøer for å sikre ønskelig bruk av landskapet i et allment perspektiv og formidle områdets særegne historie.

Gamle ferdselsveier vedlikeholdes der det er viktig for ferdsel og friluftsliv. Større reparasjoner skal meldes forvaltningsmyndigheten i god tid på forhånd. Tiltak og søknader som berører viktige kulturminner bør forelegges antikvariske myndigheter.

5.5 Oppgaver og organisering

Oppgaver

Verneområdestyret forvalter Flekkefjord og Oksøy-Ryvingen landskapsvernområder. Det har etter tilbud fra Miljødirektoratet åpnet for å overta myndighet for følgende 10 sjøfuglreservater som omslutes av Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde:

- Skjøringen naturreservat i Mandal kommune
- Slettingen naturreservat i Mandal kommune

- Store Vengelsholmen naturreservat i Mandal kommune
- Søndre Eggvær naturreservat i Mandal kommune
- Kjellingen naturreservat i Mandal kommune
- Vallø naturreservat i Mandal kommune
- Herøya naturreservat i Søgne kommune
- Songvaar, Hellersøya og Kubbøya naturreservat i Søgne kommune
- Store Lyngholmen naturreservat i Søgne kommune
- Oksøy naturreservat i Kristiansand kommune

Verneområdestyret har også åpnet for å overta forvaltningsansvaret for Nedre og Øvre Svineholmen og Raudholmane sjøfuglreservater i Flekkefjord dersom Miljødirektoratet og Flekkefjord kommune samtykker.

Verneområdestyret har som forvaltningsmyndighet ansvar for myndighetsutøvelse etter forskriften for det enkelte landskapsvernområde og reservat, herunder behandling av søknader om dispensasjon og tillatelse verneforskriften, skjøtsels- og forvaltningsplanlegging og iverksette tiltak for å fremme verneformålet i tråd med verneforskriftene, naturmangfoldlovn, nasjonale retningslinjer og godkjente forvaltningsplaner.

Organisering

Verneområdestyre består av fem ordførere eller andre sentrale politikere valgt av kommunestyrene i Flekkefjord, Mandal, Søgne og Kristiansand, samt Vest-Agder fylkesting, som oppnevner to politikere hver etter kommunevalget hvert fjerde år. Miljødirektoratet oppnevner formelt styret. Styret konstituerer seg selv. Nytt styre forventes å være virksomt fra januar 2016.

Et faglig rådgivende utvalg med fire grunneierrepresentanter og tre representanter fra frivillige organisasjoner ble oppnevnt av verneområdestyret, og har vært virksomt fra desember 2011. Nytt utvalg forventes å være virksomt fra januar 2016.

I Miljødirektoratets utkast til nye vedtekter for verneområdestyrene (av desember 2014) heter det:

«Styret skal oppnevne et faglig rådgivendeutvalg. Utvalget skal bestå av representanter for de ulike interessene i området, som blant annet grunneiere, andre særlig berørte offentlige organer som for eksempel friluftsråd, næringsliv, frivillige organisasjoner, blant annet natur og miljøorganisasjoner og lignende. Verneområdestyret bør ha minst et årlig dialogmøte med faglig rådgivende utvalg.»

Verneområdestyret ønsker et felles utvalg for våre verneområder som gir faglige råd som representerer menneskene og de interessene som er berørt. Følgende bør være representert (xdette er en bruttoliste som rådgivende utvalg bes kommentere):

- private grunneierne – 4 representanter i dag
- staten/kommunen som grunneier/rettighetshaver – ingen i dag

- kystverket – ingen i dag
- Vest-Agder fylkeskommune (kulturminner, friluftsliv) – ingen i dag
- Velforeninger – ingen i dag
- interkommunale friluftsråd (aktiviteter/tilrettelegging) – ingen i dag
- venneforeninger (fyrverter) – ingen i dag
- turistforening (FOT) – 1 i dag
- jeger- og fiskerforening – ingen i dag
- kystlag (kystkultur) – 1 i dag
- naturforeninger (ornitologi, zoologi, botanikk, naturvernforbundet) – 1 i dag
- statens nauoppsyn (oppsyn og naturveiledning) – ingen i dag
- pedagogisk senter – ingen i dag
- reiselivsnæringen – ingen i dag

Verneområdestyret og rådgivende utvalg bør ha et felles fagseminar hvert år fortrinnsvis i første halvår, der også administrativt kontaktutvalg deltar.

Det er etablert et administrativt kontaktutvalg bestående av en kontaktperson i de fire berørte kommunene.

En verneområdeforvalter ble tilsatt i mai 2011.

5.6 Saksbehandlingsrutiner

Verneområdestyret kan gi tillatelse/dispensasjon til tiltak og aktiviteter etter spesifiserte bestemmelser i forskriften for Flekkefjord landskapsvernområde § 3. Styret kan også gi dispensasjon etter den generelle hjemmelen i naturmangfoldloven § 48, dersom bestemte vilkår er oppfylt. Verneområdestyret kan også fatte vedtak om å iverksette tiltak for å fremme formålet med vernet jf verneforskriften § 5. Miljødirektoratet har utarbeidet Rundskriv om forvaltning av verneforskrifter - M 106-2014.

Verneområdestyret har delegert til verneområdeforvalteren myndighet til å treffe vedtak med hjemmel i spesifiserte dispensasjonsbestemmelser om ferdsel etter verneforskriftene for Flekkefjord landskapsvernområde – styresak 28/13. Forvalterens vedtak skal treffes i tråd med naturmangfoldloven, verneforskriften og forvaltningsplan.

Søknader om bygging og motorferdsel sendes kommunen for registrering¹⁰. Kommunens administrasjon oversender saken til Verneområdeforvalteren for behandling etter verneforskriften. Verneområdeforvalteren bør inviteres til eventuelt innledende byggemøte.

Søknaden bør oppfylle de krav kommunen har f eks til byggesaker. Søknaden bør minimum inneholde en beskrivelse av dagens tilstand (f eks eiendommens bygningsmasse i byggesaker), ønsket tiltak/endring, utforming/materialbruk, og en tydelig begrunnelse.

¹⁰ Søker kan også søke direkte til verneområdestyret.

Verneområdestyrets behandlingstid er i praksis fire-åtte uker. Behandlingstiden avhenger av når søknaden kommer inn i forhold til forutbestemte styremøter.

Verneområdeforvalter foretar en selvstendig faglig vurdering i forhold verneformålet og vernebestemmelsene i verneforskriften §§ 2 og 3, og naturmangfoldloven §§ 8-12. Bygnings-, landbruks- og kulturminneforvaltningen med flere konfereres etter behov.

Verneområdeforvalter utformer en saksframstilling og innstilling til vedtak, som sendes til Verneområdestyret med kopi til Rådgivende utvalg, kommunen og søker, senest to uker før styremøtet. Det kan knyttes vilkår til tiltaket. Vilkårene må stå i rimelig forhold til tiltaket som er til behandling.

Når saken er oversendt styret, ledes prosessen av styreleder. Det betyr at eventuelle innspill i fra da av og fram til styret samles sendes verneområdeforvalter, som videreformidler disse til styreleder/styremedlemmene.

Verneområdestyret behandler saken i møte og fatter et vedtak. Verneområdeforvalteren fører protokoll. Protokollen sendes til to av styremedlemmene til foreløpig godkjenning. Når protokollen er foreløpig godkjent, sendes vedtakene som er fattet til kommunen med kopi til søker, Fylkesmannen i Vest-Agder, Miljødirektoratet og Statens naturoppsyn.

Et vedtak etter verneforskriften kan påklages. Klagefristen er tre uker etter at melding om vedtak er mottatt. Klagen skal vise til vedtaket det klages over, og den eller de endringer som ønskes. Den bør begrunnes. Spesielt nevnes at Fylkesmannen er gitt myndighet til å påklage vedtak fattet av Verneområdestyret.

Klagen skal sendes til Verneområdestyret som vurderer saken på nytt. Dersom vedtaket opprettholdes, oversendes saken til Miljødirektoratet som er klagemyndighet.

5.7 Oppsyn

Status

I et verneområde er det behov for å føre kontroll med at verneforskriften og eventuelle tillatelser og dispensasjonsvedtak etterleves. Statens Naturoppsyn har ansvar for oppsyn i verneområdene i Norge.

Statens naturoppsyn har oppsynsmyndighet med hjemmel i lov av 21. juni 1996 om statlig naturoppsyn, og har politimyndighet etter miljølovene; naturmangfoldloven, friluftsløven, motorferdselloven, kulturminneloven, viltloven, lakse- og innlandsfiske_loven, samt deler av forurensningsloven. I tillegg til kontrolloppgavene etter disse lovene skal oppsynet drive veiledning og informere, utføre skjøtsel og tilrettelegging, registrering og dokumentasjon. Statens naturoppsyn utfører oppsyn og tiltak i verneområder i dialog med Verneområdestyret.

Mål

Oppsynet skal bidra til å ivareta verneverdiene og forhindre ulovligheter. Det skal bidra til å fremme kunnskap og forståelse for Flekkefjord landskapsvernområde slik at all aktivitet i området er i tråd med verneformålet.

Retningslinjer

Statens naturoppsyn har følgende generelle retningslinjer for oppsyn i landskapsvernområdene:

- Samarbeid med grunneierne.
- Dialog med viktige brukere av verneområdene.
- Kontrollere, rapportere og reagere på brudd på verneforskriften, gitte dispensasjoner og annet lovverk.
- Kontroll av grensebolter, skilt, informasjonsplansjer og tilsyn med økologisk tilstand minimum hvert tredje år. Ofte der det er behov.
- Påse at områdene framstår som fri for avfall. For strandområder langs sjøen og vassdrag der avfall driver i land hele året er det som regel tilstrekkelig med en aksjon i året. Løpende tilsyn utføres på hovedutfartsområdene og langs hovedstiene.
- Bistå verneområdestyret i forbindelse med planlegging, gjennomføring og oppfølging av skjøtselstiltak

6. Litteratur/referanser

Direktoratet for naturforvaltning 2007. Kartlegging av naturtyper. Verdisetting av biologisk mangfold. DN håndbok 13 2. utgave 2006 (Oppdatert 2007) www.dirnat.no lest 24. juni 2008.

Direktoratet for naturforvaltning 2008. Nettbasert innsynsløsning med data om områder som er vernet, eller foreslått vernet, etter naturvernloven og viltloven, naturtyper og arter som er viktige for å opprettholde mangfoldet i naturen, arter som har spesiell betydning for jakt og annen høsting, kulturlandskap med viktige biologiske og/eller kulturhistoriske verdier, friluftslivsområder som er sikret for allmenn bruk ved at statlig/kommunalt kjøp eller varige tinglyste avtaler. www.naturbase.no besøkt 24. juni 2008.

Fylkesmannen i Vest-Agder, miljøvernavdelingen 2003. Forslag til Ytre kystsone Flekkefjord landskapsvernområde. Verneplan, 68 s, vedlegg.

Kvamme, Mons 2008: Meddelelse via mail 8. april 2008.

Miljøverndepartementet 2007. Utkast til forvaltningsplan for skjærgårdsparken i Lyngdal, Farsund, Kvinesdal og Flekkefjord, 251 s.

Lie, A. 1997. Kulturlandskap i Ytre kystsone i Flekkefjord (tidligere Hydra kommune) og Ytre skjærgård Mandal-Kristiansand. Verdivurdering og forslag til skjøtsel. Agder naturmuseum og botanisk hage. Natur i sør. Rapport 1997-5.

Lie, A 2008. Terrestrisk overvåking store kystverneområder. Vegetasjonsøkologiske undersøkelser av kystlynghei i Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder. Agder naturmuseum og botaniske hage, 101 s.

Statens forurensingstilsyn 2006. Sammendragsrapport. Overvåking av langtransporterte forurensninger basert på tre overvåkingsprogram: Overvåking av langtransportert forurenset luft og nedbør, Overvåkingsprogram for skogskader” (OPS) og Program for terrestrisk naturovervåking (TOV). SFT volum 988/2007.

Stylegar, F.-A. 2000. 10 000 års kystkultur. Kysthistorie og kulturminner i de foreslåtte verneområder i Vest-Agders ytre kystsone. Fylkesmannen i Vest-Agder, Miljøvernavdelingen, 66 s.

<http://no.wikipedia.org> besøkt 9. juli 2008

Vedlegg 1 - Forskrift for Flekkefjord landskapsvernområde

Fastsatt ved kgl.res. 11. mars 2005 med hjemmel i lov 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 5 og § 6, jf. § 21, § 22 og § 23. Fremmet av Miljøverndepartementet.

§ 1. Avgrensing

Landskapsvernområdet berører følgende gårdsnummer/bruksnummer:

2/1, 2, 3, 4, 5, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 22, 28, 29, 30, 36 - 3/1, 2, 5, 6, 7, 8, 13 - 4/1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 - 5/1, 5, 6, 7, 8, 9 - 6/1, 2, 4, 5 - 9/1, 2, 3, 6, 11 - 10/1, 2, 3, 10, 11 - 11/2, 4, 5, 6, 7, 13, 15, 24, 25, 66 - 12/1, 2, 3, 54 - 14/1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13 - 15/1, 2, 4, 5 - 21/1, 4, 6 - 22/8 - 26/1, 5, 6, 7, 10, 13, 14, 16, 18, 20, 28, 32, 33, 78, 79, 95, 96, 97, 106, 146, 227 - 27/1, 2, 3, 4, 5, 6 - 28/1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 - 29/1, 5, 6, 7 - 32/6, 25 - 33/1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 20, 23, 24, 25, 27, 31, 35 - 34/1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 - 35/1, 2, 3, 5 - 36/1, 2, 3, 4, 5 - 37/1, 2 - 38/1 - 39/1 - 40/1, 2, 3, 4, 5 - 41/1, 2 - 42/1, 2, 3, 4 - 43/1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 - 44/1, 2 - 45/2, 3, 4, 5 - 51/1, 2, 6, 7, 8 - 52/1, 2, 3, 4 - 53/1, 9 - 54/1, 2, 6, 7, 10, 12, 13, 18, 24 - 56/1 - 57/1, 2, 3 - 58/1, 2, 3, 4, 5 - 59/1, 4, 8, 9, 14, 36 - 60/2, 3, 7, 11, 15, 18, 22, 26, 27, 51, 89 - 62/2 - 109/1, 2, 5, 12, 15, 17, 20, 25, 26, 31, 32, 45, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 67, 76, 89, 93

Det samlede arealet er på ca. 54 km², fordelt med ca. 38,5 km² landareal inkludert ferskvann og ca. 15,5 km² sjøareal. Vernet omfatter landarealet ned til laveste vannstand og sjøoverflaten, ikke vannmassene og sjøbunnen.

Grensene for landskapsvernområdet framgår av kart i målestokk 1:40.000 datert Miljøverndepartementet, januar 2005.

De nøyaktige grensene for landskapsvernområdet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Verneforskriften med kart skal oppbevares i Flekkefjord kommune, hos Fylkesmannen i Vest-Agder, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

§ 2. Formål

Formålet med Flekkefjord landskapsvernområde er å ta vare på et representativt og særpreget landskap med åpne sjøflater, urørt skjærgård og mektig kysthei, samt å sikre områder som er viktig for biologisk mangfold, truede og sårbare plante- og dyrearter, og et variert kulturlandskap med fornminner og nyere tids kulturminner.

§ 3. Vernebestemmelser

1. Landskapet

1.1. Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter.

Med de unntak som følger av punkt 1.2 og 1.3 i forskriften er det forbud mot inngrep og tiltak som oppføring, ombygging og riving av bygninger, brygger, moloer, broer og andre anlegg, veibygging, bergverksdrift, graving, påfylling av masse, boring og

sprenging, uttak og fjerning av stein, mineraler eller fossiler, drenering og annen form for tørlegging, nydyrking, planting, bakkeplanering, fremføring av luft- og jordledninger, oppsetting av skilt, opparbeiding og merking av turveier og stier, opplag av båter, utplassering av havbruksanlegg, husbåter og andre flytende innretninger. Kulturminner skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Opplistingen er ikke uttømmende.

Forvaltningsmyndigheten avgjør i tvilstilfeller om et tiltak må anses å ville endre landskapets art eller karakter vesentlig.

1.2. Bestemmelsene i pkt. 1.1 er ikke til hinder for:

- a. Vedlikehold av bygninger, veier, brygger, vannkummer, vannledninger, kloakkanlegg, grøfteløp, sjømerker, lykter, havbruksanlegg og andre eksisterende anlegg.
- b. Havbeitevirksomhet uten faste installasjoner over vann, i medhold av lov om havbeite.
- c. Landbruk som ikke er i strid med verneformålet på eksisterende og tidligere utnyttede landbruksarealer, herunder, skånsom lyngsviing og slått, i tråd med prinsipper nedfelt i forvaltningsplan, jf. § 5. Lyngsviing kan skje på frossen eller fuktig mark mellom 15. oktober og 1. april. Rydding av områder som er under gjengroing, som er ledd i restaurering av lynghei i tråd med prinsipper nedfelt i forvaltningsplan, jf. § 5, er tillatt.
- d. Nødvendig gjerdning og vedlikehold av gjerder for husdyrhold, herunder anlegg av sanketrøer.
- e. Anleggelse av nye vannkummer og vannledninger innenfor tradisjonell husdyrdrift, etter at forvaltningsmyndigheten er varslet.
- f. Opplag av båt på eksisterende plass.
- g. Utøvelse av eksisterende rettighet til sanking, ilandføring og tørking av tang og tare.
- h. Samling av drivved.
- i. Vedlikehold av gamle ferdselsveier med oppmuring, trapper og rekkverk samt turveier og stier med veivisere og skilt, som var i bruk på vernetidspunktet.
- j. Istandsetting av kulturminner i samsvar med forvaltningsplan, jf. § 5.
- k. Drift av havbruksanlegg på lokaliteter som på vernetidspunktet hadde konsesjon.
- l. Drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg. Bruk av motorisert transport krever særskilt tillatelse jf. pkt. 5 nr. 1.
- m. Nødvendig istandsetting av kraftlinjer ved akutt utfall. Ved bruk av motorisert transport skal det i ettertid sendes melding til forvaltningsmyndigheten.
- n. Oppgradering/fornyng av kraftlinjer for heving av spenningsnivå og øking av linjetverrsnitt når dette ikke fører til vesentlige fysiske endringer i forhold til verneformålet.
- o. Drift og vedlikehold av Kystverkets anlegg, og nødvendig ferdsel i forbindelse med dette.

1.3. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

- a. Riving av bygning.
- b. Ombygging og tilbygg til eksisterende bygning.
- c. Gjenoppføring av bygning som går tapt ved brann eller naturskade.
- d. Nydyrking og framføring av jordbruksvei.
- e. Naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv i samsvar med forvaltningsplan, jf. § 5.
- f. Opparbeiding og merking av tursti og annen naturvennlig tilrettelegging som ikke inngår i forvaltningsplan, jf. § 5.
- g. Uttak av sand til eget bruk.
- h. Oppføring av nødvendige bygninger og anlegg i landbruket som ikke er i strid med verneformålet.
- i. Etablering av havbruksanlegg uten installasjon på land og særlig synlig anlegg på sjøoverflaten.
- j. Etablering av brønn og vannledning til eksisterende fritidsbolig.
- k. Oppføring av nye anlegg, flytting av anlegg og tilbygg til eksisterende anlegg for Kystverket.
- l. Plan for fortetting av hytter i områdene Stø og Tele.
- m. Bruk av modellflybane i samme omfang som på vernetidspunktet.
- n. Oppgradering/fornyning av kraftledninger som ikke faller inn under § 3 pkt. 1.2 n.

2. *Plantelivet*

- 2.1 Plantelivet skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Innføring av nye plantearter er forbudt.
- 2.2 Beite er tillatt. Direktoratet for naturforvaltning kan ved forskrift regulere eller forby beite som skader landskapets art og karakter.
- 2.3 Plukkhogst av ved til grunneiers eget bruk er tillatt. Hogst av gran er tillatt. Planting av gran er ikke tillatt.

Hogstavfall skal ryddes bort fra bekker, vann, kantsoner langs bekker og vann, gamle ferdselsveier og andre kulturminner, samt turveier og stier.

- 2.4 Når virksomheten eller tiltaket kan skje uten at det strider mot verneformålet, kan forvaltningsmyndigheten ved dispensasjon, åpne for større hogst og uttak av trevirke.

3. *Dyrelivet*

- 3.1 Jakt, fiske og fangst er tillatt etter villtloven, lakse- og innlandsfiskeloven og saltvannsfiskeloven.
- 3.2 Nye dyrearter må ikke innføres.

4. *Ferdsel*

- 4.1 All ferdsel skal skje hensynsfullt og varsomt slik at det ikke skjer skade på vegetasjon, dyreliv og kulturminner.

4.2 Bestemmelsene i denne forskrift er ikke til hinder for tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger.

Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet, må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten, jf. forvaltningsplan etter § 5.

4.3 Bruk av ridehest og sykkel i utmark er bare tillatt langs traseer som er godkjent i forvaltningsplan, jf. § 5.

4.4 Innenfor nærmere avgrensede deler av landskapsvernområdet kan Direktoratet for naturforvaltning ved forskrift, regulere eller forby ferdsel som kan være til skade for naturmiljøet.

4.5 Bestemmelsene i punkt 4 er ikke til hinder for nødvendig ferdsel i forbindelse med militær operativ virksomhet, politi-, rednings-, brannvern- og oppsynsoppgaver, samt gjennom føring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten.

5. *Motorferdsel*

5.1 Motorferdsel er forbudt på land og i ferskvann.

5.2 Bestemmelsene i 5.1 er ikke til hinder for:

a. Motorferdsel ved militær operativ virksomhet, politi-, rednings-, brannvern- og oppsynsoppgaver, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten.

b. Motorferdsel på innmark i forbindelse med drift av landbruksarealer.

c. Bruk av beltegående elgtrekk.

d. Motorisert ferdsel på traktorveier/kjørespor som er angitt i forvaltningsplanen, jf. § 5, i forbindelse med jordbruksvirksomhet og tillatt hogst.

5.3 Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til bruk av motorisert kjøretøy på frossen mark, eller luftfartøy til:

a. Vedlikehold og byggearbeid på bygninger og anlegg.

b. Drift og vedlikehold av eksisterende kraftlinjer og Kystverkets anlegg. Tillatelser kan gis for flere år av gangen.

c. Hogst og uttak av trevirke.

6. *Forurensing*

6.1 Forurensning og forsøpling er forbudt samt bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet.

6.2 Unødvendig støy er forbudt. Eks. på dette er motor på modellfly og modellbåter. Lista er ikke uttømmende.

§ 4. *Generelle dispensasjonsbestemmelser*

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra bestemmelsene når formålet med fredningen krever det, for vitenskapelige undersøkelser og arbeid av vesentlig

samfunnsmessig betydning, eller i andre særlige tilfeller når dette ikke strider mot formålet med vernet.

§ 5. Forvaltningsplan

Forvaltningsmyndigheten kan iverksette tiltak for å fremme formålet med vernet. Det skal utarbeides en forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning, oppsyn, skjøtsel, tilrettelegging, informasjon mm. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Direktoratet for naturforvaltning.

§ 6. Forvaltningsmyndighet

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som er forvaltningsmyndighet for landskapsvernområdet.

§ 7. Rådgivende utvalg

Det kan opprettes et rådgivende utvalg for forvaltningen av landskapsvernområdet.

§ 8. Ikrafttredelse

Denne forskriften trer i kraft straks.

Vedlegg 2 – Naturtyper - utdrag av www.naturbase.no

Vedlegg 3 Bevaringsmål – tilstandsvariabler og overvåkingsmetodikk

Bevaringsmål for naturtyper som skal være i god økologisk tilstand i 2025 jf www.naturbase.no. Disse blir lagt inn og vedlikeholdt i Miljødirektoratets nye database *NatStat*, når denne blir gjort tilgjengelig for forvaltningen.

OMRÅDE	NATURTYPE	DEKAR
Andabeløyna	Gammel barskog	2547
Auland-Hågåsen-Kjellenes	Naturbeitemark	200
Daurefjellet N	Gammel fattig edellauvskog	9
Dragøya	Gammel barskog	73
Dåtland	Slåttemark	44
Dåtlandsheia	Kystlynghei	1414
Heggedalen	Sørvendt berg og rasmarker	63
Hummarøy	Slåttemark	23
Husøy	Slåttemark	15
Kalvekilen	Strandeng og strandsump	8
Kalvekilen, midtre	Gammel fattig edellauvskog	2
Kjørsfjell	Rik edellauvskog	263
Kleppe	Slåttemark	74
Klikten	Kystlynghei	71
Kvednhøyen	Slåttemark	3
Langeland SØ	Gammel boreal lauvskog	20
Laugøyna	Naturbeitemark	3
Li	Hagemark	16
Li	Slåttemark	7
Lindåsen	Sørvendt berg og rasmarker	17
Litle Håland	Slåttemark	8
Mekjervågen	Rik edellauvskog	22
Palfjellet-Risåsen	Rik edellauvskog	92
Porshei-Vindskolla	Kystlynghei	3193
Prestøy	Kystlynghei	213
Rasvågen V	Gammel boreal lauvskog	85
Råga	Rik edellauvskog	5
Skarpenes	Andre viktige forekomster	162
Snørebråt-Haugeland	Rik edellauvskog	118
Stavvannet	Rik sump- og kildeskog	5
Steglet	Naturbeitemark	8
Stykkje	Naturbeitemark	4
Stø	Strandeng og strandsump	6
Stø	Slåttemark	8
Telebukta nordvest	Rik edellauvskog	20
Ystebøvatn	Kystlynghei	5916

Østabøbekken	Viktig bekkedrag	2
SUM		14740

Vedlegg 4 - Kart over tiltaksområder

Vedlegg 5 Tiltakstabell for Flekkefjord landskapsvernområde 2016-25

OMRÅDE	MÅL ¹¹	KOSTNAD ¹²	TIDS-	ANSVAR ¹³	STATUS ¹⁴
		VOS	RAMME		
Abelnes-Åna-Sira - kyststi	3	0	2016-18	LF	
Andabeløy – besøksplan	3	20000	2018	VOS, AV	
Andabeløy – stier	3	0	2016-25	LF	
Berefjord-Slettheiveden-Polland - sti	3	50000	2021-25	LF	
Botna – kulturlandskap	4	0	0	GE	Må søkes
Breilid, Rasvåg - brygge	4	50000	2019	GE	
Brufjell – restaurering	1a	200000	2016-20	GE	
Djupedalen, Andabeløy - kulturmiljø	4	50000	2018-25	AV	
Dragøy - besøksplan	3	20000	2017	VOS	
Dragøy - redskapshus	1	0	0	GE	Må søkes
Dragøy - rydding	1a	400000	2016-25	SNO	
Dragøy - skjøtselsplan	1-5	100000	2019	VOS	
Dåstøl-Fidse-Stø-Polland - besøksplan	3	20000	2017	VOS	
Dåstøl - stinett	3	0	2016-25	GE, LF	
Dåstøl-Stø - sti	3,4	500000	2018	SNO	
Dåtland - restaurering	1	200000	2016-25	GE	
Dåtlandsheia - restaurering	1a	200000	2016-25	GE	
Fidse-Mønstremyr-Kleppe-Dåtland-Li - besøksplan	3	20000	2018	VOS	

¹¹ Viser til mål i kapittel 5.2

¹² Totalkostnad for verneområdestyret i planperioden 2016-25

¹³ Hovedansvarlig står nevnt først. Forkortelser forklares nederst i tabellen

¹⁴ Gjelder saker som trenger verneområdestyrets godkjenning

Fidseel-Li - sti	3	0	2016-25	LF, FOT	
Flekkefjord lvo - avfallsrydding	1-4	300000	2016-25	SNO	
Flekkefjord lvo - besøksplan	3	100000	2016	VOS	
Flekkefjord lvo - bie biotop	1a, 4	20000	2016	BBP	
Flekkefjord lvo - stier	3	0	2017	LF	
Flekkefjord lvo - utstilling	1-4	600 000	2017	VOS, FK, LF	
Grønaviga, Dragøy - brygge	1ab,3	30000	2016	SNO	
Hersdalen - rydding	4	200000	2017	GE	
Hersdalen - rydding	1, 4	50000	2018	GE	
Hummerås - rydding	1,3,4	400000	2016-25	GE	
Hummerøs-Langeland-Kalven - besøksplan	3	20000	2017	VOS, FK	
Hummerås-Langeland-Kalven - skjøtselsplan	1-5	100000	2018	VOS	
Hummerås-Langeland-Kalven - sti	3	0	2016-25	LF	
Husøy - brygge	3	0	0	SGT	
Husøy, Rasvåg - gapahuk	3	0	2016	SGT	
Hågåsen - atkomst	3	0	0	FK	
Indre Kleppe - restaurering	1	300000	2016-25	GE	
Indre Kleppe - vei	4	0	0	GE	Må søkes
Itland-Kjørsfjellet - sti	3	20000	2016-25	LF	
Kalven - brygge	3	50000	2016	SNO	
Kalven - rydding	1	30000	2016-25	SNO	
Kalven - slått	1c	80000	2016-25	GE	
Katterauabukta -	3	50000	2019	GE	
Kjellnes - beiting	1b	10000	2016	GE	
Kjellnes - informasjon	3	20000	2016	VOS	
Kjørsfjell - gapahuk	3	0	2016	LF	
Kråketjødna - kulturmiljø	4	0	0	GE	Må søkes

Kvalsberget - hogst	1b	30000	2017	GE	
Langeland - vei	3	0	2016-25	GE, FK	
Laugøy - læring	3	0	2016-25	HS, FK	
Li - atkomst	3,4	600000	2016-25	GE	
Li - læring	3	0	2016-25	FOT	
Li - restaurering	1ab	200000	2016-25	GE	
Li - slått	1d	400000	2016-25	FOT	
Lianstjønn - gapahuk	3	100000	2018	NOF	
Lianstjønn, Dragøy - skjul	1d	0	2017	GE	
Lianstjønn, Dragøy - slått	1d	50000	2017-25	GE	
Lianstjønn, Dragøy - utløe	4	0	2016	GE	
Lindåsen - restaurering	1a	500000	2018-20	GE	
Litle-Håland-Kjørsfjell - restaurering	1	500000	2016-25	GE	
Mollsand, Dragøy - bøye	1a,3	0	2016	SGT	
Myran-Kjellnes - sti	3, 4	100000	2018	VOS	
Myran-Kjellnes-Lindåsen, Hidrasund - besøksplan	3	20000	2016	VOS	
Myran-Kjellnes-Lindåsen - sti	3	20000	2016-25	HI	
Mønstremyr - restaurering	2,3	900000	2017	VOS	
Polland - resaturering	1	1200000	2021	FK	
Prestøy - besøksplan	3	20000	2016	VOS	
Prestøy - informasjon	1a,3	20000	2016	VOS	
Roligheden, Åna-Sira	3,4	100000	2020	FK	
Steian - kulturlandskap	4	0	0	GE	Må søkes
Stykkje-Litle Håland-Mønstremyr - besøksplan	3	20000	2017	VOS	
Stykkje-Litle Håland-Mønstremyr - skjøtselsplan	1-5	150000	2017	VOS	
Stø - brygge	3	0	2020	FK	Må søkes

Stø - kulturlandskap	1bcd,3,4	600000	2016-25	GE	
Stø - skjøtselsplan	1-5	100000	2016	VOS	
Sæle - kulturlandskap	4	0	0	GE	Må søkes
Tarmeviga - brygge	3	0	2016	FK	Må søkes
Tarmevika - kulturmiljø	4	200000	2017-25	Bonde, SGT	
Østhus-Holen - sti	3	0	2016-25	HV	
Ystebø-Brufjellet-Thele-Berefjord - besøksplan	3	20000	2016	VOS	
Åsnes-Berefjord-Slettheiveden-Polland - besøksplan	3	20000	2020	VOS	
Åsnes -Polland - sti	3	0	2019-25	LF	
Åsnes-Berefjord - sti	3	0	2020-25	LF	
Sum		10080000			

Forkortinger i tabellen:

AV = Andbeløy vel

BBP = Brun bie prosjekt

FK = Flekkefjord kommune

FOT = Flekkefjord og Oplands Turistforening

GE = grunneier

HI = Hidra idrettslag

HS = Hidra skole

HV = Hidra vel

LF = Lister friluftsråd

NOF = Norsk ornitologisk forening

SGT = skjærgårdstjenesten

SNO = Statens naturoppsyn

VOS = verneområdestyret

UTKAST AV 30. MARS FOR FØRSTE GANGS BEHANDLIG I RU 21. APRIL OG VOS 28. APRIL

Utkast til
Forvaltningsplan for
Oksøy-Ryvingen landskapsvernopråde
2016-25

Forsidebilde.

Forord til høringsutkast

Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde ble vernet som landskapsvernområde i 2005.

Forvaltningsplanen for landskapsvernområdet er utformet av verneområdestyret. Grunnarbeidet har skjedd i en gruppe bestående av tre grunneierrepresentanter Jørund Try, Arild Pettersen og Gunnar Larsen, en administrativ representant fra hver av de tre berørte kommunene, naturforvalter Trond Johanson, Kristiansand, miljøvernleder Steinar Sunde, Søgne og naturforvalter Roald Larsen, Mandal og verneområdeforvalter Bjørn Vikøyr. Alle grunneierne ble invitert til å komme med innspill i brev av 20. august 2014. Planen skal, når den er godkjent av Miljødirektoratet, avløse gjeldende forvaltningsplanen som ble utformet i regi av Fylkesmannen i Vest-Agder i 2006-08, godkjent av Miljødirektoratet i 2010 og gjeldende til 2015.

Planarbeidet startet med en fagsamling på Farsund resort 25.-26. februar 2014. Melding om oppstart ble sendt grunneierne i august 2014. Arbeidsgruppa har hatt fire møter og en befaring i perioden april 2014 – mars 2015. Verneområdestyret og rådgivende utvalg hadde et felles møte om verdiskaping på Nordberg fort 28. november. Rådgivende utvalg behandlet et utkast til plan 21. april 2015 og Verneområdestyret 28. april 2015.

Planen er faglig gjennomgått av Miljødirektoratet x mai 2015

Planen er skrevet av Bjørn Vikøyr. Kartene er laget av Pål Alfred Larsen og Lene Halling, Fylkesmannen i Vest-Agder.

Juli 2015

Reidar Gausdal
styreleder

Innhold	
Forord til høringsutkast	3
Sammendrag	6
1. Innledning	8
2. Naturmangfoldloven	10
2.1 Vurdering av forvaltningsplanen	10
3. Historikk	11
3.1 Verneprosess	11
3.2 Historisk bruk av området	11
3.3 Dagens bruk av området	12
4. Kunnskapstatus	14
4.1 Verneverdier	14
4.1.1 Landskap og geologi	14
4.1.2 Naturtyper og vegetasjon	15
4.1.3 Fauna	20
4.1.5 Kulturminner	24
4.2. Trusler mot verneverdiene	26
4.2.1 Et økosystem i ubalanse	26
4.2.2 Forurensing og miljøgifter	27
4.2.3 Intensiv husdyrbeiting	29
4.2.4 Sviing	29
4.2.5 Gjengroing	29
4.2.6 Klimaendringer	30
4.3 Overvåking og kartleggingsbehov	30
5. Forvaltning av Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde	32
5.1 Visjon	32
5.2 Mål	32
5.3 Skjøtsel og tiltak	34
5.3.1 Skjøtsel	34
5.3.2 Informasjon	36
5.3.3 Friluftsliv	36
5.3.4 Restaurering av kulturlandskap	41
5.3.5 Prosjekt Restaurering av skjærgårdsökologien på Sørlandet	42
5.3.6 Prosjekt besøksplan	44
5.3.7 Områder uten tiltak	44
5.4 Retningslinjer for brukerinteresser	45
5.4.1 Husdyrbeiting	45
5.4.2 Slått	49
5.4.3 Hogst	50
5.4.4 Tilleggsnæring	51
5.4.5 Fiske	51
5.4.6 Skjellsandopptak	52
5.4.7 Havbruk	53
5.4.8 Reiseliv	54
5.4.9 Bygninger og tekniske inngrep	55
5.4.10 Kulturminner	60
5.4.11 Forskning og undervisning	61
5.5 Oppgaver og organisering	62
5.6 Saksbehandlingsrutiner	64
5.7 Oppsyn	65
6 Tolking av verneforskriftene	67

7. Litteratur/referanser.....	71
Vedlegg 1 - Forskrift for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde	72
Vedlegg 2 – Naturtyper - utdrag av www.naturbase.no	77
Vedlegg 3 - Bevaringsmål naturtyper, tilstandsvariabler (dekar)	78
Vedlegg 4 - Kart over tiltaksområder.....	80
Vedlegg 5 - Tiltakstabell for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde 2016-25.....	81

Sammendrag

Oksøy- Ryvingen landskapsvernområde ble opprettet av regjeringen i 2005 og omfatter deler av skjærgården i Kristiansand, Søgne og Mandal kommuner. Det samlede arealet er 100 km², hvorav 86 km² sjøareal og 14 km² landareal inkludert ferskvann. Flekkerøy, Ny Hellesund og Skjernøy er kystsamfunn som er sterkt berørt av verneområdet.

Formålet med vernet er å ta vare på et sammenhengende skjærgårdslandskap lite preget av tekniske inngrep, som er representativt for Sørlandskysten. Dette skjærgårdskapet karakteriseres av en sjøoverflate som brytes av mange, lave avslepne øyer, holmer og skjær, med tilhørende naturtyper, flora, fauna, kulturminner og kulturlandskap, herunder kystlynghei og de karakteristiske uthavnene. Allmennheten skal ha mulighet til naturopplevelser gjennom utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Forvaltningsplanen skal være et praktisk hjelpemiddel, innen rammen av forskriften for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde, for å fremme formålet med, og forståelsen for vernet. Planen skal være til hjelp for grunneierne, kommunene, forvaltningsmyndigheten og brukere av området.

Oksøy- Ryvingen landskapsvernområde er et kulturpåvirket landskap etter århundrer med bosetting, ferdsel, landbruk og fiske. Målrettet landbruk er nødvendig for å bevare kystlyngheier, naturbeitemarker og slåttemark. Andre deler av området har et naturmangfold som best ivaretas uten kulturpåvirkning.

Planen har følgende visjon: Vern og bruk skal forenes i et rikt og attraktivt kultur- og naturlandskap der folk skal kunne oppleve velpleide kulturlandskap, kulturpåvirkede naturområder, områder som er skånsomt tilrettelagt for friluftsliv, og områder som får utvikle seg uten kulturpåvirkning eller organisert bruk.

Planen har følgende mål:

1. Arealmål (bevaringsmål) for kystlynghei, naturbeitemark, strandeng, slåttemark og viktige skogtyper.
2. Områder som er viktige for sjeldne og truede arter, og andre viktige naturtyper skal bevares i god økologisk tilstand.
3. Gode bestander av sjøfugl skal opprettholdes i landskapsvernområdet og tilliggende sjøfuglreservater.
4. Landskapsvernområdet skal tilby gode mulighet for varierte naturopplevelser og læring i natur.
5. Viktige kulturmiljøer som er egnet til å formidle historien, skal bevares.

Planen presenterer status, mål, bestemmelser og retningslinjer for skjøtsel, informasjon, friluftsliv, restaurering av kulturlandskap, prosjekt «restaurering av skjærgårdssøkologien», områder uten tiltak, husdyrbeite, slått, herunder steingjerder, rydningsrøyser og sommerflorer, hogst, tilleggsnæring, fiske, skjellsandopptak, havbruk, reiseliv, bygninger og tekniske inngrep, kulturminner, forskning og undervisning.

Som et ledd i å ta vare på verneverdiene vil følgende tiltaksområder bli prioritert i samarbeid med kommunen og eier/bruker/tiltakshaver:

1. Oksøy-Ryvingen – skjærgårdsøkologi og desimering av minkbestanden
2. Asperøya – friluftsliv, læring og unike naturopplevelser hele året
3. Mæbø-Beltevika, friluftsliv og læring i variert kystnatur hele året
4. Bergeneset - friluftsliv og læring i et stort og variert kulturpåvirket kystnatur hele året
5. Herøya - friluftsliv i variert kultur- og naturlandskap i båtsesongen
6. Helgøya - friluftsliv i variert kultur- og naturlandskap hele året
7. Kapelløya friluftsliv og læring i variert kystnatur hele året
8. Udvår - friluftsliv i variert kulturpåvirket kystnatur i båtsesongen
9. Udøy - variert kystkulturlandskap
10. Rosnes-Åksla-Ryvingsåsen - variert kystkulturlandskap, friluftsliv
11. Ryvingen - friluftsliv og læring i et variert og veldefinert kystkulturlandskap
12. Stusøy - friluftsliv i variert kultur- og naturlandskap i båtsesongen

Gjennomføring av forvaltningsplanen er anslått å koste 11,2 millioner kroner. I tillegg kommer beskrevne friluftstiltak i regi av kommunene.

1. Innledning

Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde ble opprettet 29. april 2005. Formålet med Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde er:

”... å ta vare på et sammenhengende og egenartet skjærgårdslandskap lite preget av tekniske inngrep, og som er representativt for sørlandskysten. Dette skjærgårdslandskapet karakteriseres av en sjøoverflate som brytes opp av mange lave, avslepne øyer, holmer og skjær, med tilhørende naturtyper, flora, fauna, kulturminner og kulturlandskap, herunder kystlynghei og de karakteristiske uthavnene.

Allmenheten skal ha mulighet til naturopplevelser gjennom utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging”.

Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde er 100 km², hvorav 14 km² landareal og 86 km² sjøoverflate. 70 % av landarealet er offentlig eid eller sikra med skjærgårdsparkavtale. Ca 600 grunneiere er berørt.

Landskapsvernområdet berører 35 øyer som er større enn 100 dekar. De to største øyene, som også er de eneste landfaste, er Flekkerøy som er berørt med 2400 dekar landareal og Skjernøy med 1600 dekar. Ny-Hellesund er berørt med 500 dekar på Helgøya og ytre del av Kapelløya.

Figur 1: Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde

Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde har vært forvaltet av et Verneområdestyre med fem politikere siden november 2010. De er valgt av kommunestyrene i Kristiansand, Søgne, Mandal og Flekkefjord, samt Vest-Agder fylkesting. Dette styret forvalter også Flekkefjord landskapsvernområde. Nåværende styre er oppnevnt for perioden 2012-15. Et Rådgivende

utvalg ble opprettet i desember 2011 for samme periode. En verneområdeforvalter ble tilsatt i mai 2011.

Denne forvaltningsplanen baserer seg på den første forvaltningsplanen for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde som ble utformet i 2006-2010, og Miljødirektoratets mal.

Planen presenterer hovedprinsippene i naturmangfoldloven, verneområdets historikk, tilgjengelig kunnskap om verneverdiene og trusler mot disse.

Vi har utformet en visjon for landskapsvernområdet, og mål og retningslinjer for forvaltningen av og brukerinteresser i landskapsvernområdet. Det er foreslått 12 prioriterte tiltaksområder jf kap 5.3.1 og vedlegg 5.

Planen inneholder en omtale av saksbehandlingsrutiner, naturoppsynet og tolking av verneforskriftene.

Planen gjelder fram til 2025. Ved behov kan planen revideres før planperioden utløper. Tiltakstabellen i vedlegg 5 kan endres etter styrets ønske.

2. Naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven trådte i kraft 1. juli 2009, og erstattet naturvernloven fra 1970. Loven gir omfattende regler for bærekraftig og langsiktig bruk og vern av naturen, og virkemidler for å ta vare på natur både i og utenfor verneområder. Lovgivningen for verneområder er i stor grad som før, men det er i naturmangfoldloven lagt vekt på bærekraftig bruk. Med loven introduseres også bevaringsmål for natur, og et økt fokus på naturtyper.

I lovens kapittel II er det fastsatt noen prinsipper for arealforvaltning knyttet til:

- kunnskapsgrunnlaget (§ 8)
- føre-var-prinsippet (§ 9)
- økosystemtilnærming og samlet belastning (§ 10)
- kostnadene ved miljøforringelse¹ skal bæres av tiltakshaver (§ 11)
- miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder (§ 12)

Prinsippene skal anvendes ved offentlig myndighetsutøvelse, for eksempel ved utarbeidelse av forvaltningsplaner og ved enkeltvedtak etter verneforskrifter. Loven angir at det skal fremgå av vedtakene hvordan prinsippene har vært anvendt i den konkrete sak, og hvilken vekt de er tillagt, jf. § 7.

2.1 Vurdering av forvaltningsplanen

Forvaltningsmyndigheten mener kunnskapen som ligger til grunn for de tiltak og retningslinjer for brukerinteresser som foreslås i planen er tilstrekkelig til å vurdere virkninger på naturmangfoldet jf naturmangfoldloven § 8. Føre-var-prinsippet i naturmangfoldloven § 9 tillegges derfor liten vekt.

I forvaltningsplanen er det utarbeidet nærmere bevaringsmål for ulike naturkvaliteter som grunnlag for overvåking av naturtilstanden i området, samt at det er foreslått å iverksette et utviklings- og forskningsprosjekt «Restaurering av skjærgården på Sørlandet». Begge deler vil styrke grunnlag for å kunne vurdere samlet belastning av ulike aktiviteter og tiltak i verneområdet, jf. naturmangfoldloven § 10.

De miljørettslige prinsippene vil forøvrig bli vurdert ved behandling av søknader om dispensasjon fra vernebestemmelsene jf naturmangfoldloven §§ 11-12 og kapittel 5.5.

¹ Dette innebærer at tiltakshaveren skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket volder, dersom dette ikke er urimelig ut fra tiltakets og skadens karakter.

3. Historikk

3.1 Verneprosess

Ytre skjærgård Kristiansand-Søgne-Mandal ble foreslått vernet som landskapsvernområde av Statens Naturvernråd i «Ny landsplan for nasjonalparker» jf NOU 1986, nr.13. Statens Naturvernråd vurderte området som representativt for skjærgårdsnaturen i denne landsdelen der lite kystareal var vernet fra før. Formålet med «Ny landsplan for nasjonalparker» var å sikre ulike naturtyper i Norge mot større inngrep som kan forandre landskapet og forringe naturkvalitetene.

Forslaget fra Statens naturvernråd ble fulgt opp i «Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder» jf St.meld. 62 (1991–92). I denne meldingen gikk Miljøverndepartementet inn for å videreføre forslaget om vern av nevnte kystområde som landskapsvernområde med hjemmel i naturvernloven. Hensikten var å bevare et egenartet natur- og kulturlandskap. Stortinget ga sin tilslutning til nasjonalparkplanen 19. april 1993. Statens naturvernråds forslag omfattet et areal på om lag 105 km².

På bakgrunn av oppdrag fra Miljøverndepartementet la Fylkesmannen i Vest-Agder fram en verneplan i 2003. En referansegruppen sammensatt av representanter for grunneierorganisasjoner, de tre berørte kommunene, Vest-Agder Fylkeskommune, Fiskeridirektoratet og Fylkesmannens landbruks- og miljøvernavdelinger hadde en sentral rolle i arbeidet. Områdets avgrensing og forslaget til vernebestemmelser var gjenstand for omfattende drøftinger og justeringer i referansegruppen.

Etter høring hos grunneiere, kommunene og andre berørte ble Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde vedtatt opprettet av regjeringen ved kongelig resolusjon i 2005.

3.2 Historisk bruk av området

Flekkerøy, Hy-Hellesund og Skjernøy er større lokalsamfunn som er sterkt berørt av landskapsvernet.

Mange mennesker hadde fra gammel av et forhold til skjærgården. I en viss forstand er kysten her et kulturlandskap. Stedsnavn og folketradisjon taler sitt klare språk om at hver holme, hver vik, ja selv hvert minste skjær er viktig for vår oppfatning av landskapet. Losene og kystfiskerne har satt merker i landskapet. Når fiskeren satte sin redskap brukte han gjerne karakteristiske formasjoner i landskapet til kryssspeiling for å finne igjen gode fiskeplasser. Slike merker for å bestemme posisjoner i åpen sjø, kalles méd. Et méd har gjerne navn som karakteriserer stedet for eksempel Torskehausen, Småseibåene og Hellebåene.

Kystfiske har vært livsnerven gjennom generasjoner. Et allsidig stabilt fiske har vært drevet de siste 30-40 årene. Reketrålning har vært det mest attraktive, både på Revet og ved land. Men også fisket etter sild, makrell og industrifisk har vært viktig. Dette fisket har vært drevet med båter på 50-70 fot.

På de fleste øyene og holmene i Vest-Agder er det lang tradisjon for å slippe sau på sommerbeite. Dette innebar at dyreeierne drev jevnlig tilsyn. I forbindelse med beitingen var det også vanlig å brenne lyng og gras for å bedre beitet.

Noen arealer ble slått fram til midten av 1900-tallet. Ofte seint på sommeren. De skrinneeste markene ble ikke slått hvert år.

Det har vært beitet med ku på noen holmer, og på gårdsnære heier på bebodde øyer.

Vi antar at det kan ha vært noen geiter langt tilbake.

Plukking av fugleegg var utbredt. Dette foregikk i mai. Jakt på sjøfugl var viktig om høsten.

Oksøy, Grønningen, Songvaar og Ryvingen fyr ble oppretta mellom 1832 og 1888. De er automatisert og avbemannet.

3.3 Dagens bruk av området

Mange mennesker har et forhold til skjærgården i dag gjennom tilsyn med eiendom og beitedyr, fiske, jakt, båtliv og andre naturopplevelser.

Høst, vinter og vår er det fiske som er den vanligste aktiviteten, ved siden av forturer på Flekkerøy og Skjernøy, der man kan komme til hele året. Det nære kystfisket drives fortsatt. Det fiskes med garn, line og ruse etter torsk, sei, lyr, lange, kolje, lysing og ål. I sesongen drives makrelldorging, notfiske etter makrell og sild, laksefiske med kilenot og teinefiske etter hummer og krabbe. Det fiskes for det meste med mindre båter nær land. Hummerfisket om høsten har lange tradisjoner, sammen med torskefisket på vinteren. I takt med en økende bestand av sjørøret har også dorgefiske etter denne blitt vanlig.

Jakt på land tilligger grunneier. Alle statsborgere kan jakten på det åpne hav. I ti offentlig eide områder i Vest-Agders skjærgård, er det åpnet for almen jakt på sjøfugl og mink fram til 2016. Sjøfugljakt kan skje fra 10. september, og etter 1. oktober i de utvalgte forsøksområdene. Jakt etter sjøfugl som ender, ærfugl, skarv og måker er populært om høsten. All sjøfugljakt avsluttes til jul. Jaktuttaket anses ikke å ha betydning for sjøfuglbestandene. Det jaktes også rådyr og hare på de større øyene.

Noen øyer sør for Skjernøy sommerbeites på tradisjonelt vis fra juni til september.

Interessen for en eldgammel driftsform med utegangersau har tatt seg opp de siste årene. Mange øyer og holmer beites med utegangersau. Noen skjermes for sommerbeite ved at sauene tas bort fra mai til september, blant annet av hensyn til sjøfughekkingen og sommerfloraen. Oksøy, Mæbø-Belteviga og Kubbøy er unntatt fra sauebeiting.

Interessen for å holde i hevd gammel slåttemark har tatt seg opp de siste årene. Husøy, Vrangesundøy, Hummerøy Stykkje/Kvednhylen, Solbaddalen, Indre Kleppe og Li slås på seinsommeren i tråd med gamle tradisjoner.

Dagens friluftsliv har sin bakgrunn, i det gamle bondesamfunnets bruk av naturen til blant annet jakt og fiske, og i friluftslivet som en klassisk fritidsaktivitet fra midten av det 18. århundre. Med økt fritid og bedret økonomi har friluftsliv fått større og større oppslutning blant folk. Det naturvennlige friluftslivet som er basert på den frie ferdselsretten, utgjør en viktig del av vår nasjonale identitet og kulturarv.

Fotturer i landskapsvernområdet er populært på Flekkerøya, Herøya, Helgøya, Kapelløya, Udvår, Skjernøya og Ryvingen.

Kajakpadling er en økende aktivitet i skjærgården.

4. Kunnskapstatus

4.1 Verneverdier

I dette kapitlet presenteres Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde. Det fokuseres på landskap, geologi, truede og sjeldne naturtyper, vegetasjon, fauna og kulturminner.

4.1.1 Landskap og geologi

Oksøy-Ryvingen domineres av lave, avslepne øyer, holmer og skjær, og blankskurte svaberg. Dette er et landskap som er blitt til gjennom sliping av isen. Enkelte av øyene i vest er mer småkuperte og opprevet. Skjærgården grenser inn mot skogkledde åser på fastlandet.

Landskapet er kulturpåvirket etter århundrer med bosetting, ferdsel, husdyrbeite, slått, rydding, bygging av steingjerder, rydningsrøyser og sommerflorer. Denne bruken vises i dag som kystlyngheier, naturbeitemarker, strandenger og slåttemarker.

Berggrunnen domineres av grunnfjellsbergartene granittisk gneis, amfibolittisk gneis og magmatitt. Flere av øyene har spesielle mørke bergarter (pyribolitt), størknet fra smelte som stammer fra jordens mantel. Kyststrøkene har en rekke mørke vulkanske ganger av diabastypen med en alder på ca 300 millioner år (Ole Fridjof Frikstad, Agder Naturmuseum, pers. med.). Denne diabasen ble i tidligere tider utnyttet til å lage redskaper.

Pegmatittgang. Foto: Jørn Johnsrud

Udvårkilen i Søgne er blitt kalt Sørlandets eneste fiskevær. Her fins rorbuer for overnatting og lagring av fiskeredskaper. De små bygningene ble brukt i forbindelse med sesongfiske etter hummer, makrell og laks og var en viktig del av inntektsgrunnlaget for et stort antall gardsbruk inne på fastlandet. Dette var fiskerbønder som periodevis bodde på Udvår. De utviklet nær kontakt seg i mellom. Derved utviklet det seg etter hvert en særegen fiskerbondekultur med samspill mellom fastland og skjærgård, mellom landbruk og fiske, og mellom mennesker som samarbeidet for å utnytte naturressursene (Jørund Try, personlig meddelelse). Liknende sesongbosetting i forhold til landnotfiske etter makrell og fiske etter hummer fant man også på Sesøy, Ryvingen og Herholmen i Mandal.

Alt i bronsealderen var det nær kontakt mellom deler av Agderkysten og områdene rundt Limfjorden i Danmark. Sagn og fortellinger beskriver spennende tider. Hellig Olav fikk satt opp to steinvarder på Helgøya i Søgne. Disse kan være blant Nord- Europas eldste sjømerker. Kong Sverre lå med nærmere 60 skip i Ny- Hellesund i 1197.

Det maritime kulturlandskapet i verneområdet har meget høy verdi i regional og nasjonal sammenheng. Innenfor området finnes mer eller mindre tydelige spor etter 10000 år med kystkultur (Stylegar 2000).

4.1.2 Naturtyper og vegetasjon

Med de gunstige klimatiske forholdene vi finner langs sørlandskysten skulle en forvente en artsrik flora innenfor landskapsvernområdet. Men en berggrunn preget av næringsfattige og sure grunnfjellsarter setter imidlertid begrensninger for artsmangfoldet. Floraen er likevel spennende. Her møtes sørlige og nordlige plantearter, og arter med østlig og vestlig utbredelse. Fjellplanter fins også her ytterst ute i skjærgården. I tillegg har skipstrafikken brakt ballastplanter til området.

Rosenrot. Foto: Jørn Johnsrud

Skjorbuksurt. Foto: Jørn Johnsrud

Kystlynghei

I skjærgården i Vest- Agder har folk livnært seg av havet og jorda. Kystvegetasjonen ble engang ryddet og brent for å få beite til buskapen. Beitingen sørget for at skogen ikke vokste opp igjen. Røsslyng og gras overtok. Store deler av kysten ble dekket av røsslyng.

Røsslyngen er vintergrønn og gir fôr av god beiteverdi hele året, dersom den ikke får vokse seg hard og vedaktig. For å holde dette landskapet ved like ble det beitet hele året og brent etter behov. Man kan spore denne driftsmåten over 4000 år tilbake i tid. Den har vært utbredt langs hele Atlanterhavskysten fra Portugal til Lofoten, men gikk kraftig tilbake på 1900-tallet. Som følge av redusert beiting, gror kystlyngheia igjen mange steder. Denne naturtypen er vurdert som truet både i Norge og Europa.

Kystlynghei er en viktig naturtype i landskapsvernområdet. Beiting og lyngsviing er derfor sentrale tiltak i forvaltningen av landskapsvernområdet.

Med kystlynghei menes treløse, svi- og beiteskapte heisamfunn langs kysten. Denne vegetasjonstypen deles inn i tørr lynghei med en ren røsslyngutforming og fuktig lynghei.

Tørr kystlynghei har gjerne innslag av krekling, mjølbær og tyttebær, mens fuktig lynghei ofte har stort innslag av klokkelyg, blåtopp, rome og blåknapp. I fuktige forsenkninger finnes det også myrplanter som duskmyrull. Orkideen flekkmarihånd er relativt vanlig i lyngheiene. Andre vanlige arter i lyngheia er kornstarr, krypvier og tepperot.

Kystlynghei. Foto: Arnfinn Håverstad

Lyngsviing. Foto: Bjørn Vikøyr

En tredje vegetasjonstype av kystlynghei er tørrgras- urterik hei med fattige utforminger. Et eksempel på denne naturtypen finnes på Ryvingen i Mandal kommune. Da øya ble undersøkt på slutten av 1990- tallet ble det overraskende nok ikke funnet røsslynghei. Dette skyldes antageligvis stabilt sommerbeite gjennom mange år. Høyt beitetrykk hindrer røsslyng og einer å komme opp.

Det er kartlagt 2030 dekar av den sjeldne og viktige naturtypen kystlynghei i landskapsvernområdet jf tabell 1 og vedlegg 2 (Miljødirektoratet 2014).

Tabell 1: Viktige kystlyngheiområder i Okseøy-Ryvingen landskapsvernområde.

	Kommune	Verdi	Dekar
Langøya	Kristiansand	Lokalt viktig	68
Indre Lindøy	Kristiansand	Viktig	111
Indre Udvår	Søgne	Viktig	246
Hærholmene, østre	Mandal	Viktig	149
Hærholmene vestre	Mandal	Viktig	122
Søndre Eggvær (NR)	Mandal	Viktig	15
Lille Sæsøy	Mandal	Viktig	172
Rodevika, Store Sæsøy	Mandal	Lokalt viktig	18
Høgheia, Udøy	Mandal	Lokalt viktig	37
Hellersøy	Mandal	Viktig	211
Lille Vengelsholmen	Mandal	Viktig	52
Strømshammeren, Skjernøy	Mandal	Svært viktig	357
Aksla, Skjernøy	Mandal	Svært viktig	472
Sum			2030

Naturbeitemark

Naturbeitemark består av åpne gressmarker, eventuelt med spredte trær og er preget av langvarig beitebruk. Den kan være ryddet for stein, men er ikke pløyd, sterkt gjødslet eller sprøytet. Det som kjennetegner slike områder er at ingen av artene som vokser der er plantet eller sådd inn som fôr- og matvekster. Vi finner heller ikke arter som er avhengige av gjødsel. Slått og/eller beite forhindrer at busker og trær blir dominerende og holder marka åpen. Naturbeitemark har ofte et stort mangfold av arter fra mange ulike grupper; først og fremst planter, sopp og insekter.

Det er kartlagt 1070 dekar av den sjeldne og viktige naturtypen naturbeitemark i landskapsvernområdet jf tabell 2 og vedlegg 2 (Miljødirektoratet 2014).

Tabell 2: Viktige naturbeitemarkområder i Okseøy-Ryvingen landskapsvernområde.

Område	Kommune	Verdi	Dekar
Valøy (NR)	Mandal	Svært viktig	151
Kneblingholmen	Mandal	Viktig	81
Risøy	Mandal	Viktig	133
Indre Odd	Mandal	Viktig	111
Store Vengelsholmen (NR)	Mandal	Viktig	181
Låven (Ryvingen)	Mandal	Viktig	413
Sum			1070

Strandeng og strandsump

Det fins ulike typer havstrandvegetasjon. I den ytre skjærgården domineres vegetasjonstypene av strandberg (svaberg) og kystnær fuglegjødsløt vegetasjon.

I strandbergene finner vi ofte strandnellik, kystbergknapp, skjørbuksurt og strandsmelle. Andre arter langs svabergene er kattehale, skjoldbærer, strandasters og strandkjets.

Den spesielle fuglegjødsløte vegetasjonen finner vi tilknyttet de store sildemåkekoloniene. I sterkt fuglegjødsløte svaberg finnes arter som kildeurt, strandbalderbrå, engsyre og vassarve.

Mellom svabergene er det ofte små rullesteinstrenger. Her vokser arter som strandrug, krushøymole, strandkvann, åkerdylle, strandvendelrot, kvassdå og klengmure. I ei lita rullesteinstrand på Flekkerøya vokser den sjeldne sumpdylla. Dette er en sørlig art som nesten bare har sine norske voksesteder i Kristiansand.

Strandeng er mindre vanlig i den ytre skjærgården i Oksøy- Ryvingen landskapsvernområde. De største finner vi inne i beskyttede vik og ved elveutløp. Her er en interessant vegetasjon dominert av saltsiv, havsivaks, strandkryp, rødsvingel, strandkjempe og gåsemure. I østre del av området er glisnestarr relativt vanlig, vestover i området blir den sjelden. På enda mer beskyttede lokaliteter er strandengene gjerne grodd igjen som mjødurteeng med høyvokste urter som fredløs og sløke.

En sørlig art er firtann som vokser på solvarme steder, ofte i ur. Den er sjelden i østre deler av området. Helt i vest, derimot, er den en vanlig plante. Firtann har sin norske hovedutbredelse i Vest-Agder.

Vegetasjonen på de ytre holmene og øyene minner mye om det vegetasjonsbildet vi finner på høyfjellet. Typiske fjellplanter som fjelltjæreblom, rosenrot og fjellmarikåpe, er funnet på de ytre øyene.

Det er kartlagt 61 dekar av den sjeldne og viktige naturtypen strandeng/strandsump i landskapsvernområdet jf tabell 3 og vedlegg 2 (Miljødirektoratet 2014).

Tabell 3: Viktige strandeng og strandsumpområder i Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde.

Område	Kommune	Naturtype	Dekar
Gåsevolla	Kristiansand	Viktig	18
Lakseviga	Kristiansand	Viktig	11
Flekkerøya S (Okslehamn) I	Kristiansand	Viktig	4
Grasåsen SV (Biskophavn)	Kristiansand	Lokalt viktig	4
Manneviga, Flekkerøy	Kristiansand	Viktig	5
Herøya 1	Søgne	Viktig	1
Herøya 2	Søgne	Svært viktig	3

Varholmen	Søgne	Svært viktig	5
Lindholmsbukta	Søgne	Viktig	5
Nordre Vassøy – Jensekilen	Søgne	Viktig	5
Sæsøy	Mandal	Ikke registrert	
Landøy Brattholmene	Mandal	Ikke registrert	
Sum	Oksøy-Ryvingen lvo		61

Slåttemark

Slåttemark er en av våre mest artsrike naturtyper og inneholder flere sjeldne vegetasjonstyper. Den inneholder vegetasjonstyper og arter som ikke opprettholdes av beite. Samtidig er slåttemark en av de mest truede naturtypene i Norge og i Europa er. Ugjødset slåttemark har et særegent botanisk mangfold. Blant annet av konkurransesvake lyselskende urter som er avhengig av jord med lavt innhold av nitrogen og fosfor.

Det er ikke kartlagt vanlig slåttemark som naturtype i landskapsvernområdet. Tidligere slått mark kan inngå i naturbeitemark eller andre forekomster.

Skog

Det er kartlagt 20 dekar viktige områder med spesielt verdifull skog i landskapsvernområdet jf tabell 4 og vedlegg 2 (Miljødirektoratet 2014).

Tabell 4: Viktige skogområder i Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde

Område	Kommune	Naturtype	Verdi	Areal
Flekkerøy SØ (Stølsvika)	Kristiansand	Gammel fattig edellauvskog	Lokalt viktig	9
Flekkerøya S (Okslehavn) II	Kristiansand	Rik sump- og kildeskog	Viktig	5
Risleviga SV	Kristiansand	Rik edellauvskog	Viktig	6
SUM				20

Andre viktige naturtyper

Det er kartlagt 1074 dekar med viktige naturtyper utenom kystlynghei, naturbeitemark og strandeng/strandsump og skog jf tabell 5 og vedlegg 2 (Miljødirektoratet 2014).

Tabell 5: Andre viktige naturtypeområder i Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde (samletabell som supplerer tabell 1, 2, 3 og 4 over)

Område	Kommune	Naturtype	Verdi	Areal
Varholmen	Kristiansand	Andre viktige	Lokalt viktig	9
Krageviga	Kristiansand	Andre viktige	Svært viktig	11
Asperøya	Kristiansand	Andre viktige	Viktig	8
Flekkerøy SV (Barlønnavika)	Kristiansand	Andre viktige	Lokalt viktig	1

Flekkerøy SV (Bestemorsmed)	Kristiansand	Sand- og grusstrand	Lokalt viktig	2
Grunnevågkilen, ytre Ø	Kristiansand	Tangvoll	Lokalt viktig	1
Haraldsodden Ø	Kristiansand	Gårdsdam	Lokalt viktig	5
Storetjønna	Kristiansand	Dam	Viktig	27
Laksevika mot Vestergabet	Kristiansand	Andre viktige	Lokalt viktig	2
Mannevik/Laksevika	Kristiansand	Andre viktige	Lokalt viktig	21
Østre Hellevarddalen	Søgne	Rikt strandberg	Svært viktig	5
Hellersøyviga	Søgne	Rikt strandberg	Viktig	13
Nordre Eggvær	Mandal	Andre viktige forekomster	Viktig	70
Knuten, Store Sæsøy	Mandal	Andre viktige forekomster	Lokalt viktig	7
Sandøy	Mandal	Andre viktige forekomster	Viktig	434
Skjøringen	Mandal	Andre viktige forekomster	Viktig	126
Område ved Farestad	Mandal	Andre viktige forekomster	Lokalt viktig	251
Myra, Skjernøya	Mandal	Intakt lavlandsmyr	Lokalt viktig	81
SUM				1074

4.1.3 Fauna

Fugl

Hekkeforekomster av sjøfugl

Skjærgården i spesielt Søgne og Mandal er viktige hekkeområder for sjøfugl. En betydelig del av den norske bestanden av sildemåke hekker her. Svartbak, gråmake, fiskemåke, makrellterne, ærfugl og tjeld er vanlige hekkedugler i området. Tyvjo har etablert seg i tilknytning til sildemåkekoloniene. Grågåsa etablerte seg som hekkedugl på 1980-tallet og er i dag blitt et vanlig syn.

Det ligger ti sjøfuglreservater innenfor landskapsvernområdet. For disse områdene gjelder egne forskrifter. Blant annet er det ilandstigningsforbud mellom 15. april og 15. juli. Seks av reservatene ligger i Mandal kommune (Slettingen, Store Vengelsholmen, Skjøringen, Eggvær, Kjellingen og Valløy), tre i Søgne kommune (Store Lyngholmen, vestre del av Herøya og et reservat som omfatter Songvår, Hellersøya og Kubbøya) og ett reservat i Kristiansand kommune (Oksøy).

Sildemåka er den dominerende sjøfuglarten i Vest-Agder. Tyngdepunktet for hekkekoloniene har tradisjonelt vært i de østlige deler av Mandal. Store Vengelsholmen hadde alene 5000 sildemåker i 1988. Det var en markant økning i sildemåkebestanden i Vest-Agder fra 1976 til 1993, mens resten av bestanden langs Skagerrakkysten endret seg lite. Antall sildemåker i Mandalsskjærgården har etter dette gått ned. Samtidig ha hekkekolonien av sildemåke på Rauna utenfor Listastrendene økt. Sildemåkebestanden nådde sin laveste bestand i Vest-Agder siden 1980, på 3663 par i 2014. Bestanden i Oksøy-Ryvingen skjærgården er vesentlig lavere i dag enn den har vært på 35 år.

Sildemåke. Foto: Jørn Johnsrud

Oksøy- Ryvingen landskapsvernområde regnes for kjerneområde for tyvjo langs Skagerrakkysten. Det hekker anslagsvis 1-3 par innenfor verneområdet.

Ærfugl er den mest tallrike andefuglarten i området. Hekkefuglbestanden i Vest- Agder er anslått til rundt 5000 par (NOF- VA 2007). Det er en rekke gode hekkeområder for ærfugl innenfor landskapsvernområdet (Wrånes 1989). Gravand hekker spredt i den ytre skjærgården.

Ærfugl (Ekaller). Foto: Carl Erik Kilander

Tjeld er den eneste vadefuglen som er vanlig hekkende i området. Rødstilk forekommer sporadisk.

Makrellterna er en karakterfugl i dette landskapet. Tidligere var den svært vanlig hekkende i hele området. De siste årene har derimot antallet sunket drastisk. Sviktende næringsgrunnlag, predasjon fra mink og svartbak og menneskelig forstyrrelse kan være årsaker til dette. Knoppsvane hekker årvisst i landskapsvernområdet. Denne arten har hatt en markert økning de siste 20 årene, og er et vanlig syn i den indre skjærgården. En annen art som har etablert seg som hekkefugl er mellomskarven, en underart av storskarv. Bestanden av mellomskarv øker nå kraftig. Teist var tidligere vanlig hekkefugl i området, men hekker nå bare sporadisk.

Overvintrende vannfugl

Storskarv, gråhegre, knoppsvane, stokkand, kvinand, ærfugl, siland, gråmåke, hettemåke og svartbak er de vanligste artene i området. Nygård (1994) skriver følgende om overvintrende sjøfugl i Vest- Agder: ” Sett i forhold til den lange strekningen som telles, ligger det relativt lite fugl på denne kyststrekningen. Imidlertid er det, sett i landsmålestokk, en god kvinandbestand her, likeså et antall gråhegre, knoppsvane og stokkand. Det relativt lave antallet fugl skyldes antakelig den forholdsvis smale litteralsonen”. Litteralsonen er sonen mellom høyeste og laveste vannstand.

Rovfugl og ugler

Tårnfalk, vandrefalk, hønsehauk og spurvehauk observeres jevnlig i verneområdet.

Havørna var mer eller mindre vanlig langs hele kysten på attenhundretallet (Olsen og Landmark 1921), men har etter dette vært en relativt sjelden fugl i området. Nå er den imidlertid i ferd med å utvide sitt hekkeområde sørover. Den hekker i Flekkefjord og man antar at den i framtida også vil kunne etablere seg som hekkefugl innenfor Okseøy-Ryvingen landskapsvernområde. Ungfugl av kongeørn observeres årlig, spesielt om vinteren.

Etter kraftig tilbakegang som følge av DDT- bruk rundt midten av forrige århundre, er nå vandrefalken på god vei tilbake. Den blir nå jevnlig observert i området gjennom store deler av året.

Jordugle og hornugle er registrert som hekkefugl innenfor verneområdet. Etter all sannsynlighet hekker det også kattugle her. Hubro forekommer som streiffugl, men man kjenner ikke til at den har hekket her i nyere tid.

Ringgås på trekk

Svalbardbestanden av ringgås (gaul) kommer tradisjonelt inn til norskekysten mellom Lillesand og Mandal rundt 20. mai. Gåsa følger så kysten vest- og nordover til Svalbard. På Årsholmene like sør for Sæsøy i Mandal kommune er det tradisjon for å observere gåsetrekket om våren. Tidlige var jakt på ringgåsa under vartrekket vanlig i disse områdene. Steder som Kneblingen og Gåseskjærene i Mandal var gode jaktplasser for ringgåsa. Ringgåsa er i dag totalfredet.

Viktige fuglebiotoper

Mudderbukter finnes flere steder innenfor verneområdet. Dette er relativt grunne og beskyttede bukter, der finere masser sedimenteres. Ved lavvann eksponeres store

mudderflater som er viktige næringssteder for lokale hekkefugler eller rasteplasser for trekkende fugl. I det næringsrike mudderet lever mengder av børstemark, krepsdyr, skjell og andre filteretere. Det er i hovedsak vadefugl, andefugl og måker som holder til her i kortere eller lengre perioder. Det høye antallet fuglearter, ikke sjelden over 100 arter på litt større lokaliteter, viser hvor viktig denne naturtypen er. Buktene fungerer også som skjul for fugl i uværsperioder. Denne naturtypen er svært sårbar selv ovenfor beskjedne tekniske inngrep. Om slike inngrep skjer påvirkes de fysiokjemiske forholdene for eksempel temperatur, saltholdighet, næringstilgang, omrøring og vannutskiftning. Disse forholdene er av stor betydning for de artene som lever der. Et økende antall plansaker gjelder mudring, bygging av brygger og sjøboder i slike områder.

Stortjønna sørvest på Flekkerøya er rikt med hensyn på plante- og dyreliv.

Pattedyr

Sjøpattedyr

Bestander av steinkobbe er registrert innenfor landskapsvernområdet ved Ryvingen i Mandal og ved Gåseskjær i Søgne (NOU 1990). Steinkobba ble rammet av den omfattende seldøden i 1988 og synes nå delvis å ha tatt seg opp igjen på denne delen av kysten etter hendelsen.

Havert (gråsel) opptrer av og til på vinteren. Dette er dyr fra bestanden ved de britiske øyer (Valeur 1987).

Nise var tidligere en svært vanlig hvalart i området. Antagelig hadde det en sammenheng med de gode laksebestandene som da fantes i Sørlandselvene. Nisa observeres relativt regelmessig i dag. Med laksen tilbake i elvene skal man ikke se bort fra at den i større grad blir å se i framtiden. Grindhval, spekkhogger og vågehval observeres fra tid til annen i området. Delfinene kvitnos og kvitskjeving observeres sporadisk.

Landpattedyr

På de større øyene innenfor landskapsvernområdet er det gode bestander av rådyr, samt streifindivider av elg. Hare finnes også, men dette dreier seg ofte om utsatte bestander. Minken er vanlig og måren finnes på enkelte øyer.

Det marine økosystemet

Det marine økosystemet mellom Oksøy og Ryvingen er del av økosystemet i Nordsjøen og Skagerrak. Dette er i hovedsak grunne havområder, med unntak av den flere hundre meter dype Norskerenna.

Her er små tidevannsforskjeller. Utenfor kysten gir kyststrømmen en kontinuerlig overflatestrøm i vestgående retning. I den indre skjærgård er strømretningen langt mer vekslende påvirket av faktorer som høy/lavtrykk i Nordsjøen og Skagerrak, månefase, temperatur i sjøen m.m.

Om sommeren og tidlig høst kommer stim av makrell og taggmakrell inn vestfra for å beite. Sild og brisling er dominerende sildefisk i området.

Hardbunn ned til 20 meter har et høyt arts mangfold. Flere varme somre har gitt gunstige betingelser for østers. Tang og tare som for eksempel grisetang, sauetang, blæretang, sagtang, fingertare, sukkertare og stortare finnes her. Dette er viktige leveområde for en rekke dyrearter som rur, snegler, sjøanemoner, børstemark, stingsild og strandreker. Litt lenger ned finnes trollhummer, krabbe og hummer. Lyr og sei står langs land.

Områder med bløtbunn (sand og leire) har færre arter, men til gjengjeld er gjerne antallet større. Flatfisk som sandflyndre, rødspette og skrubbe er vanlige her. Hyse, torsk, hvitting, fløyfisk, knurr, fjesing og blekksprut finnes også her, sammen med sjøkreps, reker og krabbe. Flere sneglearter og pigghuder (sjøstjerner og kråkeboller) er vanlig på bløtbunn.

På dyp mellom 100 og 200 meter finner vi ofte voksen fisk av arter som torsk, sild, pigghå og skate. Rekebestanden er i dag meget god, etter en nedgang på slutten av nittitallet.

4.1.5 Kulturminner

Sørlandskysten var den første delen av landet vårt som ble isfritt for 12000 -14000 år siden. Spor etter menneskelig aktivitet fins fra om lag 9000 år tilbake i tid. De første sørlendingene levde et nomadisk liv med jakt og fiske. Folk ble mer bofaste etter hvert som jordbruk ble vanlig. Redskaper ble blant annet laget av grønnstein og diabas. Diabasbruddet på Store Sæsøy i Mandal forsynte store deler av Agder-kysten med råmateriale i slutten av eldre steinalder (Stylegar 2000).

Et 8600 år gammel menneskeskjellet er funnet under vann like nord for verneområdet. Dette var fra en kvinne kalt Sol som antageligvis har tilhørt Fosnakulturen. Dette er et folkeslag man finner få spor etter på Sørlandet, antakelig fordi mange av de gamle boplassene nå ligger under vann.

Blant automatisk fredete kulturminner innenfor landskapsvernområdet finnes steinalderboplasser, kirketomt og gravplass, bygdeborg fra folkevandringstida, gravrøyser (også brukt som sjømerker), brudd for utvinning av diabas til steinredskap og funn av enkelte gjenstander fra stein-, jern- og bronsealder.

Her finnes spor fra kapertiden (1807-14) blant annet på Indre Åsholmen og riving av seilskuter flere steder rundt år 1900.

På Flekkerøya og noen av de større øyene finnes rikelig med spor etter 2. verdenskrig i form av bygg, veier og ruiner.

Fyrene

Oksøy fyr ligger på holmen Oksøy i innseilingen til Kristiansandsfjorden. Holmen danner østlig ytterpunkt i landskapsvernområdet. Fyret som ble opprettet i 1832 er fredet etter

kulturminneloven. Anlegget ble bygget samtidig med Odderøya fyrstasjon, og har en visuell og funksjonell forbindelse med denne og Grønningen fyrstasjon.

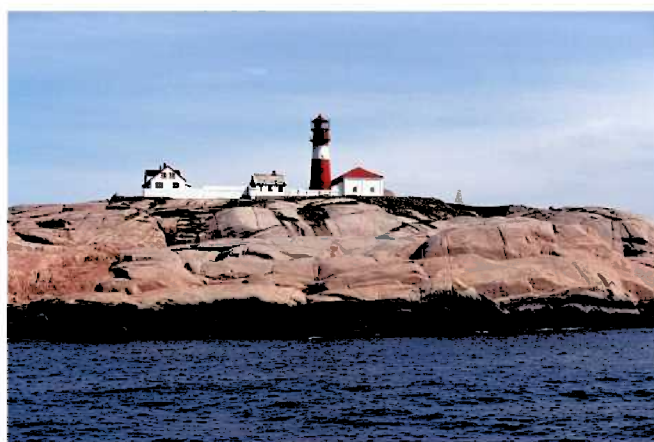
Fyrtårnet på Oksøy fyr er et 36 meter høyt støpejernstårn fra 1900. Dette er landets høyeste støpejernstårn og er et viktig landemerke i Kristiansandsfjorden.

Oksøy fyr. Foto: Carl Erik Kilander

Oksøy fyrstasjon har et rikt sammensatt bygningsmiljø og anleggselementer i tillegg til fyrtårnet. Anleggene omfatter maskinhus, fyrbetjentboliger, uthus, samt loshus og losvakthytte. Det finnes også tufter etter semaforstasjon og anlegg fra 2. verdenskrig (Monrad-Krohn 1997).

Ryvingen fyr i Mandal kommune, er Norges sydligste fyr. Det danner også vestlig ytterpunkt i Oksøy- Ryvingen landskapsvernområde. Den første lykta kom i 1867 samtidig med Hattholmen fyrstasjon og har visuell og funksjonell forbindelse med denne. Ryvingen fyr er fredet etter kulturminneloven. I 1897 ble den gamle fyrbygningen erstattet med et 22,3 meter høyt støpejernstårn og utstyrt med en hurtigblinkende linse.

Ryvingen fyr. Foto: Jørn Johnsrud

I tilknytningen til stasjonen finnes tomannsbolig, uthus, naust, tufter etter tidligere bygninger og ruiner etter tyske anlegg fra 2. verdenskrig. Det går også en 420 meter lang oppmurt vei fra brygga til fyret. Totalt sett framstår Ryvingen som et harmonisk og helhetlig anlegg med fremtredende beliggenhet på toppen av øya. Mandal kommune leier fyret av kystverket. Det er ansatt en fyrvert som betjener fyret utenom skolens sommerferie. Foreningen Ryvingens venner er i sommerperioden vertskap for besøkende og overnattingsgjester på fyret, som er ledd i kystleden.

Songvår fyr ligger på østre del av Hellersøya i Søgne kommune. Det nåværende Songvår fyr er et funkisfyr, bygget i 1950. Med sin spesielle form og stil skiller det seg fra andre fyr på Sørlandskysten. Det gamle Songvår fyr ble etablert i 1888. Ruinene etter det gamle fyret er fortsatt synlig på Songvår (Ersland 1999).

Foreningen Songvaar fyrs venner gjør i dag et viktig arbeid med vedlikehold av fyret. I tillegg arrangeres det fyrsafari og dagsbesøk for skoleklasser.

4.2. Trusler mot verneverdiene

Med trusler forstås forhold som vanskeliggjør oppnåelse av verneformålet. Truslene mot verneverdiene i landskapsvernområdet skyldes både naturgitte og menneskeskapte forhold. Landskapet, flora og fauna endrer seg over tid. Det er i første rekke de menneskepåvirkede forholdene forvaltningsplanen ønsker å fokusere på.

4.2.1 Et økosystem i ubalanse

På verdensbasis regnes skadelige fremmede arter som en av de største truslene mot naturmangfoldet. Amerikansk mink er klassifisert som en fremmed skadelig art i Norge. Den ble introdusert til norsk natur etter at det rømte individer fra det første tillatte minkoppdrettet i Sunnhordland i 1927. Villminken er en viktig trussel mot flere sårbare norske sjøfuglarter som for eksempel teist og makrellterne, og mot økosystemer både direkte og indirekte. Minken er svært ødeleggende for flere bakkehekkende sjøfuglarter ved at de tar egg og kyllinger og skaper uro i kolonien slik at hekkeforsøket oppgis. Den kan også fange voksen teist på reiret. Predasjon fra mink kan direkte og indirekte føre til endringer i fordeling og tetthet av arter i og utenfor verneområdet. Dette kan igjen gi endret vegetasjon og livsgrunnlag for andre arter. På denne måten truer predasjon fra mink naturmangfoldet generelt og utgjør en trussel mot verneformålet.

Villminken er sterkt knyttet til vann, vassdrag og marine miljøer. Den er en generalist i matveien, men akvatiske byttedyr dominerer. Minken har en god evne til å hamstre mat, og kan på denne måten gjøre store innhogg i fuglebestander i sårbare perioder. Slik kan den ha sterk negativ påvirkning på norske arter som ikke har utviklet seg sammen med denne arten. Det er gjort få studier av utviklingen av minkbestanden i Norge. Men mye tyder på at bestanden har stabilisert seg i en balanse med næringsgrunnlaget.

Minken har få naturlige predator eller konkurrenter i Vest-Agder. Rødrev vil kunne ta villmink der den kommer til. Havørn, som de siste årene har etablert som hekkefugl i Vest-Agder, kan gjerne ta mink som svømmer.

Oter er antakelig den viktigste naturlig forekommende konkurrenten til mink i norsk fauna. Det er fra flere hold, blant annet fra forskere fra Norsk Institutt for Naturforskning (NINA) meldt at minken har vanskeligere for å holde høye tettheter og øke utbredelsen sin i områder med god bestand av oter.

Oter ble utryddet på Sørlandet fram mot midten av 1960-åra. Det skyldtes i første rekke hard beskatning på grunn av høye skinnpriser. I tillegg ble noe tatt i fiskeredskap. Den ble fredet i landsdelen i 1972. Gode bestander av oter i Norge finnes nord for Bergen. Den har spredd seg sørover de siste årene, men spredningen har stagnert i Hordaland. Dette anses å ha sammenheng med at et stort antall oter her tas i torskeruser.

4.2.2 Forurensing og miljøgifter

Oljeforurensning

Sjøfugl er svært følsomme for utslipp av olje i sjøen. Selv små mengder olje gjør at fjærdrakta mister sin vannavstøtende evne slik fuglene utsettes for nedkjøling. Effekten av oljeforurensning varierer en del mellom ulike arter, og med hvilken årstid utslippet skjer. Dykkende sjøfugl som havender, alkefugl og skarv, som er mye under vannet i næringssøk er langt mer utsatte enn for eksempel måker som henter maten i overflatesjiktet og bruker mye av tiden på vingene. Oljeutslipp på Skagerrakkysten i vinterhalvåret vil normalt ha langt mindre effekt enn i sommerhalvåret fordi de fleste sjøfuglene trekker sørover om vinteren.

Vanligvis forbinder man oljeforurensning med store oljeutslipp som følge av skipshavarier eller store utslipp fra oljeinstallasjonene i Nordsjøen. Konsekvensen av slike kan også være svært dramatisk og synlig. Flokker med fugl forurenset av olje samler seg ofte på land for å hindre nedkjøling og døde tilgrisede fugler som flyter i strandsonen. Slike hendelser kan ha stor negativ effekt på sjøfugl avhengig av hvile arter som berøres. Erfaringene til nå fra undersøkelsene av enkelthavarier er imidlertid at de som regel har begrenset negativ konsekvens for arter på lengre sikt. Et relevant eksempel er *Full City*-ulykken utenfor Langesund i Vestfold i 2009, hvor også Vest-Agder ble berørt. I ettertid har man konkludert med at langtidseffektene av ulykken var små, sjøl om et stort antall fugl omkom som følge av oljesøl (ca 1500-2000 ærfugl og ca 500 individer av annen sjøfugl). Større utslipp som opptrer på ugunstige tidspunkt og rammer sårbare arter som for eksempel *teist* eller svartand, kan ha svært negativ effekt også på sikt.

Mindre oljeutslipp fra skipsfart, havner og offshore oljeboring får liten oppmerksomhet sammenlignet med de store ulykkene. Mindre utslipp skjer for eksempel ved rensing av oljetanker eller ved mindre oljelekkasjer. Vi har i dag lite kunnskap om langtidseffekten av slike mindre utslipp.

Utslipp av næringssalter

Utslipp av næringssalter fra landbruk og avløp med påfølgende eutrofiering kan være et problem spesielt i indre skjærgård og avgrensede fjordsystem. Tilførsel av næringssalter medfører økt algevekst, dårligere sikt i vannet (mindre tilførsel av sollys til bunnen) og oksygensvikt i de dypere vannmassene. Eutrofiering vil kunne påvirke negativt kystbundne dykkende fugler som beiter på bunnlevende organismer (f.eks. *ærfugl*, *siland* og *mellomskarv*) dersom livet på bunnen dør av mangel på oksygen. Oppgradering av de større renseanleggene langs Skagerrakkysten har ført til reduksjon i tilførselen av nitrogen og fosfor på 1990- og 2000-tallet.

Langtransportert forurensning og marint søppel

Langtransportert nitrogenforurensning truer lyngheiområdene i det sørligste Norge og lenger sør i Europa, fordi sterk nitrogengjødsling favoriserer gras, særlig blåtopp (*Molinia caerulea*) i forhold til røsslyng (Fremstad et al. 1991). Dette gjør at kystlyngheiene over tid endrer seg i retning av grasheier.

I Helhetlig forvaltningsplan for Nordsjøen og Skagerrak – Sårbarhet for særlig verdifulle områder utgitt av Klima- og forurensningsdepartementet i 2011, er langtransportert marint søppel vurdert. Slikt søppel hoper seg opp også i landskapsvernområdet.

Det er påvist flere typer effekter av marint søppel på fugl, både ytre skader og indre effekter. Inntak av søppel gir skader i fordøyelsessystemet og blokkerer for inntak og fordøyelse av føde. Det er videre knyttet bekymring til mulige effekter av mikroplast, selv om en undersøkelse i Skagerrak viser forholdsvis lave konsentrasjoner her. En mindre andel av en rekke bestander er trolig påvirket, men for enkelte sjøfuglarter, særlig havhest, kan en stor andel være påvirket. Av 44 døde havhester som ble skylt i land på Listastrendene fra 2003-2006, hadde 98 % plastpartikler i magen. I gjennomsnitt inneholdt hver fugl 46 plastbiter, som samlet veide 0,33 gram. For et menneske ville dette tilsvart en stor middagstallerken med plastbiter. For sjøfugl i Skagerrak vurderes langtransportert marint søppel å ha middels miljøkonsekvens.

Miljøgifter

Miljøgifter er en samlebetegnelse på ulike kjemikalier med følgende egenskaper:

- Akutt giftige eller langvarig kronisk effekt
- Lite nedbrytbare. Lagres ofte i fettvev
- Tendens til å øke i konsentrasjon oppover i næringskjeden (bioakkumulering)

Hovedgrupper er tungmetaller (særlig bly, kvikksølv og kadmium) og såkalte persistente organiske miljøgifter eller POP (kjemikalier fra insektmidler og andre industrielle kjemikalier).

Miljøgifter er vanlige i det marine miljøet. Det er kjent at miljøgifter utgjør et betydelig problem for fugler høyt i næringskjeden ved økt dødelighet i hekkeperioden hvor det frigjøres miljøgifter lagret i fettvevet. Studier i arktiske strøk har avdekket høye nivåer miljøgifter i

døde og døende fugl i hekkeperioden, og det er liten tvil om at konsekvensene kan være store. Det er ikke kjent at tilsvarende undersøkelser er foretatt på våre kyststrekninger.

4.2.3 Intensiv husdyrbeiting

Husdyrbeiting påvirker vegetasjonsbildet, plantelivet og kan over tid gi grunnlag for et særegent mangfold av urter, sopp, insekter og fugler med videre.

Det tradisjonelle kulturlandskapet var kjennetegnet av en mosaikk av åker, eng, beitemark og skog. Det var et resultat av planmessig uttak av naturens produksjon over generasjoner. Kulturmarka inneholder sjeldne og truede naturtyper som strandeng, slåttemark og kystlynghei med mange sjeldne arter.

På større holmer og øyer med naturbeitemark, kystlynghei, eller skogsbeite, er husdyrbeiting nødvendig for å bevare slike viktige naturtyper. Erfaringer tilsier at en viss sauebeiting gjør det mindre interessant for minken å yngle på den aktuelle holmen (Tom Udø, pers medd).

Kunnskapen om samspillet mellom sau, vegetasjon og sjøfugl er for mangelfull til at man kan trekke klare konklusjoner. Erfaring tilsier imidlertid at intensiv husdyrbeiting, samt sen høst-, vinter- og vårbeiting kan være uheldig, blant annet fordi det forflater vegetasjonsbildet gjennom beiting og tråkking, og dermed gir dårligere skjulmuligheter for sjøfuglungene påfølgende år, samt overbeskatter sjeldne plantearter. Også for vegetasjonen er det en fordel å få pauser fra beitepress for å kunne overleve og produsere godt over tid.

4.2.4 Sviing

Sviing av lyng og gress har vært og er et bidrag i landbruksdriften en del steder. Hensikten kan være å forbedre beitet for sau, eller å fjerne uønsket vegetasjon.

Erfaring tilsier at omfattende og for sterk sviing kan føre til skadelig erosjon, forflating av vegetasjonsbildet, mindre variasjon i landskapet og redusert artsmangfold.

4.2.5 Gjengroing

Der beiting opphørte utover 1960-tallet startet gjengroing. Første fase av gjengroing etter stabil drift, innebærer som regel økt artsmangfold fordi arter som tidligere ble beitet får økt utbredelse og kommer i tillegg til de beitetolerante plantene. Etter hvert vil vegetasjonen lukke seg og en del lyskrevende beitetolerante planter vil gå ut.

Ulike arter av plantet gran og furu finnes på noen av øyene. Ikke minst viser sitkagran noen steder en god evne til å spre seg med et høyt antall småplanter. Dette er fremmede arter som i prinsippet ønskes fjernet fra området.

Vi har ikke grunnlag for å anta at andre fremmede plantearter utgjør en umiddelbar trussel i landskapsvernområdet.

4.2.6 Klimaendringer

Det er registrert en økning i temperaturen i havet de siste 20 årene. Temperaturendringer i havet å gjøre at fiskebestander på Skagerrakkysten synes å ha gått tilbake. Det er påvist endrede tidspunkter for ankomst og hekking for en rekke fuglearter, og særlig er dette vist blant arter som har vintertilhold i Europa.

Temperaturen forventes å bli høyere og vekstsesongen lengre. Med klimatiske endringer må en også forvente forandringer i plantesammensetning ved at noen arter fremmes på bekostning av andre.

Erfaringsmessig tar det svært lang tid for økosystemer å tilpasse seg nye rammebetingelser og nye arter til å etablere seg.

4.3 Overvåking og kartleggingsbehov

Overvåking og kartlegging handler om dokumentasjon av naturverdier og påvirkning på disse. Ved hjelp av bevaringsmål og tilstandsvariabler gis det føringer for videre overvåking av viktige naturtyper og artsforekomster. Overvåking kan gjennomføres av Statens naturoppsyn eller eksterne aktører i regi av forvaltningsmyndigheten.

Status

Søgne skjærgård er lite naturtyperegistrert. Slåttemark er dårlig kartlagt i landskapsvernområdet. Tilstanden til kulturbetingede naturtyper er dårlig kartlagt i landskapsvernområdet.

Oksøy- Ryvingen er godt egnet til forskning og overvåking av blant annet kystlynghei. Hele verneområdet er flyfotografert for å få en status for utbredelsen av kystlynghei og skog på vernetidspunktet. Ryvingen, Oksla- Ryvingsåsen, Udvar, Beltevik og Bergeneset er vegetasjonskartlagt (Lie 1997).

Universitet i Agder gjennomførte kartlegging av insekt- og fugleliv på Bergeneset vår - og sommer 2009.

Ecofact (2013) og Agder naturmuseum (2014) har kartlagt naturtyper og plantelivet på Flekkerøy.

Beltevik og Kubbøya (sjøfuglreservat) fungerer som referanseområder der det ikke skal gjennomføres beiting.

Et område på Bergeneset er referanseområde der andre tiltak enn beiting ikke skal skje.

Mål

Oksøy- Ryvingen landskapsvernområde skal være godt naturtypekartlagt innen 2025, og overvåkes i forhold til definerte bevaringsmål for å fremskaffe systematisk kunnskap om

utviklingen i området og effekter av eventuelle tiltak. Det skal gjennomføres effektkontroll av skjøtselstiltak.

Retningslinjer

Forskningsprosjekter som påkrever faste installasjoner eller som på noen annen måte kan påvirke verneformålet, krever dispensasjon fra verneforskriften for Oksøy- Ryvingen landskapsvernområde.

Metodikk for overvåkning følger retningslinjer fra Miljødirektoratet.

Utlekking av referanseområder uten skjøtsel/drift må være avtalt med grunneier.

5. Forvaltning av Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde

Dette kapittelet beskriver verneområdestyrets visjon og mål for forvaltningen av området, tiltak og skjøtsel som forvaltningsmyndigheten prioriterer, mål og retningslinjer for 11 brukerinteresser sett i forhold til verneformålet, saksbehandlingsrutiner og rammer for naturopsynets virksomhet i landskapsvernområdet.

Formålet med vernet er formulert i § 2 i forskriften for Oksøy- Ryvingen landskapsvernområde:

Formålet med Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde er å ta vare på et sammenhengende og egenartet skjærgårdslandskap lite preget av tekniske inngrep, og som er representativt for sørlandskysten. Dette skjærgårdslandskapet karakteriseres av en sjøoverflate som brytes opp av mange lave, avslepne øyer, holmer og skjær, med tilhørende naturtyper, flora, fauna, kulturminner og kulturlandskap, herunder kystlynghei og de karakteristiske uthavnene.

Allmennheten skal ha mulighet til naturopplevelser gjennom utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

All virksomhet i landskapsvernområdet skal ta hensyn til verneformålet.

5.1 Visjon

Vern og bruk skal forenes i et rikt og attraktivt kultur- og naturlandskap der folk skal kunne oppleve velpleide kulturlandskap, kulturpåvirkede naturområder, områder som er skånsomt tilrettelagt for friluftsliv, og områder som får utvikle seg uten kulturpåvirkning eller organisert bruk.

5.2 Mål

For å oppfylle verneformålet har vi valgt å definere noen overordnede mål for forvaltningen av Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde innen 2025. Mål knyttet til framtidig tilstand for en naturtype kalles bevaringsmål og er konkretisert i vedlegg 3 og 4. Bevaringsmålene må konkretiseres og være målbare. Måltallene under nedennevnte punkt 1 a-e innebærer at arealer som er registrert i naturbasen² i dag skal ha god økologisk tilstand i 2025. De øvrige målene er for å tydeliggjøre hva vi ønsker å ha fokus på i forvaltningen.

1. Bevaringsmål:

- a. Kystlynghei: Antall dekar i god økologisk tilstand skal være > 2 030 dekar
- b. Naturbeitemark: Antall dekar i god økologisk tilstand skal være > 1 070 dekar
- c. Strandeng: Antall dekar i god økologisk tilstand skal være > 60 dekar
- d. Slåttemark: Antall dekar i god økologisk tilstand skal være > 15 dekar
- e. Viktige skogtyper: Antall dekar i god økologisk tilstand skal være > 20 dekar

² Naturbasen er Norges offentlige database for kartfesta informasjon om utvalgte viktige naturtyper og friluftslivsområder.

2. Områder som er viktige for sjeldne og truede arter, og andre viktige naturtyper skal bevares i god økologisk tilstand.
3. Gode bestander av sjøfugl skal opprettholdes i landskapsvernområdet og tilliggende sjøfuglreservater.
4. Landskapsvernområdet skal tilby gode mulighet for varierte naturopplevelser og læring i natur.
5. Viktige kulturmiljøer som er egnet til å formidle historien, skal bevares.

Det er spesifisert mål under hvert tema som behandles i kapittel 5.3 og 5.4

Statens naturoppsyn sin verneområdelogg skal brukes for rapportering i forhold til bevaringsmål. Bevaringsmålene skal legges inn i Miljødirektoratets database NatSat når den foreligger. Bevaringsmålene kan bli endret med erfaring. Detaljerte bevaringsmål med indikatorer og tilstandsvariabler er tatt inn i vedlegg 3 og 4.

For å nå målene skal forvaltningsplanen følges opp gjennom utforming av skjøtelsesplaner for utvalgte områder og en plan for besøksforvaltning og verdiskaping i og ved landskapsvernområdet.

Det er spesifisert mål under hvert tema som behandles i kapittel 5.

For å nå målene skal forvaltningsplanen følges opp gjennom utforming av besøksplan³ for landskapsvernområdet, og skjøtelses- og besøksplaner for utvalgte områder:

- Asperøya, Flekkerøy
- Mæbø-Belteviga, Flekkerøy
- Bergeneset, Flekkerøy, inkludert avklaring av rammer for beiting og tilrettelegging på Krossodden
- Herøya, Søgne (kun besøksplan)
- Helgøya, Søgne
- Kapelløya, Ny-Hellesund
- Udvær, Søgne (kun besøksplan)
- Sandøy, Mandal (kun besøksplan)
- Ystevågen, Skjernøy (kun besøksplan)
- Ryvingen, Mandal (kun besøksplan)
- Stusøy, Mandal

³ Besøksplanlegging vil si å legge til rette for og styre bruken av store naturvernområder slik at opplevelsen for de besøkende og den lokale verdiskapingen blir størst mulig, forståelsen for vernet økes og verneverdiene ivaretas.

5.3 Skjøtsel og tiltak

5.3.1 Skjøtsel

Med skjøtsel menes tiltak på økologisk grunnlag, som forvaltningsmyndigheten igangsetter, for å ta vare på områdets naturkvaliteter i samsvar med verneformålet. Nært samarbeid med grunneiere og rettighetshavere vil ofte være viktig for å oppnå et godt resultat. Det er viktig å ta utgangspunkt i tidligere bruk av området. Skjøtselstiltak kan være restaurering, rydding, tynning, lauvring, hogst, beiting, slått og brenning. Landbrukstiltak som grunneiere driver i egen regi kommer inn under kapittel 5.4.1 – 5.4.4.

Status

Avtagende tradisjonell bruk og endringer i utnyttelsen av skjærgården som utmarksbeite har sammen med et mildere klima og langtransportert nitrogenforurensing, ført til gjengroing. Mink er en fremmed art som truer sjøfuglene og økosystemer i skjærgården. Bestanden av mink er vesentlig redusert i 10 sjøfuglreservater og Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde som følge av systematisk bekjemping årlig siden 2011.

Det foreligger skjøtselsplaner for:

- Skibbuholmen, Indre Lindøya og Langøya, sørøst for Flekkerøy (utarbeidet av konsulent)
- Bergeneset, Flekkerøy (sviplan – utkast)
- Herøya, Søgne (styregodkjent)
- Rosnes, Skjernøy (administrativt godkjent plan utarbeidet av tiltakshaver)

Både av hensyn til biologisk mangfold, friluftsliv og kulturlandskapet er det behov for tiltak som bidrar til at disse verdiene holdes i hevd. Det ble satt i gang tiltak mange steder i de første årene etter vernevedtaket i 2005.

Lyngsviing. Foto: Solveig Egeland

Mål

Kulturbetingede naturtyper som er i god økologisk tilstand skal sikres videre drift. Viktige kulturbetingede naturtyper som er truet av gjengroing skal restaureres og være i god drift innen 2025. Brukere skal synes det er attraktivt å utføre tiltak i landskapsvernområdet.

Følgende tiltaksområder foreslås prioritert i samarbeid med kommunen og eier/bruker/tiltakshaver jf vedlegg 5:

1. Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde – kan utvikles til et område med en bedre økologisk tilstand i forhold til sjøfugl og annen natur som er negativt påvirket av mink, gjennom systematisk desimering av minkbestanden i og ved landskapsvernområdet jf kap 5.3.5
2. Asperøya, Flekkerøy, Kristiansand – kan utvikles som et lett tilgjengelig område for friluftsliv, læring og unike naturopplevelser i et godt avgrenset og variert kystkulturlandskap hele året. Området er bynært, lett tilgjengelig, godt avgrenset, offentlig eid, variert og naturskjønt.
3. Mæbø-Beltevika, Flekkerøy, Kristiansand - kan utvikles videre som et godt tilgjengelig område for friluftsliv og læring i variert kystnatur hele året.
4. Bergeneset, Flekkerøy, Kristiansand - kan utvikles videre som et lett tilgjengelig område for friluftsliv og læring i et stort og variert kulturpåvirket kystnatur hele året
5. Herøya, Søgne - kan utvikles videre til et lett tilgjengelig område for friluftsliv i variert kultur- og naturlandskap i båtsesongen
6. Helgøya, Søgne - kan utvikles videre til et godt tilgjengelig område for friluftsliv i variert kultur- og naturlandskap hele året
7. Kapelløya, Søgne - kan utvikles videre som et lett tilgjengelig område for friluftsliv og læring i variert kystnatur hele året
8. Udvar, Søgne - kan utvikles til et lett tilgjengelig område for friluftsliv i variert kulturpåvirket kystnatur i båtsesongen
9. Udøy, Mandal – kan utvikles til et variert kystkulturlandskap
10. Rosnes-Åksla-Ryvingsåsen, Skjernøy, Mandal - kan utvikles videre til et variert kystkulturlandskap. Deler av området er lett tilgjengelig for friluftsliv og læring i natur hele året.
11. Ryvingen, Mandal – kan utvikles videre til et område for friluftsliv og læring i et variert og veldefinert kystkulturlandskap
12. Stusøy, Mandal – kan utvikles videre til et godt tilgjengelig område for friluftsliv i variert kultur- og naturlandskap i båtsesongen

Prioriterte tiltak til en sum av x10,9 millioner kroner presenteres i vedlegg 5. I tillegg kommer beskrevne friluftstiltak i regi av kommunene.

Bestemmelser i verneforskriften

Forvaltningsmyndigheten kan iverksette tiltak for å fremme formålet med vernet. Det skal utarbeides en forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning, oppsyn, skjøtsel, tilrettelegging, informasjon mm. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Direktoratet for

Retningslinjer

Verneområdestyret får etter søknad til Miljødirektoratet midler til tiltak i Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde. Midlene skal brukes til å fremme verneformålet.

Skjøtsel vil i perioden fram til 2025 bli prioritert i utvalgte tiltaksområder og andre prioriterte tiltak jf vedlegg 5.

Iverksetting av skjøtsel forutsetter avtale med grunneier. Skjøtsel planlegges og iverksettes i samarbeid med eier/bruker/tiltakshaver. Skjøtsel utføres av grunneier eller annen person/entreprenør etter avtale. I tilfeller der det benyttes entreprenør må det innhentes tilbud fra minst to aktører i tråd med reglene for offentlig anskaffelse.

Skjærgårdstjenesten er kommunens feltapparat for drift av skjærgårdsparken og andre offentlige friluftsområder i skjærgården. Skjærgårdstjenesten bør også kunne utføre skjøtsel i Oksøy-Ryvinge landskapsvernområde etter nærmere avtale.

5.3.2 Informasjon

Status

En informasjonsbrosjyre om landskapsvernområdet ble sendt alle berørte grunneiere i 2006.

En generell plansje med informasjon om Oksøy- Ryvingen landskapsvernområde er plassert ved viktige innfallsporter til området.

Mål

Grunneiere, brukere, besøkende og forvaltningen skal kjenne til verneområdet og formålet for vernet.

Informasjonsplansjer skal utformes på følgende steder: Asperøya, Mæbø-Belteviga, Bergeneset (Flekkerøy), Helgøya (Søgne), Ystevågen (Skjernøy) og Ryvingen.

Det skal etableres nasjonalt autorisert senter i regionen, for aktiv informasjon og dialog med grunneierne og brukerne om verneområdene på kysten gjennom utstillinger og internett.

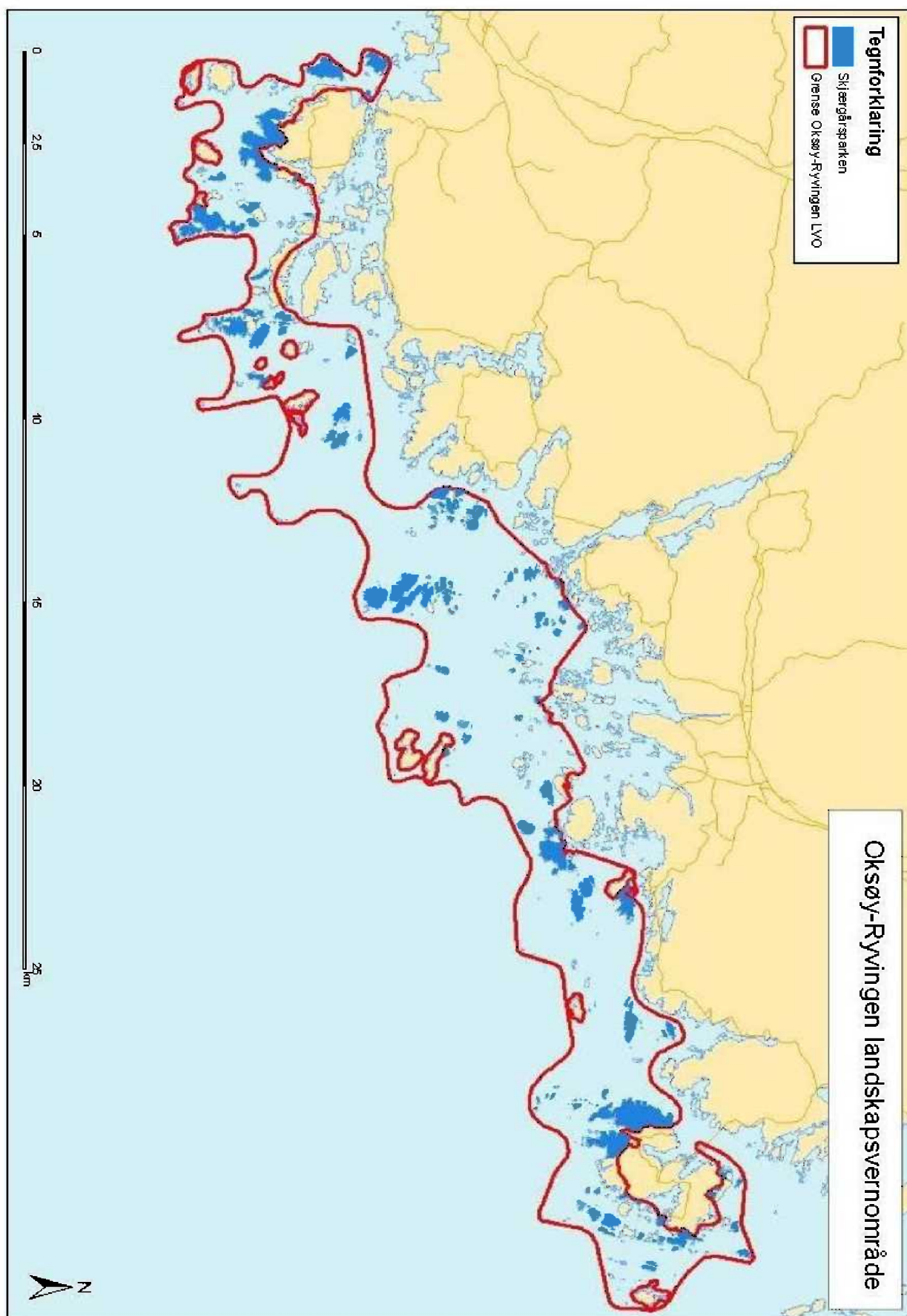
Retningslinjer

Informasjonsplansjer skal plasseres etter avtale med grunneier. Ved utforming av plansjer mv skal det tas utgangspunkt i merkevare utviklet av Miljødirektoratet.

5.3.3 Friluftsliv

Status

Friluftslivet er en del av verneformålet i Oksøy – Ryvingen landskapsvernområde.

Figur 2. Skjærgårdsparkområder innenfor Oksøy- Ryvingen landskapsvernområde

Tilgjengeligheten er mange steder god fra naturens side eller, som følge av allerede utført tilrettelegging.

Gjennom skjærgårdsparkavtaler og offentlig eiendomskjøp er allmennheten sikret god tilgang til landskapsvernområdet jf figur 2. Mange steder er godt tilrettelagt, men det er behov for flere turparkeringsplasser. Tiltakene utføres som regel av kommunen, Statens naturoppsyn eller entreprenør etter avtale.

Mål

Landskapsvernområdet skal være godt tilrettelagt for et naturvennlig friluftsliv innen rammen av verneformålet og fritt for avfall. God informasjon skal plasseres på viktige innfallsporter og utvalgte lokaliteter. Bergeneset (Flekkerøy), Asperøya, Kapelløya og Ystevågen (Skjernøy) skal kunne utvikles til base for læring i naturen. Besøkende skal få god informasjon om natur-, kultur- og friluftslivskvalitetene. Ett område i hver kommune, skal så langt mulig universelt tilrettelegges innen rammen av verneformålet. Nasjonal skiltstandard skal tas aktivt i bruk. Det skal lages en besøksplan for landskapsvernområdet med fokus på god atkomst, opplevelser, skilting og informasjon innen 2017.

Det gode sommerliv. Foto: Jørn Johnsrud

Bestemmelser i verneforskriften

Allmennheten skal ha mulighet til naturopplevelser gjennom utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging (jf § 2).

Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter (§ 3.1.1)

Bestemmelsene i § 3.1.1 er ikke til hinder for:

- *Vedlikehold av merkede stier, skilt, bruer og løyper i samsvar med forvaltningsplan*

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

- *Skånsom tilrettelegging for friluftsliv i samsvar med forvaltningsplan (tilrettelegging i samsvar med godkjent forvaltningsplan for skjærgårdsparkens friluftsområder krever ikke søknad (jf § 31.3 pkt i)).*
- *Opparbeiding og merking av nye turstier og løyper(jf § 31.3 pkt j)*

All ferdsel må skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner (jf § 3. 4.1)

Bestemmelsene er ikke til hinder for tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger. Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten (jf § 3.4.2).

Bruk av ridehest og sykkel i utmark er bare tillatt langs traseer godkjent for bruk i forvaltningsplan (jf § 3.4.3).

Innenfor nærmere avgrensede deler av landskapsvernområdet kan Direktoratet for naturforvaltning ved forskrift regulere eller forby ferdsel som kan være til skade for naturmiljøet (jf § 3.4.4).

Verneformålet er ikke til hinder for tradisjonelle arrangement som St. Hans feiring på tradisjonelle steder (jf § 3.4.6).

Retningslinjer

Det bør årlig arrangeres en aksjon for å holde landskapsvernområdet fritt for avfall. Arbeidet bør koordineres av Statens naturoppsyn i samarbeid med Skjærgårdstjenesten, skoler og organisasjoner.

Enkel tilrettelegging er ønskelig i noen områder. Tilrettelegging for friluftsliv skal skje på en naturvennlig måte og ta høyde for god tilgjengelighet for flest mulig, innen rammen av vern. Det innebærer lav miljøbelastning og liten grad av inngrep. Tilretteleggingen skal bygge opp under naturopplevelsen og ikke forstyrre denne.

Forvaltningsmyndigheten har sammen med kommunen ansvar for å vurdere og fastsette rammer for tilretteleggingstiltak i skjærgårdsparkområdene og på andre offentlig eide

områder. Dette innebærer tiltak som for eksempel ny merking av stier, etablering av nye stier, etablering av fortøyningsbolter og enkle brygger, må godkjennes av vernemyndigheten.

Ved etablering av parkeringsplasser, oppfrisking og etablering av viktige stier i landskapsvernområdet skal nasjonal standard skilt tas i bruk. Vi ser det som naturlig at kommunene ser til at dette skjer i samarbeid med grunneiere og lokale foreninger i Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde.

Noen hovedkriterier for enkel tilrettelegging er:

- Ta utgangspunkt i gamle ferdselsveier og jordbruksveier ved planlegging av stier og turveier.
- Legg turveier på slitesterk mark utenom sårbare vegetasjonstyper og viktige viltbiotoper
- Turstier legges på en slik måte at de glir inn i landskapet på en god måte uten for store inngrep.
- En sti kan med fordel legges i en enkel bro over ei fuktig eng i stedet for at enga dreneres ut.
- Med brygge menes lita brygge for ilandstigning. Fortøyning kan skje i fortøyningsbolter i nærheten.
- Informasjonstavler, bord, benker, toaletter og små ilandstigningsbrygger skal så langt mulig utformes i naturstein eller ubehandlede trematerialer som for eksempel osp. Materialvalg og utforming skal ta utgangspunkt i lokale byggeskikk og bruk, eller kommunenes standarder.
- Enkle bålplasser i naturstein kan konsentrere bålbrenning til faste plasser.

For vedlikehold av løyper, stier, skilt og bruer som er godkjent i forvaltningsplanen for Oksøy- Ryvingen, kreves det ikke søknad. Herunder oppgrusing av veier og turstier som hadde grusdekke på vernetidspunktet. Dette må skje skånsomt der det tas spesielt hensyn til vegetasjonen i veikanten. Dersom det er ønskelig å opparbeide nye løyper, stier, skilt eller bruer, kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til dette etter søknad.

For ikke å skade naturkvalitetene og verneverdiene i landskapsvernområdet, skal all ferdsel skje hensynsfullt og varsomt. Skader på natur og kulturmiljøet skal unngås. Ferdselen skal ta hensyn til landbruksinteressene. Dyrelivet og beitedyr skal ikke forstyrres.

Arrangementer

Større arrangementer kan fortrenge og forstyrre allmenn ferdsel og dyreliv og medføre slitasje, nedtråkking, forsøpling, og støy som kan skade verneverdiene. For å unngå uheldig bruk av området, og for kunne styre arrangementer utenom sårbare områder og tidsrom, må det søkes om tillatelse til å gjennomføre større arrangementer. Forvaltningsmyndigheten avgjør om arrangementer strider mot verneformålet. Hensyn til hekke- og yngletider vil være vesentlig.

Telting

Telting er tillatt i hele landskapsvernområdet tråd med friluftslovens bestemmelser så lenge det tas hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.

Riding og sykling

Riding og sykling er inntil videre tillatt, da omfanget foreløpig anses som akseptabelt i forhold til verneformålet. Det er derfor ikke anvist traseer for riding og sykling i denne forvaltningsplanen. Da disse aktivitetene kan slite mye på terrenget kan det bli aktuelt med strengere regulering, dersom omfanget skulle øke og bli en trussel mot verneverdiene.

Kiting og windsurfing

Uorganisert kiting og windsurfing er inntil videre tillatt i hele verneområdet. Skulle aktiviteten av ulike årsaker bli en trussel mot verneverdiene kan det bli aktuelt med strengere regulering. Ved gjennomføring av arrangementer skal det sendes søknad til Verneområdestyret i forkant.

Tilrettelegging for friluftsliv

Kommunen er i de fleste tilfeller ansvarlig for tilretteleggingstiltak for friluftsliv i offentlige friluftslivsområder. Tiltak må avklares med vernemyndigheten. Mindre tiltak kan være godkjent ved behandling av forvaltningsplanen for skjærgårdsparken jf forskriften for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde § 3 pkt 1.3 i. Større tiltak og tiltak som ikke er beskrevet i forvaltningsplan for skjærgårdsparken er søknadspliktige.

Ved eventuell tillatelse til oppføring av brygge i skjærgårdsparkområdene kan det bli satt som vilkår om at deler av brygga har en utforming og et materialvalg som sikrer god atkomst for kajakk, robåt eller kano.

Universell tilrettelegging

Det er et mål at flest mulig skal ha en mulighet til oppleve kvalitetene i Oksøy- Ryvingen landskapsvernområde. Enkelte tilretteleggingstiltak med universell utforming er derfor ønskelig. Disse tiltakene vil som regel kreve noe større anlegg som kan komme i konflikt med formålet med vernet. Tiltakene må derfor søkes om til forvaltningsmyndigheten. Dette er tiltak som også krever tillatelse/dispensasjonen etter plan og bygningsloven. Tiltakene bør legges til utvalgte områder hvor forholdene ligger godt til rette for det og hvor graden av tilrettelegging allerede er høy.

5.3.4 Restaurering av kulturlandskap

Med restaurering menes å gjennomføre engangstiltak og iverksette drift for å oppnå en kulturbetinget naturtype som er i en negativ økologisk tilstand eller utvikling pga gjengroing av fremmede eller naturlige arter, som følge av treplantinger eller opphold i tidligere drift over mange år.

Status

Kystlynghei og naturbeitemark er godt i gang med å komme tilbake på Asperøya, Bergeneset, Tjamsøya, deler av Herøya, Indre og Ytre Hellersøya, deler av Helgøya, Indre Udvar, Hellersøy, Sandøy, Strømshammeren og Åksla.

Ei slåttemark er under etablering på tidligere naturbeiteområde i Skålevik. 10 artsrike veikanter/tørrbakker i Beltevika er slått årlig siden 2009.

Mål

Områder som er i en negativ økologisk tilstand eller utvikling skal restaureres. Følgende områder skal prioriteres: Asperøya (kystlynghei, naturbeitemark), Mæbø-Beltevika (slåttemark), Bergeneset (kystlynghei og skogsbeite), Herøya (kystlynghei, skogsbeite), Helgøya (kystlynghei, skogsbeite), Kapelløya (slåttemark), Store Sæsøy (kystlynghei, naturbeitemark, slåttemark), Udøy (kystlynghei, skogsbeite), Skjernøy sør (Rosnes, Åksla, Ryvingsåsen) skogsbeite, kystlynghei), Valvik-Dyrstad (kystlynghei), Ryvingen (slåttemark), Stusøy (kystlynghei, naturbeitemark, slåttemark).

Retningslinjer

Restaurering kan skje etter avtale med grunneier og naturvernforvaltningen.

5.3.5 Prosjekt Restaurering av skjærgårdsøkologien på Sørlandet

Status

Skjærgården i Vest-Agder har gjennomgått store endringer på 1900 tallet. Noen av de viktige er etablering av en utilsiktet villminkbestand, utryddelse av oter, endringer i villfiskbestander og fiskerier, mindre og endret landbruk, gjengroing, økt og endret ferdsel. I sum gjør dette at økosystemer i skjærgården er svært annerledes i dag enn for 50-100 år siden. For mange fuglearter som hekker i skjærgården er etablering av mink og utryddelse av oter, skjellsettende for produksjon og overlevelse. Dette henger blant annet sammen med et generelt økologisk prinsipp om at endringer på topp predator nivå i et økosystem som regel, fører til endringer i hele systemet. Minken har få naturlige fiender i skjærgården vår. Dens naturlige fiender som rev, hubro og havørn er fåtallige eller fraværende. Samtidig vet vi blant annet fra undersøkelser i den sørfinske skjærgården, at mink har fugl som hovedføde sammen med fisk, i sommerhalvåret. Disse undersøkelsene viste at vadere, småmåker, terner og andre dyregrupper, som for eksempel frosk og vånd, fikk økt bestand noen år etter omfattende og vedvarende minkbekjemping (Nordstrøm et al x).

Store deler av skjærgården i Vest-Agder er båndlagt for allmenne interesser i form av 32 sjøfuglreservater, Oksøy-Ryvingen, Lista og Flekkefjord landskapsvernområder og mange offentlige friluftslivsområder. Det påhviler forvaltningen av disse interessene et særlig ansvar i å arbeide for et høyt naturmangfold.

Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområde og Fylkesmannen i Vest-Agder har i samarbeid med Statens Naturoppsyn, siden 2011 bekjempet

mink systematisk i Oksøy-Ryvingen skjærgården. Målet har vært å holde 10 sjøfuglreservater helt frie for mink når hekketiden begynner, og utvikle kompetanse om effektiv minkbekjemping. I løpet av fire sesonger har Statens naturoppsyn tatt ut 183 mink i reservatene og tiliggende landskapsvernområde. I tillegg er det tatt ut ca 30 mink i Sogneskjærgården i regi av Søgne kommune de første årene. Erfaringene viser at det er mulig å oppnå minkfrihet ved hekketidas start på øyer som er tilstrekkelig isolerte ytterst i skjærgården. Tiltaket krever høyt kompetente minkjegere og stor innsats vinterstid hvert år over flere år.

Mål

Sjøfuglreservatene, landskapsvernområdet og skjærgården for øvrig bør ha et høyt naturmangfold og være robust og motstandsdyktig mot påkjenninger som følge av klimaendringer og negative påvirkninger fra problematiske fremmede arter som for eksempel mink. For å få en robust og naturmangfoldrik natur trenger vi økt kunnskap om tilstand, trusler, viktige påvirkningsfaktorer og egnede tiltak. Dette trengs for å tilpasse bruk, drift og og forvaltningen av vernede områder. Det er omfattende kunnskapsbehov på tvers av faggrenser, og fordrer vitenskapelig kompetanse og høy kapasitet.

Vi ønsker å etablere et tett samarbeid med regionale forskningsmiljøer slik som Havforskningsinstituttets forskningsstasjon i Flødevigen og Universitetet i Agder. Det kan også være aktuelt å søke et tettere samarbeid med nasjonale forskningsinstitusjoner, eksempelvis Norsk Institutt for Naturforskning (NINA).

Siden prosjektet kan føre til merkbare endringer i faunaen og skjærgårdens økologi er det et stort behov for dialog og medvirkning i forhold til et høyt antall grunneiere, beboere, organisasjoner og kommunene.

Retningslinjer for bekjempelse av mink:

- Innsats for å bekjempe mink er mest effektivt i vintersesongen fordi minkbestanden stabiliseres naturlig ved at mange av årets unger dør naturlig om høsten. Uttak bør primært skje i perioden 15. november – 15. mars, men kan skje fram til 31. mars der det ikke hekker grågås eller ærfugl.
- Grunneiere og andre kan jakte/fange mink i tråd med vanlige jaktregler. De kan mot en avtale få godtgjort innlevert mink tatt i perioden 15. november til 15. mars.
- Uttak av mink som skjøtselstiltak krever tillatelse til uttak av mink for å beskytte naturlig forekommende planter, dyr og økosystemer jf naturmangfoldloven § 18
- Det er nødvendig med trenet hund og oppsøkende innsats for å ta de siste individene. Dette bør primært skje før 15. mars, men kan skje fram til 31. mars der det ikke hekker grågås eller ærfugl.
- Kommunens viltmyndighet bør trekkes inn i prosjektet der private grunneiere eller jaktlag står for uttak av mink.
- Bruk av hund i perioden 1. april til 15. september krever dispensasjon fra båndtvangsbestemmelsene i hundeloven.
- Uttak skal skje i samsvar med Handlingsplan mot amerikansk mink.

5.3.6 Prosjekt besøksplan

Status

Det er mange organisasjoner og etater som har en aktiv rolle som tilrettelegger, vertskap eller bruker av Oksøy-Ryvingen skjærgården: Kristiansand, Søgne og Mandal kommuner, Kystverket, Vest-Agder fylkeskommunen, Midt-Agder og Mandalsregionen friluftsråd, Flekkerøy, Berge/Andås og Skjernøy vel, Foreningen skolehuset Ny-Hellesund, Songvaar fyr og Ryvingens venner, Norsk ornitologisk forening, Zoologisk forening, Botanisk forening og Norges naturvernforbund.

Mål

For å sikre god samordning, høy kvalitet og et godt og variert opplevelsestilbud innen rammen av vern, skal det utarbeides en besøksplan for Oksøy-Ryvingen skjærgården.

Retningslinjer

Planen skal ha fokus på å få tydeliggjort ansvar og tiltak for å:

- få folk til å føle seg velkommen i verneområdet
- sikre god atkomst (som ivaretar lokale interesser)
- gode opplevelser
- god informasjon (plansjer og internett)
- gi verneområdet en identitet
- bygge merkevare

Det bør velges 1-3 pilotprosjekter i Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde for metodeutvikling.

5.3.7 Områder uten tiltak

For å bevare mangfoldet bør noen områder få ligge i fred uten tiltak og landbruksdrift.

Status

Deler av området Mæbø-Beltevika framstår uten skjøtsel, beiting og tilrettelegging for friluftsliv.

Deler av Kapelløya framstår uten skjøtsel og beiting.

Mål

Mæbø-Beltevika og Kapelløya skal i prinsippet forvaltes uten husdyrbeiting. Dette skal ikke være til hinder for drift av slåttemark.

Retningslinjer

Ved søknader som innebærer endring av naturtilstanden skal man alltid vurdere fravær av beiting og alternative skjøtelsesmetoder. Områder uten tiltak bør kartfestes. I en besøksplan skal det defineres områder som ikke skal tilrettelegges for friluftsliv.

5.4 Retningslinjer for brukerinteresser

Dette kapitlet beskriver brukerinteressene i Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde utenom tiltak i regi av verne- eller friluftsmyndighetene. Disse er husdyrbeiting, slått, hogst, tilleggsnæring, fiske, skjellsandopptak, havbruk, reiseliv, bygninger og tekniske inngrep, kulturminner, forskning og undervisning. For hver av disse brukerinteressene har vi beskrevet status, mål, bestemmelser og retningslinjer.

5.4.1 Husdyrbeiting

Status

Landbruksdrift i form av sauebeiting er en vesentlig påvirkningsfaktor i deler av landskapsvernområdet. Den vanlige beiteformen, der det ble beitet fram mot vernetidspunktet (2005), var sommerbeiting fra juni til september.

Det finnes store arealer med beiteavhengige naturtyper i verneområdet. Kystlynghei og naturbeitemark er gamle naturtyper med et særegent botanisk mangfold som er et resultat av stabilt beite over lang tid. Kystlynghei ble gjerne beitet hele året.

Gamal norsk sau. Foto: Pål Klevan

Norsk kvit sau. Foto: Tormod Haraldstad

Husdyrbeiting skjer i regi av ca 25-30 ulike bønder i landskapsvernområdet fortrinnsvis sau. Det beiter kystgeit på Bergeneset og kyr på Bergemyra og «Kjæremyra» på Flekkerøy.

Mål

Husdyrbeiting skal bidra til at det åpne landskapet med lynghei, naturbeitemark, skogsbeite og tilhørende naturmangfold, opprettholdes. Der gjengroing truer, skal beitingen bidra til gjenåpning av landskapet. Det er derfor ønskelig at målrettet beite videreføres, inkludert skånsom lyngsviing.

Bestemmelser i verneforskriften

Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter (§ 3.1.1)

Bestemmelsene i § 3.1.1 er ikke til hinder for:

- *jordbruksdrift som ikke er i strid med verneformålet på eksisterende og tidligere utnyttede jordbruksarealer, herunder åkerbruk, slått, beiting og bruk av gjeterhund (jf § 3.1.2 pkt b).*
- *anleggelse av nye vannkummer og vannledninger innenfor husdyrdrift som ikke er i strid med verneformålet, etter at forvaltningsmyndigheten er varslet (jf § 3.1.2 pkt c)*
- *nødvendig gjerdning og vedlikehold av gjerder for husdyrhold som ikke er i strid med verneformålet (jf § 3.1.2 pkt d)*

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

- *oppføring av nødvendige anlegg i forbindelse med stedegen fiskeri- og landbruksnæring som ikke er i strid med verneformålet (jf § 3.1.3 pkt c)*
- *Nydyrking og framføring av jordbruksvei (jf § 3.1.3 pkt d)*

Beite er tillatt. Direktoratet for Naturforvaltning kan ved forskrift regulere eller forby beite som skader landskapets art eller karakter (jf § 3.2.2).

Motorferdsel er forbudt på land (jf § 3.5.1).

Bestemmelsen i § 3.5.1 er ikke til hinder for motorisert ferdsel på landbruksarealer i forbindelse med jordbruk- og skogbruksdrift (jf § 3.5.2).

Forurensing og forsøpling er forbudt samt bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet (jf § 3.6.1)

Retningslinjer

Grunneier har etter vernet beholdt retten til beiting jf verneforskriften § 3 punkt 1.2 b og 2.2. Med dette forstås beiting slik det ble drevet på den enkelte holme på vernetidspunktet, eller i tiden før dette. Husdyreier må uansett vurdere beitegrunnlaget i det enkelte tilfelle og er ansvarlig for at dyra har nok mat og tilgang på ferskvann. Vinterbeiting forutsetter god tilgang på beiteplanter vinterstid, og da særlig røsslyng. Det er ingen tradisjon for å frakte fôr ut på holmene.

Den tradisjonelle sommerbeitingen ga vegetasjonen og jordsmonnet en lang vinterpause. Systemet fikk tid til å stabilisere seg før vekstsesongen startet om våren, og faren for erosjon var lav. Første del av sjøfuglhekkingen og vårblomstringen fikk pause fra husdyrbeiting. Dette skapte et eget naturmangfold og bidro til å opprettholde områdenes verdi som saubeite

over tid. Så lenge det pågikk stabil beiting, antar vi også at behovet for rydding av einer og sviing var begrenset. Videreføring av slik beiting vurderes å være forenlig med verneformålet, forutsatt at beitetrykket er moderat, at man svir skånsomt og sparer noen busker og biologisk viktige trær i fuktige drag, og er særlig aktsom i en sone på ca 50 meter fra sjøen, der grågås, ærfugl og andre arter kan ha nytte av skjul, og småfugl kan raste i busker og trær.

De store heiene for eksempel Bergeneset/Flekkerøy, Herøya, Helgøya og Ystevågen/Skjernøy, der målet er kystlynghei, bør beites hele året. Beitetrykket må tilpasses områdets beiteverdi vinterstid. Spesielle hensyn til områder der beiting kan være uheldig for sjeldne planter skal vurderes.

Dersom beite blir for hardt, kan verneverdiene trues. Dette vil i så fall være i strid med verneformålet. Det samme kan gjelde oppstart av for eksempel vårbeiting i noen områder og større rydde- og svi-tiltak knyttet til gjenopptakelse av beiting, etter mange års beitepause jf kapittel 4.2.3 og 4.2.4.

Landbruket er i en dynamisk utvikling med tanke på nye driftsformer slik som for eksempel bruk av nye raser av sau og ku. Forvaltningsmyndigheten ser positivt på dette, så lenge driftsformen ikke kommer i konflikt med verneformålet.

Det kan gis tillatelse til oppføring av nødvendig driftsbygning for å kunne utføre stedegen landbruksdrift som ikke er i strid med verneformålet. Det vil bli satt krav om at bygningen kun skal brukes i landbruksnæring. Det må være et reelt behov for bygningen, og det vil kunne bli stilt vilkår om plassering, utforming og innredning av bygningen.

Eksempler på tiltak som ikke er søknadspliktig i forhold til verneforskriften:

- normal bruk av kunstgjødsel på innmark som var i drift på vernetidspunktet
- opprettholdelse av beitebruk og skånsom lyngsviing på arealer som fremdeles bærer preg av tidligere beitebruk
- vedlikehold av gjerder, åpne grøfter og kanaler
- inngjerding av buskap
- mindre ryddetiltak i områder som er under gjengroing, som er ledd i opprettholdelse og restaurering av lynghei, naturbeitemark og slåttemark, kan skje i tråd med prinsipper nedfelt i forvaltningsplan
- anlegg av sanketrøer
- anleggelse av nye vannkummer og vannledninger for tradisjonell husdyrdrift etter at forvaltningsmyndigheten er varslet

Eksempler på tiltak som er søknadspliktig i forhold til verneforskriften:

- etablering av nye grøfter/dreneringsledninger
- planering
- oppfylling av terrenget
- masseutskifting

- omfattende ryddetiltak på holmer som innebærer en endring av naturtilstanden fra slik det var på vernetidspunktet og tiden før dette
- gjenopptakelse av beiting på holmer som ikke er preget av tidligere tiders beitebruk eller der det kan være sjeldne arter som bør hensyntas
- bruk av nye driftsmetoder eller husdyrraser som ikke har forekommet tradisjonelt eller opp mot vernetidspunktet

Bevaring av floraen ved husdyrbeiting

Den karakteristiske floraen i edellauvskogen om våren, på tørrbakker og i artsrike veikanter har en verdi for friluftsliv og naturmangfold. Strandenger og slåttemark har også særlige botaniske verdier. Ved gjenoppstarting eller omlegging av husdyrbeiting vil slike områder kunne bli utsatt for hard beiting. Ved gjenoppstarting eller omlegging av husdyrbeiting må hensynet til slike naturtyper vurderes spesielt.

Lyngsviing

Lyngsviing er et supplement til beitingen for å fjerne gammel lyng som ikke har beiteverdi. Sviing som følger disse retningslinjene vurderes å være forenlig med verneformålet:

- Sviing kan skje vinterstid fram til 15. mars dersom det ikke er for tørt slik at det gir varige skader på humus og jordsmonn.
- Der det ikke hekkes grågås eller ærfugl kan sviing skje fram til 1. april.
- Sviing etter 1. april må godkjennes av forvaltningsmyndigheten.
- Sviing bør skje i mosaikk med flater på maks et dekar i driftsfasen i lynghei. Kantsonen som oppstår mellom svidde og usvidde flater gir viktige leveområder for mange insekter. I tillegg gir dette et bedre visuelt preg enn en stor sammenhengende svidd flate. I restaureringsfasen med gammel lyng, bør en flate være maks 10 dekar.
- Der målet er å bevare kystlynghei med røsslyng, bør sviing ikke skje oftere enn hvert 10.-15. år. Der det primært er ønskelig med sommerbeite kan det svis oftere.
- Av hensyn til fugleliv og sårbar strandvegetasjon bør det ikke svis helt ned til sjøen. Anbefalt spart sone er 30- 50 meter fra sjøen.

Gjødsling

Mange av de fineste blomsterengene er ugjødde slåtteenger. Nettopp det at de ikke gjødsles gjør at de har sitt rike og innbydende mangfold. Det samme gjelder naturbeitemark og skogsbeite.

Kunstgjødsel og konsentrert husdyrgjødsel må ikke benyttes med unntak av små hager og åkerlapper knyttet til eksisterende hus/hytter. Areal som får tilskudd fra regionalt miljøprogram må ikke gjødsles.

Sprøyting

Det bør aksepteres et visst innslag av ugras i slåtteenger og beiteområder. Dersom ugras og uønskede vekster tar overhånd bør dette primært bekjempes mekanisk/økologisk. Bruk av

kjemiske midler som kan påvirke nærmiljøet er forbudt jf verneforskriften § 3 punkt 6.1. Areal som får tilskudd fra regionalt miljøprogram må ikke sprøytes.

5.4.2 Slått

Status

På de fleste øyene finnes det områder som tidligere ble slått. Statusen til disse områdene er dårlig kartlagt.

Det er ikke registrert slåttemark som naturtype i landskapsvernområdet. Dette kan inngå i naturbeitemark eller andre forekomster eller skyldes manglende kartlegging.

Det er kartlagt 61 dekar av den sjeldne og viktige naturtypen strandeng/strandsump i landskapsvernområdet. Disse ble sannsynligvis slått eller beitet tidligere.

På Skålevik eiendom er det ender etablering slåttemark på et tidligere delvis gjengrodd naturbeite. I Belteviga slår Zoologisk forening 10 artsrike veikanter/tørrbakker årlig.

Kristiansand kommune slår veikanter om høsten og deler av arealene ved Murane/Okslehamn sør på Flekkerøy, på seinsommeren.

Mål

Slått skal videreføres på områder som slås i dag og igangsettes på utvalgte gamle slåttemark, artsrike veikanter og tørrbakker for å ivareta kulturlandskapet og det biologiske mangfoldet.

Bestemmelser i verneforskriften

Bestemmelsene for Oksøy- Ryvingen landskapsvernområde er ikke til hinder for jordbruksdrift som ikke er i strid med verneformålet på eksisterende og tidligere utnyttede jordbruksarealer, herunder åkerbruk, slått, beiting og bruk av gjeterhund (jf § 3.1.2).

Retningslinjer

Slåttemark er en sjelden naturtype i Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde.

Slått ønskes gjennomført etter følgende retningslinjer:

- Slått bør skje så nær gammel tradisjon som mulig. Dette betyr som hovedregel at det slås årlig mellom 15. juli og 15. august. Da vil de fleste frø være modne. På svakere marker kan det være hensiktsmessig å slå hvert andre år. Dette bør vurderes for den enkelte lokalitet og fra år til år. En praktisk regel er at det bør være noe å slå på.
- Graset bør slås med en enkel slåmaskin. Det bør benyttes skjærende redskap. Beitepussing gir en uønsket gjødslingseffekt, og bør unngås. Mindre flater og kanter

slås lettest med langorv (ljå). Bruk av kantkutter som slår av graset anbefales ikke. Det vil i større grad føre til uttørring av ønskede arter og bør unngås.

- Det anbefales at graset får ligge og tørke tre-fem dager etter slått for å bli tørt nok til at frøene får falt ut av frøkapslene. Ved fuktig vær bør det ligge lenger. Det er viktig at graset fjernes fra enga uansett om det skal brukes til for eller ikke.
- Komposthauger må ikke legges i bekker, fuktige drag eller sumper og minimum 10 meter fra sti, viktige biotoper og kulturminner.

Tradisjonelt har det mange steder vært vanlig med etterbeite på gjenveksten etter slått. Tråkk fra dyrene ved etterbeite bedrer spiremulighetene for frø som har blitt liggende igjen etter slått.

Også tidlig vårbeite var mange steder vanlig. For å få fram det karakteristiske plantelivet og insektlivet i slåtteenga bør beiting unngås fra ca 1. april til etter slått. Mange steder må slåtteenga derfor gjerdes inne.

5.4.3 Hogst

Status

Det finnes områder med velutviklet skog på Flekkerøy, Herøya, Helgøya, Kapelløya, Sæsøy, Udøy og Skjernøy. Ingen av disse antas å være økonomisk drivverdige i skogbruksmessig forstand.

Hogst er aktuelt for å tilbakeføre områder til lynghei, naturbeitemark og skogsbeite, samt rydde stier, oppholdsarealer og utsiktsplasser for friluftsliv.

Mål

Hogst skal bidra til å holde kystlyngheia, naturbeitemarka og skogsbeiter i god økologisk tilstand, og skal ikke true trær som er viktige for biologisk mangfold.

Bestemmelser i verneforskriften

Plantelivet skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Innføring av nye plantearter er forbudt (jf § 3.2.1).

Hogst av ved og uttak av trevirke til grunneiers eget bruk er tillatt (§ 3 pkt 2.3)

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til hogst av ved og uttak av trevirke utover det som er tillatt etter pkt 2.3 når dette ikke er strid med verneformålet (§ 3 pkt 2.4)

Motorferdsel er forbudt på land (jf § 3.5.1).

Bestemmelsen i § 3.5.1 er ikke til hinder for motorisert ferdsel på landbruksarealer i forbindelse med jordbruk- og skogbruksdrift (jf § 3.5.2). Bestemmelsen er heller ikke til hinder for motorferdsel knyttet til gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten (jf § 3.5.2).

Retningslinjer

Hogst av ved til egen bruk er tillatt. Hogst utover dette krever tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Det vil bli gitt tillatelse til hogst som bidrar til målrettet tilbakeføring av prioriterte lynghei, naturbeitemark og skogsbeite.

Av hensyn til fuglelivet bør hogst- og ryddeprosjekter, dersom ikke annet er avtalt, ikke gjennomføres i perioden fra 15.03 og 15.08.

Følgende prinsipper skal legges til grunn for hogst:

Hogst av gran, sitkagran, bergfuru og buskfuru og andre fremmede treslag er positivt.

Hogst og tynning er positivt hvis det er ledd i målrettet tilbakeføring til kystlynghei, naturbeitemark eller beiteskog, og følges opp med planmessig beiting i tråd med prinsippene i kap 5.4.1. Tømmeret skal fraktes ut så langt det er mulig. Stubber skal være lave.

Håndtering av hogstavfall håndteres som følger:

- Ved uttak av enkelttrær i skog og beiteskog forventes kun rydding for å hindre ulemper for biologisk mangfold og friluftsliv. Store trær som ikke er mulige å frakte ut, men ønskes avviklet, kan med fordel ringbarkes. Dette er en enkel måte å fjerne en uønsket frøkilde på samtidig som man øker mengden stående død ved. Stående død ved er verdifullt for biologisk mangfold.
- Ved hogst i åpent landskap (naturbeitemark og kystlynghei) skal hogstavfallet samles i hauger for brenning. Unntaksvis kan hauger som ligger bortgjemt eller lite dominerende i landskapet ligge igjen til råtning.

Av hensyn til det biologiske mangfoldet skal gammel skog, rik edellauvskog, sumpskog og moden ospeskog ikke hogges.

Kjøring i forbindelse med skogsdrift er etter forskriften kun tillatt på landbruksareal. Med landbruksareal i forbindelse med motorferdsel menes dyrket mark og traktorvei, gamle kjørespor/ kjerrevei. Kjøring utover dette krever dispensasjon fra verneforskriften. Når hogst skjer som skjøtsel i regi av forvaltningsmyndigheten, har forvaltningsmyndigheten hjemmel til motorferdsel.

5.4.4 Tilleggsnæring

Utvikling av tilleggsnæring utover tradisjonell bruk er positivt i den grad det skjer innen rammen av verneformålet.

5.4.5 Fiske

Status

Kystfisket har vært en bærebjelke i livsgrunnlaget gjennom generasjoner. Vernereglene fører ikke til endringer for det tradisjonelle fisket.

Innenfor landskapsvernområdet er det størst fiskeriaktivitet fra Flekkerøya og Mandal. På Flekkerøya finnes blant annet trålerflåte og fiskeindustrianlegg. Trålerne fangster i hele Skagerrak etter både konsumfisk som torsk, sei, lyr og hyse og i liten grad industrifisk som tobis og øyepål. Reker og sjøkreps er viktig fangst.

Mindre fartøy utgjør hovedtyngden i fiskeflåten. Disse båtene driver kystfiske, hovedsakelig med garn, line og ruser, etter torsk, sei, lyr, hyse og lysing. I sesongen drives makrelldorging og teinefiske etter krabber og hummer.

Fritidsfisket er betydelig, både etter hvitfisk, laksefisk, krabbe og hummer. Kystfisket blir i liten grad berørt av landskapsvernet og blir ikke videre kommentert.

Bestemmelser i verneforskriften

Jakt er tillatt etter viltloven. Fiske er tillatt etter lakse- og innlandsfiskeloven. Fiske og fangst er tillatt etter saltvannsfiskeloven (jf § 3 punkt 3.1).

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

- *oppføring av nødvendige anlegg i forbindelse med stedegen fiskeri- og landbruksnæring som ikke er i strid med verneformålet (jf § 3.1.3pkt c).*

Mål

Kystfiske skal videreføres

Retningslinjer

Det kan gis tillatelse til oppføring av nødvendige driftsbygninger for å kunne utføre næringsfiske som ikke er i strid med verneformålet. Eksempelvis kan dette være bygninger for lagring av fiskeutstyr. Det er et mål å opprettholde den tradisjonelle utnyttelse av området. Det vil bli satt krav om at bygningen kun skal brukes i fiskenæringen. Videre må det være et reelt behov for bygningen, og det vil kunne bli stilt vilkår knyttet til plassering, utforming og innredning.

5.4.6 Skjellsandopptak

Status

Innenfor verneområdet er det gitt tre konsesjoner til opptak av skjellsand. Den ene konsesjonen gjelder havbunnen utenfor Udvår og Songvår, den andre havbunnen i sundet mellom Indre Lindøy og Hugøy, den tredje øst for Odd i Mandal kommune.

Bestemmelser i verneforskriften

Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter (jf § 3.1.1)

Bestemmelsene i § 3.1.1 er ikke til hinder for:

- *Uttak av masse under havoverflaten som ikke påvirker landskapet over havoverflaten (jf 3.1.2 pkt q).*

Retningslinjer

Vest – Agder Fylkeskommune er konsesjonsmyndighet for opptak av skjellsand, også innenfor verneområdet. En eventuell søknad om drift som påvirker landskapet over vann må behandles av forvaltningsmyndigheten for verneområdet i forhold til verneforskriften for Oksøy- Ryvingen.

5.4.7 Havbruk

Status

Det ligger to skjelldyrkingsanlegg øst for Kapelløya og vest for Herøya i Søgne. Begge er ute av drift. Det er ingen fiskeoppdrettsanlegg i området i dag. De naturgitte forutsetningene for oppdrett av laksefisk er ikke gunstige i Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde. Kaldt vann om vinteren og hyppige oppblomstringer av giftige alger i sjøen er problematisk for denne næringen.

Mandalselva er et nasjonalt laksevassdrag og Lindesnes-Mannefjorden er en nasjonal laksefjord. Den delen av Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde som ligger mellom Ryvingen fyr i Mandal og Fugløya i Søgne, ligger således innenfor en nasjonal laksefjord. I de nasjonale laksefjordene skal det ikke etableres ytterligere matfiskeoppdrett for laksefisk, og eksisterende virksomhet vil bli underlagt strengere krav til rømmingssikring og strengere krav til kontroll av lakselus og annen sykdom. De bestandene som inngår i området, det vil si laks fra Mandalselva og Audna, skal også prioriteres i det øvrige arbeidet med å styrke laksebestandene.

Skjelloppdrett er miljømessig gunstigere enn oppdrett av laksefisk. Skjellene lever av planteplankton og næringsstoffer som finnes naturlig oppløst i vannmassene. Skjelloppdrett kan således bidra til å redusere eutrofieringen som miljøproblem i kystvannet. På den annen side kan skjellanlegg gi en visuell forstyrrelse i landskapsbildet som kan komme i strid med verneformålet.

Mål

Eventuelle havbruksanlegg skal underordnes verneformålet.

Bestemmelser i verneforskriften

Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter (§ 3.1.1)

Bestemmelsene i § 3.1.1 er ikke til hinder for:

- *Havbeitevirksomhet uten faste installasjoner over vann i medhold av lov om havbeite(if § 3.1.2 pkt e).*
- *Drift av havbruksanlegg som på lokaliteter som på vernetidspunktet hadde konsesjon(if § 3.1.2 pkt f).*

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

- *Etablering av havbruksanlegg uten fast bygningsmasse på land og særlig synlig anlegg på havoverflaten (if § 3.1.3 pkt h).*

Retningslinjer

Ved søknad om nye havbruksanlegg må forvaltningsmyndigheten vurdere dette i forhold til verneformålet. Hensynet til skjærgårdslandskapet og friluftslivet skal tillegges stor vekt. I tillegg vil det være naturlig å plassere anlegget i områder som allerede er påvirket av inngrep som hytter og lignende.

Havbruksanlegg som ikke er i drift skal fjernes fra landskapsvernområdet.

Skjærgårdslandskapet, slik det defineres i verneformålet, karakteriseres av en sjøoverflate som brytes opp av mange lave, avslepne øyer, holmer og skjær, med tilhørende naturtyper, flora, fauna, kulturminner og kulturlandskap, herunder kystlynghei og de karakteristiske uthavnene. Det framgår klart at sjøoverflaten har en sentral plass i dette landskapsbildet. For at havbruksanlegg skal kunne godkjennes, må derfor installasjoner på sjøoverflaten være så små og lite synlige som mulig.

Allmennhetens mulighet til utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv er en sentral del av formålet med vernet. Forvaltningsmyndigheten må derfor vurdere nøye i hvilken grad et havbruksanlegg vil redusere friluftsjnteressene eller ikke. I de delene av landskapsvernområdet som er viktigst for friluftslivet, og der et havbruksanlegg i stor grad vil redusere friluftsjnteressene, vil forvaltningsmyndigheten ikke gi tillatelse til havbruksanlegg. I andre deler av området, der friluftsjnteressene er mindre, og der de negative virkningene på friluftslivet og skjærgårdslandskapet er små, kan det gis tillatelse.

5.4.8 Reiseliv

Status

I dag finnes det ingen reiselivsbedrifter innenfor landskapsvernområdet. Tre feriesentra er imidlertid lokalisert på fastlandet like nord for vernområdet. Det tilbys overnatting på Ryvingen fyr, og guidet dagsbesøk på Songvår fyr. Dette er tema i en forvaltningsplanprosess for Oksøy fyr som pågår i 2015.

Det finnes utleiehytter i verneområdet som er tilknyttet gårdsbruk lenger inn i skjærgården. Mange av gjestene er fritidsfiskere, ofte utlendinger, som bruker en stor del av oppholdet til fritidsfiske på sjøen. De leier båter og kjører ut i den ytre skjærgården der mye av dette fritidsfiske foregår.

Den natur- og kulturarven som dette området bærer har stor verdi både nasjonalt og internasjonalt. Verneverdiene skal forvaltes på en slik måte at områdene fortsatt kan være attraktive for eksempelvis reiselivet, samtidig som formålet med vernet er ivaretatt (St. meld. nr. 26).

Mål

Det er et ønske å legge til rette for en positiv utvikling for naturbasert reiseliv i og ved Oksøy Ryvingen landskapsvernområde innen rammen av vern.

Bestemmelser i verneforskriften

All ferdsel må skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner (jf § 3. 4.1)

Bestemmelsene er ikke til hinder for tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger. Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten (jf § 3.4.2).

Bruk av ridehest og sykkel i utmark er bare tillatt langs traseer godkjent for bruk i forvaltningsplan (jf § 3.4.3).

Innenfor nærmere avgrensede deler av landskapsvernområdet kan Direktoratet for naturforvaltning ved forskrift regulere eller forby ferdsel som kan være til skade for naturmiljøet (jf § 3.4.4).

Motorferdsel er forbudt på land (jf § 3, pkt 5.1).

Retningslinjer

Retningslinjer for skånsom tilrettelegging vil også være førende ved vurdering av dispensasjonssøknader knyttet til næringsvirksomhet (se kap 4.2). Tilretteleggingstiltak som er gjort for friluftslivet vil ofte kunne benyttes av reiselivet og omvendt.

Tyngre tilrettelegging, deriblant oppføring av bygninger bør skje utenfor verneområdet.

Organiserte aktiviteter krever tillatelse fra grunneier når arrangementet kan medføre nevneverdig skade eller ulempe og grunneier berøres av aktiviteten. Et typisk eksempel er start og målområde for arrangementer.

5.4.9 Bygninger og tekniske inngrep

Bygninger

Status

Innenfor landskapsvernområdet er det i Kristiansand 23 fritidsboliger, i Søgne 26 fritidsboliger og i Mandal 13 fritidsboliger. Fritidsboligene er hovedsaklig i bruk i sommerhalvåret. Utover dette er grensen for landskapsvernområdet trukket utenfor fast bosetting. I 100-metersbeltet langs sjøen er det et generelt byggeforbud etter plan- og bygningsloven.

Mål

Verneområdestyret vil ved behandling av søknader om ombygging og tilbygg til eksisterende bygning, legge til grunn følgende mål:

I landskapsvernområdet skal bygningers historie, landskapsplassering, landskapstilpasning og byggeform i ulike tidsepoker, bevares og komme til uttrykk. Tilbygg og ombygging kan unntaksvis skje dersom dette ikke er til skade for landskapet, naturmangfoldet, kulturminner

eller allmenhetens friluftsliv. Utforming av tilbygg og ombygging skal tilpasses bygningsmiljøet og omgivelsene. Det historiske landskapet med karakteristiske elementer som slåttemark, naturbeitemarker, skogsbeiter, lyngheier, steingjerder, tufter, rydningsrøyser med videre skal ivaretas og styrkes.

Bestemmelser i verneforskriften

Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter (§ 3.1.1)

Bestemmelsene i § 3.1.1 er ikke til hinder for:

- *Vedlikehold av bygninger, brygger, veier, vannkummer, vannledninger, sjømerker, lykter, grøfteløp og andre eksisterende anlegg (jf § 3 pkt 1.2 a).*

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

- *Gjennoppbygging av bygninger som er gått tapt ved naturskade, og gjenoppbygging av nedfalte bygninger som hører med i det tradisjonelle bygningsmiljøet på stedet (jf § 3 pkt 1.3 a).*
- *Ombygging og mindre tilbygg til eksisterende bygninger (jf § 3 pkt 1.3 b).*
- *Oppføring av nødvendige bygninger og anlegg i forbindelse med stedegen fiskeri- og landbruksnæring som ikke er strid med verneformålet (jf § 3 pkt 1.3 c).*
- *Ombygging og mindre utvidelse av eksisterende brygger (jf § 3 pkt 1.3 e).*
- *Etablering av kloakkanlegg, brønn eller vannledning til eksisterende fritidsbolig (jf § 3 pkt 1.3 f).*
- *Motorferdsel i forbindelse med transport av materialer til vedlikehold og byggearbeider på bygninger, brygger og lignende. Dersom frakt kan skje ved bruk av båt, skal dette fortrinnsvis benyttes (§ 3 pkt 5.3 a).*

Retningslinjer for behandling av søknader om tillatelse til ombygging og mindre tilbygg til eksisterende bygninger fra forskriftene for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvern-områder⁴

Ved behandling av søknad om dispensasjon for tiltak skal verneområdestyret legge til grunn følgende prinsipper:

1. Hver sak skal vurderes helhetlig i forhold til verneformålet.
2. Landskapet skal bevares. Bygninger skal ikke utvides eller bygges om slik at de blir mer dominerende i landskapet, kommer for nær tursti eller på annen måte er til ulempe for allmenheten. Eiendommer med stor bebyggelse må ikke forvente utvidelse. I slike tilfeller

⁴ Disse retningslinjene har vært på administrativ høring i Kristiansand, Søgne, Mandal og Flekkefjord kommuner, Fylkesmannen i Vest-Agder, Vest-Agder fylkeskommune og Miljødirektoratet før de er tatt inn i utkast til forvaltningsplane.

er det som regel ombygging eller omdisponering av areal på annen måte, som kan være aktuelt å vurdere dersom prinsippene i disse retningslinjene er oppfylt.⁵⁶

3. Naturmangfoldet og kulturminner skal bevares.
4. Eksisterende bygninger som har en historisk eller arkitektonisk verdi skal bevares.
5. Tilbakeføring av bygningsfasader er som hovedregel positivt. Ulike deler av bygning med ulik alder, kan i noen tilfeller vurderes særskilt.
6. Tilbygg skal underordnes hovedbygg for eksempel ved merkbart senket mønehøyde og underordnet størrelse. Hvis eksisterende bygg har høy grunnmur, kan lavere grunnmur på tilbygg bidra til dette. Totalt bebygd areal på eiendommen vil bli tillagt vekt i saksbehandlingen.
7. Opprinnelig takvinkel, mønehøyde, material- og fargebruk på eksisterende bygg, skal i hovedtrekk videreføres. Dersom ikke andre hensyn er tungtveiende, skal materialvalg og fargebruk skje ut fra ønsket om å gjøre bygningen minst mulig synlig i landskapet.
8. Fasader må vurderes i det enkelte tilfelle i forhold til byggets karakter og øvrige uttrykk. Vesentlige endringer i fasade må normalt ikke skje.
9. Det må ikke foretas graving, planering, masseutskifting, påfylling eller tildekking som endrer landskapsbildet, naturmangfoldet eller terrengprofilen.
10. Søknader skal først fremmes som søknad om dispensasjon overfor verneområdestyret. Dersom søknaden sendes kommunen, videreformidler kommunen denne til verneområdestyret. Verneområdestyret stiller følgende krav til søknad:
 - a. Situasjonsplan 1:500/1:1000
 - b. Oversiktskart 1:1000/1:5000
 - c. Fasadetegninger av alle fasader i ønsket framtidig bygg, målsatt 1:50/1:100
 - d. Terrengprofil 1:50/1:100
 - e. Begrunnelse inkludert angivelse av eksisterende bebygd areal/bruksareal på eiendommen, spesifisert pr bygning, og ca alder på bygninger/bygningsdeler
 - f. Oversiktsfoto og foto av alle fasader
11. Verneområdestyret skal innhente uttalelse fra fylkeskonservatoren i søknader om ombygging eller rivning av følgende typer bygninger:
 - a. Bygninger eldre enn 1900
 - b. SEFRAK-registrerte bygninger
 - c. Bygninger som ligger i områder regulert til bevaring.
12. Arkitekttegning kan kreves i spesielle tilfeller ved søknad om vesentlig ombygging eller tilbygg.
13. Tilstandsrapport skal fremlegges der hele eller hoveddel av hytte/fritidshus søkes revet.⁷

Verneområdestyret ber kommunene legge disse retningslinjene til grunn for sin dialog og veiledning.

⁵ Setning foreslått strøket av Trond Johanson.

⁶ Grunneierrepresentantene foreslår:

«Det skal gis mulighet for mindre utvidelser/tilpasninger for å tilfredstille nåtidens livsbehov slik som forbedrede toalett- og kjøkkenforhold.» og

«Rett til gjenoppbygging etter skade fra brann eller naturkatastrofer skal gis i alle bebygde områder.»

⁷ Dette punktet er basert på vedtak i styresak 34/14

Verneområdeforvalter bør som følge av disse retningslinjene, ha formell kompetanse på bygningsbevaring.

Uthavnen Udvær

De karakteristiske uthavnene er en del av verneformålet. Udvær i Søgne kommune har et preg som gjør at det kan karakteriseres som en uthavn. Vedlikehold og menneskelig tilstedeværelse er en forutsetning for at Udvær skal kunne bevares. Det kan derfor vurderes å åpne for mindre tilbygg/påbygg/fasadeendringer, samt etablering av stier mellom husene, så lenge dette ikke skjer på en måte som forringer det tradisjonelle preget. Aktuelle tiltak må imidlertid vurderes i hver enkelt sak etter søknad. Ved vurdering av søknad om bygningsmessige tiltak i disse områdene, skal det i tillegg til nevnte momenter tas hensyn til følgende:

- Utforming av bygget skal følge tradisjonell byggestil i nærområdet. Det innebærer at det skal legges vekt på farge på bygget, takvinkel (30- 50 grader), takdekke (fortrinnsvis rød teglstein), innsetting/ blanding av vindu, sprusser m.m.

Udvær. Foto Jørn Johnsrud

Tekniske inngrep

Status

Det finnes ingen større inngrep som eksempelvis industribygg, kraftlinjer og massetak innenfor landskapsvernområdet. Kystverkets har anlegg i form av fyrstasjoner og lykter.

Bestemmelser i verneforskriften

Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter (§ 3.1.1)

Bestemmelsene i § 3.1.1 er ikke til hinder for:

- *Etablering av sjømerker, lykt og andre anlegg som er nødvendig for sikkerheten på sjøen(jf § 3.1.2 pkt l).*
- *Drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg. Bruk av motorisert transport krever særskilt tillatelse(jf § 3.1.2 pkt m).*
- *Nødvendig istandsetting av kraftlinjer ved akutt utfall. Ved bruk av motorisert transport skal det i ettertid sendes melding til forvaltningsmyndigheten(jf § 3.1.2 pkt n).*
- *Oppgradering/ fornying av kraftlinjer for heving av spenningsnivå og øking av linjetverrsnitt når dette ikke fører til vesentlige fysiske endringer i forhold til verneformålet(jf § 3.1.2 pkt o).*
- *Drift og vedlikehold av kystverkets anlegg, og nødvendig motorferdsel i forbindelse med dette(jf § 3.1.2 pkt p).*

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

- *Oppgradering/ fornying av kraftledninger som ikke faller inn under § 3.1.2 pkt o (jf § 3.1.3 pkt h).*
- *Oppføring av nye anlegg, flytting av anlegg og tilbygg til eksisterende anlegg for Kystverket(jf § 3.1.3 pkt l).*

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til motorferdsel i forbindelse med drift og vedlikehold av eksisterende kraftlinjer, telekabler og kystverkets anlegg (jf § 3 pkt 5.3 c).

Retningslinjer

For drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg kreves det ikke søknad om dispensasjon fra verneforskriften. Skal det benyttes motorisert transport i forbindelse med dette arbeidet, må det søkes om på forhånd.

Ved nødvendig istandsetting av kraftlinjer ved akutte utfall kreves det ikke søknad på forhånd. Hvis motorisert transport har blitt benyttet i arbeidet, skal det sendes melding til forvaltningsmyndigheten i ettertid.

Verneområdestyret har bedt verneområdesforvalter å legge fram en styresak om retningslinjer for ombygging/mindre tilbygg til fritidshus/hytter i landskapsvernområder i mai 2014.

5.4.10 Kulturminner

Status

Oksøy fyr og Ryvingen fyr er fredet etter kulturminneloven. Det er utover dette registrert et betydelig antall automatisk fredete kulturminner fra før 1537 i området (se tabell 2 og vedlegg 1). Tidsmessig fordeler disse kulturminnene seg på alle perioder fra eldste steinalder til og med middelalder. Potensialet for flere funn er meget stort i området.

Mål

Fornminner og kulturminner og tilliggende områder skal bevares.

Bestemmelser i verneforskriften

Sikring av områder med fornminner og nyere tids kulturminner er en del av formålet for Oksøy- Ryvingen landskapsvernområde. Kulturminner skal beskyttes mot skade og ødeleggelse.

Vernet er ikke til hinder for vedlikehold og istandsetting av kulturminner i samsvar med forvaltningsplan jf verneforskriften § 3 punkt 1.1 og 1.2 a og j.

Retningslinjer

Områder med kulturminner skal bevares slik at de ikke blir skadet eller forsvinner som følge av gjengroing eller annen naturskade. Utvalgte kulturminner kan skjottes og tilrettelegges for publikum etter samråd med Vest – Agder fylkeskommune.

Istandsetting av kulturminner som er beskrevet i forvaltningsplanen for Oksøy- Ryvingen krever ikke søknad. Men forvaltningsmyndigheten skal varsles på forhånd.

Gamle ferdselsveier vedlikeholdes der det er viktig for ferdsel og friluftsliv. Større reparasjoner skal meldes forvaltningsmyndigheten i god tid på forhånd. Oppgradering kan kun skje etter tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Istandsetting av kulturminner som er beskrevet i tiltaksdelen av forvaltningsplanen krever ikke søknad. Kulturminne er definert i følge kulturminneloven som alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. I Norge er alle kulturminner fra før 1537 og stående bygg fra før 1650 automatisk fredet. Nyere kulturminner fredes ved enkeltvedtak.

Automatisk fredede kulturminner (fornminner) omfatter blant annet boplasser, huler og hellere, spor etter åkerbruk av alle slag som rydningsrøyser, gjerder, jakt-, fiske- og fangstinnretninger, vegfar inkludert f eks seilmerker, forsvarsverk, kultplasser, bautasteiner, steinsettinger og gravminner. Med til et automatisk fredet kulturminne hører et område på fem meter rundt dets synlige ytterkant hvis ikke annet er sagt av kulturminnemyndigheten jf lov om kulturminner §§ 3, 4 og 6.

Alle nye tiltak i landskapsvernområdet skal oversendes Fylkeskonservatoren for vurdering etter kulturminneloven.

I Vest-Agder har kulturavdelingen i Vest-Agder fylkeskommune, Universitetets kulturhistoriske museer og Oldsaksamlingen forvaltningsmyndighet for kulturminner på land. Under vann er dette ansvaret tillagt Norsk Sjøfartsmuseum jf forskrift om faglig ansvarsfordeling mv. etter kulturminneloven.

Tabell 2. Automatisk fredete kulturminner, lokalitet og type kulturminne innenfor Okseøy- Ryvingen landskapsvernområde (Stylegar 2000).

Lokalitet	Type kulturminne
Kinn	2 gravrøyser (bronsealder/jernalder)
Store Risøy	1 gravrøys (bronsealder/jernalder)
Flekkeholmene	1 gravrøys (bronsealder/jernalder)
Skarvøya	1 gravrøys og 1 diabasbrudd (bronsealder/jernalder og eldre steinalder)
Herøya	3 gravrøyser (bronsealder/jernalder)
I. Hellersøya	Mulige spor etter diabasbrudd (steinalder)
Kapelløya	Kirketomt og gravplass (middelalder)
Torsøya	3 gravrøyser (bronsealder/jernalder)
Hellersøya	1 gravrøys (bronsealder/jernalder)
Jolløy	2 gravrøyser (bronsealder/jernalder)
S. Geiderøy	1 gravrøys (bronsealder/jernalder)
Udvår	1 gravrøys, 1 losvarde og 1 hule (flere tidsperioder)
Lille Vengesholmen	1 gravrøys og 1 hustuft (bronsealder/ jernalder og mulig middelalder)
Hellersøy	3 hellere (uviss tid)
Rossnes	2 gravrøyser og 1 hustuft (eldre jernalder)
Båtviga	1 heller (steinalder)
Dyrestad	1 bygdeborg (folkevandringstid)
Store Sæsøy	Diabasbrudd (eldre steinalder)
Stusøy	2 gravrøyser, 2 hellere og 1 tuft (bronsealder/jernalder/middelalder)

5.4.11 Forskning og undervisning

Status

Med de natur- og kulturkvalitetene som finnes i Okseøy- Ryvingen landskapsvernområde er potensialet stort innen både forskning og undervisning. I dag brukes spesielt de landfaste områdene på Flekkerøy til undervisning. Universitetet i Agder har også igangsatt kartlegging av insekter og fugl på Bergeneset på Flekkerøya for å undersøke effektene av de planlagte skjøtselstiltakene der.

Mål

Verneområdet skal i stor grad kunne benyttes til forskning og undervisning. Aktiviteten må ikke komme i konflikt med verneverdiene. I hver av kommunene i landskapsvernområdet skal det være minst ett område som er godt tilrettelagt for læring om naturmangfoldet og lokalhistorien. Bergeneset (Flekkerøy), Asperøya (Flekkerøy), Kapelløya (Hy-Hellesund) og Ystevågen (Skjernøy) bør prioriteres.

Bestemmelser i verneforskriften

All ferdsel må skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner (jf § 3. 4.1)

Bestemmelsene er ikke til hinder for tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger. Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten (jf § 3.4.2).

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra bestemmelsene for vitenskapelige undersøkelser når dette ikke strider mot formålet med vernet (jf § 4).

Retningslinjer

Forskningsprosjekter som krever faste installasjoner eller som på noen annen måte kan påvirke verneformålet, krever dispensasjon fra verneforskriften for Oksøy- Ryvingen landskapsvernområde.

Utlekking av referanseområder uten skjøtsel/drift må være avtalt med grunneier.

5.5 Oppgaver og organisering

Oppgaver

Verneområdestyret forvalter Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder. Det har etter tilbud fra Miljødirektoratet åpnet for å overta myndighet for følgende 10 sjøfuglreservater som omslutes av Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde:

- Skjøringen naturreservat i Mandal kommune
- Slettingen naturreservat i Mandal kommune
- Store Vengesholmen naturreservat i Mandal kommune
- Søndre Eggvær naturreservat i Mandal kommune
- Kjellingen naturreservat i Mandal kommune
- Valløy naturreservat i Mandal kommune
- Herøya naturreservat i Søgne kommune
- Songvaar, Hellersøya og Kubbøya naturreservat i Søgne kommune
- Store Lyngholmen naturreservat i Søgne kommune
- Oksøy naturreservat i Kristiansand kommune

Verneområdestyret har også åpnet for å overta forvaltningsansvaret for Nedre og Øvre Svineholmen og Raudholmene sjøfuglreservater i Flekkefjord dersom Miljødirektoratet og Flekkefjord kommune samtykker.

Verneområdestyret har som forvaltningsmyndighet ansvar for myndighetsutøvelse etter forskriften for det enkelte landskapsvernområde og reservat, herunder behandling av søknader om dispensasjon og tillatelse verneforskriften, skjøtsels- og forvaltningsplanlegging og iverksette tiltak for å fremme verneformålet i tråd med verneforskriftene, naturmangfoldloven, nasjonale retningslinjer og godkjente forvaltningsplaner.

Organisering

Verneområdestyre består av fem ordførere eller andre sentrale politikere valgt av kommunestyrene i Flekkefjord, Mandal, Søgne og Kristiansand, samt Vest-Agder fylkesting, som oppnevner to politikere hver etter kommunevalget hvert fjerde år. Miljødirektoratet oppnevner formelt styret. Styret konstituerer seg selv. Nytt styre forventes å være virksomt fra januar 2016.

Et faglig rådgivende utvalg med fire grunneierrepresentanter og tre representanter fra frivillige organisasjoner ble oppnevnt av verneområdestyret, og har vært virksomt fra desember 2011. Nytt utvalg forventes å være virksomt fra januar 2016.

I Miljødirektoratets utkast til nye vedtekter for verneområdestyrene (av desember 2014) heter det:

«Styret skal oppnevne et faglig rådgivendeutvalg. Utvalget skal bestå av representanter for de ulike interessene i området, som blant annet grunneiere, andre særlig berørte offentlige organer som for eksempel friluftsråd, næringsliv, frivillige organisasjoner, blant annet natur og miljøorganisasjoner og lignende. Verneområdestyret bør ha minst et årlig dialogmøte med faglig rådgivende utvalg.»

Verneområdestyret ønsker et felles utvalg for våre verneområder som gir faglige råd som representerer menneskene og de interessene som er berørt. Følgende bør være representert (xdette er en bruttoliste som rådgivende utvalg bes kommentere):

- private grunneierne – 4 representanter i dag
- staten/kommunen som grunneier/rettighetshaver – ingen i dag
- kystverket – ingen i dag
- Vest-Agder fylkeskommune (kulturminner, friluftsliv) – ingen i dag
- Velforeninger – ingen i dag
- interkommunale friluftsråd (aktiviteter/tilrettelegging) – ingen i dag
- venneforeninger (fyrverter) – ingen i dag
- turistforening (FOT) – 1 i dag
- jeger- og fiskerforening – ingen i dag
- kystlag (kystkultur) – 1 i dag
- naturforeninger (ornitologi, zoologi, botanikk, naturvernforbundet) – 1 i dag

- statens nauoppsyn (oppsyn og naturveiledning) – ingen i dag
- pedagogisk senter – ingen i dag
- reiselivsnæringen – ingen i dag

Verneområdestyret og rådgivende utvalg bør ha et felles fagseminar hvert år fortrinnsvis i første halvår, der også administrativt kontaktutvalg deltar.

Det er etablert et administrativt kontaktutvalg bestående av en kontaktperson i de fire berørte kommunene.

En verneområdeforvalter ble tilsatt i mai 2011.

5.6 Saksbehandlingsrutiner

Verneområdestyret kan gi tillatelse/dispensasjon til tiltak og aktiviteter etter spesifiserte bestemmelser i forskriften for Okseøy-Ryvingen landskapsvernområde § 3. Styret kan også gi dispensasjon etter den generelle hjemmelen i naturmangfoldloven § 48, dersom bestemte vilkår er oppfylt. Verneområdestyret kan også fatte vedtak om å iverksette tiltak for å fremme formålet med vernet jf verneforskriften § 5. Miljødirektoratet har utarbeidet Rundskriv om forvaltning av verneforskrifter - M 106-2014.

Verneområdestyret har delegert til verneområdeforvalteren myndighet til å treffe vedtak med hjemmel i spesifiserte dispensasjonsbestemmelser om ferdsel etter verneforskriftene for Okseøy-Ryvingen landskapsvernområde – styresak 28/13. Forvalterens vedtak skal treffes i tråd med naturmangfoldloven, verneforskriften og forvaltningsplan.

Søknader om bygging, terrengbearbeiding med videre, og motorferdsel sendes kommunen for registrering⁸. Kommunens administrasjon oversender saken til Verneområdeforvalteren for behandling etter verneforskriften. Verneområdeforvalteren bør inviteres til eventuelt innledende byggemøte.

Søknaden bør oppfylle de krav kommunen har f.eks til byggesaker. Søknaden bør minimum inneholde en beskrivelse av dagens tilstand (f.eks eiendommens bygningsmasse i byggesaker), ønsket tiltak/endring, utforming/materialbruk, og en tydelig begrunnelse.

Verneområdestyrets behandlingstid er i praksis fire-åtte uker. Behandlingstiden avhenger av når søknaden kommer inn i forhold til forutbestemte styremøter.

Verneområdeforvalter foretar en selvstendig faglig vurdering i forhold verneformålet og vernebestemmelsene i verneforskriften §§ 2 og 3, og naturmangfoldloven §§ 8-12. Bygnings-, landbruks- og kulturminneforvaltningen med flere konfereres etter behov.

⁸ Søker kan også søke direkte til verneområdestyret.

Verneområdeforvalter utformer en saksframstilling og innstilling til vedtak, som sendes til Verneområdestyret med kopi til Rådgivende utvalg, kommunen og søker, senest to uker før styremøtet. Det kan knyttes vilkår til tiltaket. Vilkårene må stå i rimelig forhold til tiltaket som er til behandling.

Når saken er oversendt styret, ledes prosessen av styreleder. Det betyr at eventuelle innspill i fra da av og fram til styret samles sendes verneområdeforvalter, som videreformidler disse til styreleder/styremedlemmene.

Verneområdestyret behandler saken i møte og fatter et vedtak. Verneområdeforvalteren fører protokoll. Protokollen sendes til to av styremedlemmene til foreløpig godkjenning. Når protokollen er foreløpig godkjent, sendes vedtakene som er fattet til kommunen med kopi til søker, Fylkesmannen i Vest-Agder, Miljødirektoratet og Statens naturoppsyn.

Et vedtak etter verneforskriften kan påklages. Klagefristen er tre uker etter at melding om vedtak er mottatt. Klagen skal vise til vedtaket det klages over, og den eller de endringer som ønskes. Den bør begrunnes. Spesielt nevnes at Fylkesmannen er gitt myndighet til å påklage vedtak fattet av Verneområdestyret.

Klagen skal sendes til Verneområdestyret som vurderer saken på nytt. Dersom vedtaket opprettholdes, oversendes saken til Miljødirektoratet som er klagemyndighet.

5.7 Oppsyn

Status

I et verneområde er det behov for å føre kontroll med at verneforskriften og eventuelle tillatelser og dispensasjonsvedtak etterleves. Statens Naturoppsyn har ansvar for oppsyn i verneområdene i Norge.

Statens naturoppsyn har oppsynsmyndighet med hjemmel i lov av 21. juni 1996 om statlig naturoppsyn, og har politimyndighet etter miljølovene; naturmangfoldloven, friluftsløven, motorferdselloven, kulturminneloven, viltloven, lakse- og innlandsfiske_loven, samt deler av forurensningsloven. I tillegg til kontrolloppgavene etter disse lovene skal oppsynet drive veiledning og informere, utføre skjøtsel og tilrettelegging, registrering og dokumentasjon. Statens naturoppsyn utfører oppsyn og tiltak i verneområder i dialog med Verneområdestyret.

Mål

Oppsynet skal bidra til å ivareta verneverdiene og forhindre ulovligheter. Det skal bidra til å fremme kunnskap og forståelse for Okseøy-Ryvingen landskapsvernområde slik at all aktivitet i området er i tråd med verneformålet.

Retningslinjer

Statens naturoppsyn har følgende generelle retningslinjer for oppsyn i landskapsvernområdene:

- Samarbeid med grunneierne.
- Dialog med viktige brukere av verneområdene.
- Kontrollere, rapportere og reagere på brudd på verneforskriften, gitte dispensasjoner og annet lovverk.
- Kontroll av grensebolter, skilt, informasjonsplansjer og tilsyn med økologisk tilstand minimum hvert tredje år. Ofte der det er behov.
- Påse at områdene framstår som fri for avfall. For strandområder langs sjøen og vassdrag der avfall driver i land hele året er det som regel tilstrekkelig med en aksjon i året. Løpende tilsyn utføres på hovedutfartsområdene og langs hovedstiene.
- Bistå verneområdestyret i forbindelse med planlegging, gjennomføring og oppfølging av skjøtselstiltak

6 Tolking av verneforskriftene

Verneforskriften for Oksøy- Ryvingen landskapsvernområde setter rammer for bruk og forvaltning av området. Sammen med annet lovverk som plan- og bygningsloven, viltloven, hundeloven og loven om friluftsliv vil verneforskriften danne grunnlaget for forvaltningen av området. Hensikten med dette kapittelet er å forklare ordlyd og innhold i verneforskriften, samt å gjøre den best mulig anvendelig både for forvaltningsmyndigheten og de som blir berørt. Innholdet i dette kapittelet må ses i sammenheng med verneforskriften i vedlegg 1 og brukerinteressene i kapittel 5.4. Nummereringen av kommentarene viser til aktuell paragraf i verneforskriften.

§ 2. Formålet

Det er et nasjonalt mål å sikre et representativt utsnitt av norsk natur.

Verneformålet sier noe om hvorfor området er vernet. Ved praktisering av verneforskriften vil en legge avgjørende vekt på formålsparagrafen. Dette gjelder for eksempel når forvaltningsmyndigheten skal foreta skjønnsmessige vurderinger i forbindelse med søknader om dispensasjon fra vernereglene. Dette innebærer at tiltak som er klart i strid med verneformålet ikke kan tillates.

Formålet er definert ut fra ønsket om å ta vare på helheten, viktige landskapselementer, herunder kulturlandskap og kulturminner, og grunnlaget for friluftsliv og naturopplevelse i et stort sammenhengende område.

Med ”tilhørende naturtyper” menes eksempelvis strandenger, dammer, kystlynghei, slåttemarkar og andre naturtyper som fins i dette landskapet.

Bakgrunnen for dette er å identifisere et natur- og kulturpreget kystlandskap, og ta vare på et utvalg av alle de naturtypene som finnes her.

§ 3. Vernebestemmelser

1. Landskapet

1.1. Inngrep som setter varige og synlige spor i landskapet vil normalt være i strid med verneformålet. Om et inngrep faller inn under 1.1 vil være en skjønnsmessig vurdering av forvaltningsmyndigheten.

Naturmangfoldloven § 36 gir følgende ramme for hva som kan skje i et landskapsvernområde:

” I et landskapsvernområde må det ikke settes i verk tiltak som alene eller sammen med andre tiltak kan endre det vernede landskapets særpreg eller karakter vesentlig. Pågående virksomhet kan fortsette og utvikles innenfor rammen av første punktum. Nye tiltak skal tilpasses landskapet. Det skal legges vekt på den samlede virkning av tiltakene i området. I forskriften kan det gis bestemmelser om hva som alene eller sammen med andre tiltak kan endre landskapets særpreg eller karakter vesentlig, om krav til landskapsmessig tilpassing, og om ferdsel som ikke skjer til fots. ”

Mudring og dumping i sjø ligger utenfor verneforskriftens virkeområde (under laveste vannstand) og behandles etter annet lovverk. Graving og påfylling av masse som har innvirkning på arealene over laveste vannstand (tidevannssonen) og på land dekkes av 1.1.

Flatehogst er endring av landskapets karakter.

Opplistingen i 1.1 viser eksempler på tiltak som kan være i strid med vernebestemmelsene. Opplistingene er ikke uttømmende. Det vil si at også andre tiltak kan være i strid med vernebestemmelsene.

Mennesket har hatt en sentral rolle i utformingen av dette landskapet gjennom årtusener. Store deler av Oksøy- Ryvingen landskapsvernområde har derfor et kulturpåvirket landskap. Verneforskriften åpner derfor for at ulike ordinære driftsformer eksempelvis innen fiske- og landbruk, skal kunne fortsette som før. Vi anser dette som sterkt ønskelig, ikke minst for å ta vare på kystlyngheia.

1.2 For å gjennomføre de tiltakene som er nevnt her, trenger man ikke å søke dispensasjon:

a. Med vedlikehold av bygninger menes arbeid som ikke medfører endring av bygningens karakter og art, eller omfang, eller på annen måte påvirker verneformålet. Vedlikehold som medfører fasadeendringer eller påvirker landskapets art eller karakter vesentlig, må vurderes etter vernebestemmelsene § 3, 1.3 b, det vil si etter søknad. Se også kapittel 5.4.9.

b. Med tradisjonell landbruksdrift menes landbruk som har vært drevet i tidligere tider og opp mot vernetidspunktet på eksisterende og tidligere utnyttede jordbruksarealer. Se også kapittel 5.4.1 og 5.4.2.

g. Opplag av båt. Vernet er ikke til hinder for opplag av båt på eksisterende plass. Med eksisterende plass menes plass som var i bruk på vernetidspunktet. Med opplag menes fast forankring av båt og fast henlegging av båt i mer enn 3 måneder.

j. For vedlikehold av løyper, stier, skilt og bruer som er godkjent i forvaltningsplanen for Oksøy- Ryvingen kreves det ikke søknad. Se også kapittel 5.3.3.

k. Istandsetting av kulturminner som er beskrevet i forvaltningsplanen for Oksøy- Ryvingen krever ikke søknad. Men forvaltningsmyndigheten skal varsles på forhånd. Kulturminne er definert i følge kulturminneloven som alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. I Norge er alle kulturminner fra før 1537 og stående bygg fra før 1650 automatisk fredet. Nyere kulturminner fredes ved enkeltvedtak. Se også kapittel 4.8.

m. For drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg kreves det ikke søknad. Skal det derimot benyttes motorisert transport i forbindelse med arbeidet, må det søkes om på forhånd.

1.3 For punktene a til l kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse etter søknad. Søknader etter dette punktet vurderes kun i forhold til om tiltaket kommer i strid med verneformålet eller ikke. Alle andre vurderinger er utenforliggende hensyn.

a. Gjenoppføring etter brann. Dette er søknadspliktig. Søknad vil først bli behandlet etter verneforskriften og så, plan- og bygningsloven. Det vil normalt bli gitt dispensasjon til dette, så lenge plassering, utforming og størrelse er i tråd med opprinnelig bygg. Hvis gjenoppføring av spesielle hensyn ikke kan tillates skal man forsøke å finne alternativ plassering hvor gjenoppføring kan aksepteres. Se også kapittel 5.4.9.

c. Det kan gis tillatelse til oppføring av nødvendige bygninger for å kunne utføre stedegen fiskeri- og landsbruksdrift som ikke er i strid med verneformålet. Se også kapittel 5.4.1.

h. Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til etablering av havbruksanlegg uten fast bygningsmasse på land og særlig synlig anlegg på havoverflaten (verneforskriften §3, pkt 1.3.h). Forvaltningsmyndigheten må vurdere slike søknader i forhold til verneformålet. I verneformålet er det hensynet til skjærgårdslandskapet og hensynet til friluftslivet som må tillegges stor vekt. Se også kapittel 5.4.7.

i. Friluftslivet er en del av verneformålet i Oksøy- Ryvingen landskapsvernområde. Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad åpne for skånsom tilrettelegging som er i tråd med forvaltningsplanen. Tilretteleggingstiltak og utøvelsen av friluftslivet må ikke komme i konflikt med viktige naturverdier eller landbruksinteresser i området. Se også kapittel 5.3.3.

2. Plantelivet

2.1 Med innføring av nye plantearter menes planting av fremmede arter og arter i utmark som ikke hører naturlig hjemme i naturtypen, som for eksempel gran jf oversikt over fremmede arter i Norge i artsdatabanken.

2.2 Med beite menes moderat beitetrykk som ikke skader områdets bæreevne og opprettholder et variert landskap. Et kystlandskap som er moderat beitet, lyngsvidd og regelmessig ryddet for kratt er i samsvar med verneformålet.

2.3 Med grunneiers eget bruk menes uttak til bruk i egen privat husholdning.

2.4 Deler av Oksøy- Ryvingen landskapsvernområde trues i dag av gjengroing. Hogst vil i enkelte områder være et sentralt tiltak, sammen med beiting og sviing. Se også kapittel 5.4.3.

3. Dyrelivet

3.2 Med en ny dyreart menes en fremmed art eller organisme som ikke finnes naturlig på stedet, men har spredd seg dit fra et naturlig opprinnelsessted ved hjelp av mennesker.

4. Ferdsel

4.1 Presset på skjærgården vil øke i framtida som følge av turisme og friluftsliv på land og til sjøs. For ikke å skade naturkvalitetene og verneverdiene i landskapsvernområdet, skal all ferdsel skje hensynsfullt og varsomt. Skader på natur og kulturmiljøet skal unngås. I områder hvor ferdselen kan komme i konflikt til landbruksinteresser skal dette tas hensyn til. Dyrelivet og beitedyr skal ikke forstyrres og en skal ikke være til ulempe for andre.

4.2 For å unngå ukontrollert bruk av området, og for kunne styre arrangementer utenom sårbare områder og tidsrom, må det søkes om tillatelse til å gjennomføre større organiserte arrangementer. Større arrangementer kan fortrenge og forstyrre allmenn ferdsel og dyreliv og medføre slitasje, nedtråkking, forsøpling, og støy som kan skade verneverdiene. Forvaltningsmyndigheten avgjør om arrangementer strider mot verneformålet. Hensyn til hekke- og yngletider vil være vesentlig.

4.3 Riding og sykling er inntil videre tillatt i hele området da omfanget foreløpig anses som akseptabelt i forhold til verneformålet. Det er derfor ikke anvist traseer for riding og sykling i denne forvaltningsplanen. Da disse aktivitetene kan slite mye på terrenget kan det bli aktuelt med strengere regulering, dersom omfanget skulle endre seg. Det vil si at aktiviteten blir en trussel mot verneverdiene.

5. Motorferdsel

5.1 Med motorferdsel menes ferdsel med motorisert kjøretøy på land eller i ferskvann. Videre gjelder det luftfartøy under landing og letting.

5.2 Med motorferdsel ved militær operativ virksomhet menes transport som er nødvendig for å gjennomføre militære operasjoner. I forsvarets egen definisjon av militær operativ virksomhet ligger ikke normal øvingsvirksomhet. Ved motorisert ferdsel i forbindelse med oppsyn og skjøtsel i verneområdet, må det tas hensyn til plante- og dyrelivet.

Vernet er ikke til hinder for motorisert ferdsel på landbruksarealer i forbindelse med jordbruksvirksomhet og tillatt hogst. Kjøring utover dette kreves dispensasjon fra verneforskriften med bakgrunn i § 4 i forskriften.

I samsvar med motorferdselloven er motorisert ferdsel tillatt i forbindelse med drift og vedlikehold av offentlige veier og anlegg.

5.3 Bestemmelsene om motorisert ferdsel i verneområdene kommer i tillegg til motorferdselloven. Før eventuelt løyve gis, skal transportbehovet vurderes mot mulige skader og ulemper i forhold til verneformålet, og i forhold til mål om å redusere motorferdselen til et minimum. Alternative transportmetoder og kombinasjonen av flere behov skal også vurderes.

§ 4 Generelle dispensasjonsbestemmelser

Denne bestemmelsen er erstattet med en ny generell dispensasjonsbestemmelse i naturmangfoldloven § 48. Se kapittel 3.2.

7. Litteratur/referanser

Direktoratet for Naturforvaltning. 2007. Kartlegging av naturtyper. Verdisetting av biologisk mangfold. DN håndbok 13 2. utgave 2006 (Oppdatert 2007).

Ersland, B.A.H. 1999. Fyrene rundt Norges sørspiss. Kulturhistorisk veiviser til fyrene i Rogaland og Vest- Agder. Høgskoleforlaget. Kristiansand

Fylkesmannen i Vest-Agder. 2003. Forslag til Ytre skjærgård Kristiansand- Søgne- Mandal landskapsvernområde. Verneplan.

Jannson, S.T. 1995. Sjøfuglenes hekkebestand langs Skagerrakkysten. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen

Lie, A. 1997. Kulturlandskap i Ytre kystsone i Flekkefjord (tidligere Hydra kommune) og Ytre skjærgård Mandal-Kristiansand. Verdivurdering og forslag til skjøtsel. Agder naturmuseum og botanisk hage. Natur i sør. Rapport 1997-5.

Monrad- Krohn, D. 1997. Norske fyr. Nasjonal verneplan for fyrstasjoner. Riksantikvarens rapporter nr. 24. 1997.

NOF- VA 2007. Overvåking av hekkende sjøfugl i Vest- Agders sjøfuglreservater 2007. Utført av Norsk ornitologisk forening, avd. Vest- Agder.

NOU 1990. Landsplan for forvaltning av kystsel. Norges offentlige utredninger. Nr 12. Fiskeridepartementet.

Nygård, T. 1994. Det nasjonale overvåkingsprogrammet for overvintrende vannfugl i Norge 1980- 1993. NINA Oppdragsmelding nr 313. Norsk institutt for naturforskning. Trondheim

Olsen, Ø. og Landmark, A. 1921. Norges fugle. I serie: (Collett 1911- 1921) Norges virveldyr: korte meddelelser om artenes utbredelse, levevis og forplantning. Bind 2, s 279.

St. meld. 26. Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand. Det kongelige miljøverndepartement 2006- 2007

Stylegar, F.A. 2000. 10000 års kystkultur. Kulturhistorie og kulturminner i det foreslåtte verneområdet i Vest- Agders kystsone. Fylkesmannen i Vest-Agder. Miljøvernavdelingen.

Wrånes, E. 1993. Ærfuglbestanden i Vest- Agder. Piplerka vol. 19 nr. 3.

Vedlegg 1 - Forskrift for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde

§ 1. Avgrensning

Landskapsvernområdet berører følgende gnr./bnr.:

Kristiansand kommune: 1/1, 2, 5, 6, 7, 11, 12, 13, 16, 17, 19, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 29, 33, 34, 61, 112, 138, 150, 152, 153, 155, 156, 158, 159, 161, 203, 297, 350, 479, 488, 520, 521, 564, 571, 610, 611, 612, 633, 667. 2 /1, 2, 3, 4, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 21, 24, 35, 40, 54, 58, 61, 84, 92, 110, 111, 145, 146, 147, 166, 167, 198, 202, 203, 212, 213, 237, 241, 262, 281, 309, 418, 514, 519, 540, 604. 3/1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 33, 62, 99, 163, 185, 186, 187, 188. 5/9, 12, 104, 105, 106. 6/16.

Søgne kommune: 1/9, 13, 20, 28, 30, 32, 33, 36, 38. 2/41, 43. 11/1, 24. 14/1, 2. 16/1, 2. 17/1, 2, 3, 4, 8, 9, 10. 18/1, 3, 8, 9, 11, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 24, 28, 35, 38, 40, 46, 47, 49, 60, 159, 268, 333, 352, 387, 390, 391, 392, 440. 20/1, 7, 14, 42, 44, 56, 59, 60, 61, 216, 271. 22/2, 3. 23/37, 45, 46, 50, 51, 52, 56, 633. 28/1, 2, 3, 4, 5, 6, 11, 12, 22, 28, 30, 31, 40, 45. 37/1, 2, 4, 6, 8, 184, 185, 186, 187, 188, 189. 38/27. 42/1, 3, 4, 6, 7, 12, 13, 24, 31, 46, 47. 43/1.

Mandal kommune: 8/1. 11/1, 2, 3, 4, 5, 6, 7. 12/2, 3. 17/3. 19/1, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 18, 30, 98. 20/1, 2, 4, 5, 6, 8, 12, 13, 14, 18, 20, 29, 33. 21/1, 2, 3, 12, 14, 15. 22/1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 15, 16, 24, 27. 23/1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 25, 26, 28, 33, 35, 37, 111, 158. 24/1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 18, 20, 28, 78. 25/7. 26/1, 2. 27/1, 3, 5, 6, 7.

Grensene for landskapsvernområdet framgår av kart i målestokk 1:60.000 datert Miljøverndepartementet april 2005.

De nøyaktige grensene for landskapsvernområdet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Verneforskriften med kart skal oppbevares i Kristiansand, Søgne og Mandal kommuner, hos Fylkesmannen i Vest-Agder, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

§ 2. Formål

Formålet med Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde er å ta vare på et sammenhengende og egenartet skjærgårdslandskap lite preget av tekniske inngrep, og som er representativt for sørlandskysten. Dette skjærgårdslandskapet karakteriseres av en sjøoverflate som brytes opp av mange lave, avslepne øyer, holmer og skjær, med tilhørende naturtyper, flora, fauna, kulturminner og kulturlandskap, herunder kystlynghei og de karakteristiske uthavnene.

Allmennheten skal ha mulighet til naturopplevelser gjennom utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

§ 3. Vernebestemmelser

1. Landskapet

- 1.1 Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter.

Med de unntak som følger av punkt 1.2 og 1.3 i forskriften er det forbud mot inngrep som:

Oppføring og ombygging av bygninger, brygger og andre anlegg, vegbygging, bergverksdrift, graving, påfylling av masse, sprenging, bryting av stein, mineraler eller fossiler, fjerning av større steiner og blokker, drenering og annen form for tørrelegging, nydyrking, planting, bakkeplanering, fremføring av luft- og jordledninger, oppsetting av skilt, opparbeiding og merking av stier, løyper o.l. Kulturminner skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Opplistingen er ikke uttømmende.

Forvaltningsmyndigheten avgjør i tvilstilfeller om et tiltak må anses å ville endre landskapets art eller karakter vesentlig.

- 1.2 Bestemmelsene i pkt. 1.1 er ikke til hinder for:

- a. Vedlikehold av bygninger, brygger, veier, vannkummer, vannledninger, sjømerker, lykter, grøfteløp og andre eksisterende anlegg.
- b. Jordbruksdrift som ikke er i strid med verneformålet på eksisterende og tidligere utnyttede jordbruksarealer, herunder åkerbruk, slått, beiting og bruk av gjeterhund.
- c. Nødvendig gjerding og vedlikehold av gjerder for husdyrhold, herunder anlegg av sanketrær.
- d. Anleggelse av nye vannkummer og vannledninger innenfor husdyrdrift som ikke er i strid med verneformålet, etter at forvaltningsmyndigheten er varslet.
- e. Havbeitevirksomhet uten faste installasjoner over vann i medhold av lov om havbeite.
- f. Drift av havbruksanlegg på lokaliteter som på vernetidspunktet hadde konsesjon.
- g. Opplag av båt på egnet plass.
- h. Utøvelse av eksisterende rettighet til sanking, ilandføring og tørking av tang og tare.
- i. Samling av drivved.
- j. Vedlikehold av merkede stier, skilt, bruer og løyper i samsvar med forvaltningsplan, jf. § 5.
- k. Istandsetting av kulturminner i samsvar med forvaltningsplan, jf. § 5.
- l. Etablering av sjømerker, lykt og andre anlegg som er nødvendig for sikkerheten på sjøen.
- m. Drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg. Bruk av motorisert transport krever særskilt tillatelse jf. § 3 nr. 5.3 c.
- n. Nødvendig istandsetting av kraftlinjer ved akutt utfall. Ved bruk av motorisert transport skal det i ettertid sendes melding til forvaltningsmyndigheten.
- o. Oppgradering/fornyning av kraftlinjer for heving av spenningsnivå og øking av

linjetverrsnitt når dette ikke fører til vesentlige fysiske endringer i forhold til verneformålet.

- p. Drift og vedlikehold av Kystverkets anlegg, og nødvendig motorferdsel i forbindelse med dette.
- q. Uttak av masse under havoverflaten som ikke påvirker landskapet over havoverflaten.

1.3 Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

- a. Gjenoppbygging av bygninger som er gått tapt ved brann eller naturskade, og gjenoppbygging av nedfalte bygninger som hører med i det tradisjonelle bygningsmiljøet på stedet.
- b. Ombygging og mindre tilbygg til eksisterende bygninger.
- c. Oppføring av nødvendige bygninger og anlegg i forbindelse med stedegen fiskeri- og landbruksnæring som ikke er i strid med verneformålet.
- d. Nydyrking og framføring av jordbruksvei.
- e. Ombygging og mindre utvidelse av eksisterende brygger.
- f. Etablering av kloakkanlegg, brønn eller vannledning til eksisterende fritidsbolig.
- g. Uttak av sand til eget bruk.
- h. Etablering av havbruksanlegg uten fast bygningsmasse på land og særlig synlig anlegg på havoverflaten.
- i. Skånsom tilrettelegging for friluftsliv i samsvar med forvaltningsplan, jf. § 5 (tilrettelegging i samsvar med godkjent forvaltningsplan for skjærgårdsparkens friluftsområder krever ikke søknad).
- j. Opparbeiding og merking av nye turstier og løyper.
- k. Oppgradering/fornyning av kraftledninger som ikke faller inn under § 3 pkt. 1.2 o.
 - 1. Oppføring av nye anlegg, flytting av anlegg og tilbygg til eksisterende anlegg for Kystverket.

2. *Plantelivet*

- 2.1 Plantelivet skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Innføring av nye plantearter er forbudt.
- 2.2 Beite er tillatt. Direktoratet for naturforvaltning kan ved forskrift regulere eller forby beite som skader landskapets art og karakter.
- 2.3 Hogst av ved og uttak av trevirke til grunneiers eget bruk er tillatt.
- 2.4 Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til hogst av ved og uttak av trevirke utover det som er tillatt etter pkt. 2.3 når dette ikke er i strid med verneformålet.

3. *Dyrelivet*

- 3.1 Jakt er tillatt etter villtloven. Fiske er tillatt etter lakse- og innlandsfiskeloven. Fiske og fangst er tillatt etter saltvannsfiskeloven.

3.2 Nye dyrearter må ikke innføres.

4. *Ferdsel*

4.1 All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.

4.2 Bestemmelsene i denne forskrift er ikke til hinder for tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger.

Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten, jf. forvaltningsplan etter § 5.

4.3 Bruk av ridehest og sykkel i utmark er bare tillatt langs traseer som er godkjent for bruk i forvaltningsplan, jf. § 5.

4.4 Innenfor nærmere avgrensede deler av landskapsvernområdet kan Direktoratet for naturforvaltning ved forskrift regulere eller forby ferdsel som kan være til skade for naturmiljøet.

4.5 Bestemmelsene i punkt 4 gjelder ikke nødvendig ferdsel i forbindelse med militær operativ virksomhet, politi-, rednings-, brannvern- og oppsynsoppgaver, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten.

4.6 Verneformålet er ikke til hinder for tradisjonelle arrangement som St. Hans feiring på tradisjonelle steder.

5. *Motorferdsel*

5.1 Motorferdsel er forbudt på land.

5.2 Bestemmelsen i punkt 5.1 er ikke til hinder for:

a. Motorferdsel ved militær operativ virksomhet, politi-, rednings-, brannvern- og oppsynsoppgaver, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten.

b. Motorferdsel på landbruksarealer i forbindelse med jordbruk- og skogbruksdrift.

5.3 Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

a. Motorferdsel i forbindelse med transport av materialer til vedlikehold og byggearbeider på bygninger, brygger og lignende. Dersom frakt kan skje ved bruk av båt, skal båt fortrinnsvis benyttes.

b. Øvelseskjøring til formål som nevnt i pkt. 5.2 a.

c. Motorferdsel i forbindelse med drift og vedlikehold av eksisterende kraftlinjer, telekabler og kystverkets anlegg.

6. *Forurensing*

6.1 Forurensning og forsøpling er forbudt samt bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet.

6.2 Unødvendig støy er forbudt.

§ 4. *Generelle dispensasjonsbestemmelser*

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra bestemmelsene når formålet med vernet krever det, for vitenskapelige undersøkelser og arbeid av vesentlig samfunnsmessig betydning, eller i andre særlige tilfeller når dette ikke strider mot formålet med vernet.

§ 5. *Forvaltningsplan mv.*

Forvaltningsmyndigheten kan iverksette tiltak for å fremme formålet med vernet. Det skal utarbeides en forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning, oppsyn, skjøtsel, tilrettelegging, informasjon m.m. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Direktoratet for naturforvaltning.

§ 6. *Forvaltningsmyndighet*

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som er forvaltningsmyndighet for landskapsvernområdet.

§ 7. *Rådgivende utvalg*

Forvaltningsmyndigheten kan opprette et rådgivende utvalg for forvaltningen av landskapsvernområdet. Utvalget skal være sammensatt av representanter for grunneierne, brukerne av området, kommunene, fiskerimyndighetene og fylkesmannen.

§ 8. *Ikrafttredelse*

Denne forskriften trer i kraft straks.

Vedlegg 2 – Naturtyper - utdrag av www.naturbase.no

Vedlegg 3 - Bevaringsmål naturtyper, tilstandsvariabler (dekar)

Bevaringsmål for naturtyper som skal være i god økologisk tilstand i 2025 jf www.naturbase.no. Disse blir lagt inn og vedlikeholdt i Miljødirektoratets nye database *NatStat*, når denne blir gjort tilgjengelig for forvaltningen.

OMRÅDE	NATURTYPE	DEKAR
Asperøya	Andre viktige	8
Flekkerøy SV (Barlønnvika)	Andre viktige	1
Flekkerøy SV (Bestemorsmed)	Sand- og grusstrand	2
Flekkerøy SØ (Stølsvika)	Gammel fattig edellauvskog	9
Flekkerøya S (Okslehamn) I	Strandeng og strandsump	4
Flekkerøya S (Okslehamn) II	Rik sump- og kildeskog	5
Grasåsen SV (Biskophavn)	Strandeng og strandsump	4
Grunnevågkilen, ytre Ø	Tangvoll	1
Gåsevolla	Strandeng og strandsump	18
Haraldsodden Ø	Gårdsdam	5
Hellersøy	Kystlynghei	211
Hellersøyviga	Rikt strandberg	13
Herøya 1	Strandeng og strandsump	1
Herøya 2	Strandeng og strandsump	3
Hærholmene vestre	Kystlynghei	122
Hærholmene, østre	Kystlynghei	149
Høgheia, Udøy	Kystlynghei	37
Indre Lindøy	Kystlynghei	111
Indre Odd	Naturbeitemark	111
Indre Udvår	Kystlynghei	246
Kneblingholmen	Naturbeitemark	81
Knuten, Store Sæsøy	Andre viktige forekomster	7
Krageviga	Andre viktige	11
Lakseviga	Strandeng og strandsump	11
Laksevika mot Vestergabet	Andre viktige	2
Langøya	Kystlynghei	68
Lille Sæsøy	Kystlynghei	172
Lille Vengelsholmen	Kystlynghei	52
Lindholmsbukta	Strandeng og strandsump	5
Låven	Naturbeitemark	413
Manneviga, Flekkerøy	Strandeng og strandsump	5
Mannevika/Laksevika	Andre viktige	21
Myra, Skjernøya	Intakt lavlandsmyr	81
Nordre Eggvær	Andre viktige forekomster	70
Nordre Vassøy - Jensekilen	Strandeng og strandsump	5
Område ved Farestad	Andre viktige forekomster	251
Risleviga SV	Rik edellauvskog	6
Risøy	Naturbeitemark	133

Rodevika, Store Sæsøy	Kystlynghei	18
Sandøy	Andre viktige forekomster	434
Skjøringen	Andre viktige forekomster	126
Store Vengelsholmen	Naturbeitemark	181
Storetjønna	Dam	27
Strømshammeren, Skjernøy	Kystlynghei	357
Søndre Eggvær	Kystlynghei	15
Valløy	Naturbeitemark	151
Varholmen	Andre viktige	9
Varholmen	Strandeng og strandsump	5
Østre Hellevarddalen	Rikt strandberg	5
Åksla, Skjernøy	Kystlynghei	472
SUM		4255

Vedlegg 4 - Kart over tiltaksområder

Vedlegg 5 - Tiltakstabell for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde 2016-25

Område - tema	Mål ⁹	Kostnad ¹⁰	Tidsramme	Ansvar ¹¹	Status ¹²
		VOS			
Asperøya – hogst	1, 4, 5	300000	2015-16	VOS	
Asperøya - informasjonstavle	4	20000	2017	VOS	
Asperøya – parkeringsplass	4	0	2017	KK	
Asperøya - plan for skjøtsel og bruk	1-5	100 000	2016	VOS	
Asperøya – slått	1, 4, 5	250000	2016-25	VOS	
Asperøya – sti	4	10000	2017	KK	
Asperøya - informasjonstavle	4	20000	2018	VOS	
Belteviga - fortøyningsbolter	4	0		KK	Må søkes
Belteviga – gammel brygge fra 2. v krig	4	0		KK	Må søkes
Belteviga – parkeringsplass	4	0		KK	
Bergemyra - storfebeiting	5	20000	2016	GE	
Bergeneset - besøksplan	4	20000	2016	VOS	
Bergeneset - hogst og rydding	1, 4	900000	2016-25	VOS	
Bergeneset - skjøtselsplan	1-5	100000	2016	VOS	
Bergeneset - stier	4	200000	2016-25	FV	
Bergeneset, Flekkerøy - informasjonstavle	4	20000	2016	VOS	
Bergesmyra – sommerfjøs	5	0		GE	Må søkes
Biskophavn – loshytte	5	0		FV	Må søkes
Bogstøvåa – hogst	1 og 4	800000	2017-22	GE	

⁹ Viser til mål i kapittel 5.2.

¹⁰ Totalkostnad for verneområdestyret i planperioden 2016-25

¹¹ Hovedansvarlig står nevnt først. Forkortelser forklares nederst i tabellen.

¹² Gjelder saker som trenger verneområdestyrets godkjenning

Brattholmen, Gillerholmen og Kvistholmen – fortøyningsbolter	4	0		MK	Må søkes
Daumannsholmen – bro	4	0	2017	KK	Må søkes
Eldebrannshola, Rosnes – brygge, grill, toalett, skilting	4	0		MK	Må søkes
Ferøy – brygge	4	0		MK	Må søkes
Flekkerøy – avfall	1-4	15 000	2016-25	LS	
Flekkerøyodden – hogst og sti	1, 4	0		GE	Søkt
Grasåsen - sommerfjøs	5	0		FV	Må søkes
Helgøya - besøksplan	4	20000	2017	VOS,SK	
Helgøya - brygger	4	0	2018	SK	Godkjent
Helgøya - hogst og rydding	1	300000	2018-20	VOS	
Helgøya - skjøtselsplan	1-5	100000	2017	VOS	
Helgøya - toalett	4	0		SK	Må søkes
Helgøya - vei	4	10000	2017	SK	Må søkes
Herøya - besøksplan	4	20000	2016	VOS	
Herøya - hogt og rydding	1-5	500000	2016-20	VOS	
Herøya - slått	1	100000	2016-25	VOS	
Herøya - sti	4	50000	2016-25	NVF	
Indre Hellersøy – brygge1	4	0	2018	SK	Godkjent
Indre Hellersøy – brygge2	4	0		SK	Må søkes
Indre Hellersøy - sti	4	10000	2018	MAF	
Indre Nodevig – brygge og grill	4	0	2018	MK	Må søkes
Kapelløya - besøksplan	4	20000	2016	VOS,SK	
Kapelløya - brygger	4	0		SK	Må søkes
Kapelløya - slått	1	30000	2016-25	SK,SGT	
Kapelløya – sti	4	0	2016	SK	
Kjæremyra - hogst	1	100000	2017	KK	
Kneblingene – fortøyningsbolter	4	0		MK	Må søkes

Krageviga - sti	4	0		KK	Må søkes
Krossodden – toalett	4	0		KK	
Mæbø-Belteviga - besøksplan	4	20000	2016	VOS,KK	
Mæbø-Belteviga – slått	1	100000	2016-25	ZF	
Mæbø-Belteviga - sti	4	0	2016	KK	
Mæbø-Belteviga - skjøtselsplan	1-5	100000	2016	VOS	
Mæbø-Belteviga - informasjonstavle	4	20000	2017	VOS	
Målebukta, Bergeneset – gammel brygge fra 2. v krig	4	0		KK	Må søkes
Naudskjær – fortøyningsbolter	4	0		MK	Må søkes
Odd – fortøyningsbolter	4	0		MK	Godkjent
Okslehavn – gammel brygge fra 2. v krig	4	0		KK	
Oksøy-Ryvingen - avfallsrydding	1-5	300000	2016-25	SNO	
Oksøy-Ryvingen - besøksplan	4	100000	2017	VOS	
Oksøy-Ryvingen – GE-møte	1-5	10000	2016-25	VOS	
Oksøy-Ryvingen - informasjon om landbruk	1	20000	2018	VOS	
Oksøy-Ryvingen – minkbekjemping i lvo	1-3	2000000	2016-25	JL,SNO	
Oksøy-Ryvingen – minkbekjemping N for lvo	1-3	500000	2016-25	VOS,FM,JL,KK,SK,MK	
Oksøy-Ryvingen - registrering av grunne bukter	1 d	200000	2016	VOS	
Oksøy-Ryvingen - registrering av slåttemark	1 d	200000	2016	VOS	
Oksøy-Ryvingen – skjærgårdsøkologi	1-3	200000	2016-20	FM,VOS,GE, KOM	
Oksøy-Ryvingen – utsetting av oter	1-3	500000	2016-20	FM	Må søkes
Olavsundet - brygger	4	0	0	SK	Må søkes
Olavsundet, Kapelløya – toalett	4	0		SK	Må søkes
Rosnes - sti og kulturmark	4	300000	2016-20	VOS	
Ryvingen - besøksplan	4	20000	2016	VOS,MK,RV	
Ryvingen – brygge	4	0		MK	Må søkes
Ryvingen - planting av lauvtrær	4	20000	2016-17	VOS	

Ryvingen – sjøfuglamfi, infosenter	3, 4	1500000	2016	VOS,MK,RV,NOF	Må søkes
Ryvingen - slått	1	80000	2016-25	VOS	
Ryvingen - ærfuglhus	4	150000	2016-17	NOF	
Ryvingsåsen, Skjernøy – rydding	1	100000	2016-20	BR	
Sandøy - besøksplan	4	20000	2018	VOS,MK	
Sandøy - hogst	4	0	2017	MK	Godkjent
Sandøybukta – brygge, gangvei, toalett	4	0	2018	MK	Må søkes
Skibbuholmen – bro	4	0	2023	KK	Må søkes
Skibbuholmen, Indre Lindøya og Langøya – restaurering	1-5	200000	2016-20	VOS	
Skylleviga - sti	4	0		KK	
Skålevik - slått, rydding, sti	1 og 4	50000	2015-25	GE	
Stusøy – besøksplan	4	20000	2019	VOS,MK	
Stusøy – rydding	1 a,b, 4, 5	500000	2020-25	VOS	
Stusøy - skjøtselsplan	1-5	100000	2017	VOS	
Stølsviga-Stemdalen - utvidelse av verneområdet	1	0	2020	VOS	
Sudredalen-Kjøgebukta, Flekkerøy – flytebrygge	4	0		FV	Må søkes
Trysnes-Hellersøy - brygge og fortøyningsbolter	4	0	2018	SK	Godkjent
Udvår - besøksplan	4	20000	2018	VOS	
Udvår - brygger	4	0	2018	SK	Må søkes
Udvår - hogst og rydding	1	100000	2016-25	GE	
Udøy - hogst og rydding	1	100000	2016-25	GE	
Vassøy N og S - brygge	4	0		SK	Må søkes
Ystevågen - besøksplan	4	20000	2019	VOS, MK	
Ystevågen - sti	4	0		MK	Må søkes
Ørpholmen – fortøyningsbolter	4	0		MK	Må søkes
Østre Lindholmen – fortøyningsbolter	4	0		MK	Må søkes
Åksla – hogst, rydding	1, 4, 5	200000	2016-25	BR	

Sum		11705000			
BR = beiterettshaver					
FM = Fylkesmannen i Vest-Agder					
FV = Flekkerøy vel					
GE = grunneier					
JL = jaktlag					
KK = Kristiansand kommune					
KOM = kommunene					
LS = Lindebø skole					
MAF = Midt-Agder friluftsråd					
MK = Mandal kommune					
NOF = Norsk ornitologisk forening					
NVF = Naturvernforbundet					
RV = Ryvingens venner					
SGT = skjærgårdstjenesten					
SK = Søgne kommune					
SNO = Statens naturoppsyn					
VOS = verneområdestyret					
ZF = Zoologisk forening					

ST 11/15 Eventuelt